

Lelkipásztor

Evangelikus Lelkészi Szakfolyóirat

72. évfolyam
1997/9.

TARTALOMJEGYZÉK

MÉCSÉS A TE IGÉD

Wettler Sándor: Rövid tanítás a hitről..... 321

TANULMÁNYOK

Dr. Bodrog Miklós: Az egység/ökumené lélektani építőkövei..... 322

Simonfay Ferenc: A missziói parancs és a klinikai lelkigondozás szempontjainak együttes érvényesítése a gyülekezeti lelkészi munkában 324

ifj. Cselovszky Ferenc: Hogyan készülünk a hittanórára? 326

KITEKINTÉS

D. Dr. Nagy Gyula: Egyházi világhíradó 328

A Hongkongi magyar delegáció tagjainak beszámolója:

Pángyánszky Ágnes: Istentisztelet és kultúra 332

Korányi András: Ifjúsági előkészítő gyűlés..... 334

A II. Európai Ökumenikus Nagygyűlés (Graz) anyagából

I. Karekin minden örmények katolikusza:

Szemközt önmagunkkal (*fordította: Szentpétery Mariann*) 335

Elisabeth Parmentier:

Nyitó istentisztelet igehirdetése (*fordította: Csepregi Zoltán*)..... 340

FIGYELŐ

Benczúr László: Miért hallgatott el Barth 1956-ban? 342

Szelényi Pál: A János Passió Oroszlányban 345

FÓRUM

dr. Bálint Zoltán: Misszió Pápua Új Guineán..... 346

Blázy Árpád: Néhány reflexió Nagy Zoltán előadásához 348

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Smidéliusz András - Kertész Géza: Szentháromság ünnepe utáni 19. vasárnap 350

dr. Szentpétery Péter - Ferenczy Andrea: Szentháromság ünnepe utáni 20. vasárnap .. 351

Fabiny Tamás: Szentháromság ünnepe utáni 21. vasárnap..... 352

Gabnai Sándor - Aradi András: Szentháromság ünnepe utáni 22. vasárnap 353

Muntag Andor - Baranka Mária és György: Reformáció ünnepe 354

Kovácsné Tóth Márta: Igehirdetés a Magyar Rádióban 356

Bácskai Károly: Igehirdetés lelkésziktató istentiszteleten..... 358

Hafenschner Károly: Igehirdetés részlet 359

Württembergi Magyar Protestáns Gyülekezet 50 éves 360

Lelkipásztor

Evangelikus Lelkészi Szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: Szabóné Mátrai Marianna, Rózsavölgyi köz 3. Tel:3636-451

A szerkesztés munkájában a szerkesztőbizottság vesz részt.

Kiadja a Magyar Evangelikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel/Fax: 117-1108; 117-5478

Felelős kiadó: Tóth-Szöllős Mihály

Készült: a CREA - PRINT gondozásával

Tördelés: ifj. Fülöp Attila

Előfizetési díj: 260,- Ft. fél évre: 1700,- Ft. egy évre: 3400,- Ft. (3.120 Ft.+ 280 Ft. a melléketre)

Külföldi előfizetések:

Szomszédos országokba (postaköltséggel együtt): évi 4.300,- Ft.

Egyéb külföldi országokba: 5.400,Ft. / 38 USD vagy 55 DEM postaköltséggel

A címlapon: a nemescsői úrvacsora terítő. Az Evangelikus Múzeum bocsátotta rendelkezésünkre.

A fotót Molnár Géza készítette

MÉCS ESZAKTE IGÉD

Rövid tanítás a hitről

Isten nem emberek, és nem emberek cselekedetei, hanem igéje által viszi véghez munkáját. Eközben eszközként embereket is használ. Nem feltétlenül. (vö. Jn 6,25!) A tevékenykedő erő azonban mindig az ige. Az ember „szerepe”, hogy hittel kapaszkodik az igébe. Mit kell tudni a hitről?

1. A HIT AJÁNDÉK. Nem provokálható. Ebben a szóban ott van a latin „voco” kifejezés, amely kihívást jelent. Senki sem születik hívőnek. A hit nem bennünk van. Téves az a nézet, mely szerint olyan a szívünk, mint az exponált film. Rajta van a kép, csak elő kell hívni. A keresztségbe merítéskor a hívó és a hit megjelenik. Szívünk üres film. Sokszor éri a történelmi egyházakat az a vád, hogy istentiszteleteiken nincs ott a Szentlélek. Ezt a kritikát a magam részéről elfogadom. Valóban nincs itt. Jézus figyelmeztette a világot, hogy sokan jönnek majd, akik azt fogják mondani: íme, itt van, vagy ott van, ti azonban ne higgyetek nekik. Életem végéig olyan gyülekezetnek szeretnék tagja lenni, ahol ez a „nincs” alaphelyzet. Minden keresztyén első és alapvető ismérve, ui. az, hogy KÉRI A SZENTLELKET. Nem elbizakodottan és nem erőszakosan, hanem alázatosan, üres kezűnket tartva. Isten igéje arra biztat, hogy aki kér, az kap. Ezt az ajándékot azonban senki sem provokálhatja ki magának Istentől. Figyelmeztet az ige: nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené. A keresztyének földi istentiszteletein ezt a kérést sohasem lehet túlhaladni. Távol álljon tőlünk az a fajta dicsekedés, hogy azt mondjuk: nekünk már van! Jer, kérjük Isten áldott Lelkét, legfőképpen az igaz hitért...!

2. A HIT KEGYELMI AJÁNDÉK. Nem produkálható. Ebben a szóban ott van a latin „duco” kifejezés, amely vezetést jelent. A Szentlelket nem lehet működtetni, a Szentlélek működik. Amikor a Baál-papok Illés idejében egész nap táncoltak, lehetséges, hogy sokan úgy érezték, most történik valami. Az oltár tüze azonban nem lobbant lángra! Szemünkre vetik azt is, hogy nálunk nincs működő Szentlélek. Ezt a kritikát is elfogadom. Sőt: bevallom, hogy működtetni sem tudom. Még egy iciri-piciri gyógyítást sem vagyok képes produkálni! Mégis azt mondom: a magam részéről olyan gyülekezet tagja szeretnék lenni életem végéig, akik bevallják tehetetlenségüket. „Hiszem, hogy saját eszemmel és erőmmel nem tudnék Jézus Krisztusban, az én Uramban hinni, sem őhozzá eljutni, hanem a Szentlélek hívott el engem az evangélium által...” Önnön erőnk csak délibáb. Délibábot nem kergetek, mutasson föl akármennyi szépet! A keresztyén gyülekezet arról ismerhető

föl, hogy nem egyszerűen csak kéri Isten Szentlelkét, hanem segítségül is hívja. Segítséget az kér, aki ereje határához érkezett. A lelkiekben gazdagokkal és a lélekben erősekkel úgy vagyok, mint Petőfi a Kárpátokkal... Inkább Luthert követem, aki ezt írta: Isten a Szentlélek gyengéd tüzetől, szinte magától vezeti övéit. Gyengéd tűzről beszélt. Számomra meggyőzőbb ez a gyengéd tűz, mint a nagy lobogás. A szerelemben is mélyebb szokott lenni a lassú tűz, mint a nagy lángolás. Távol álljon tőlünk az a fajta dicsekedés: nálunk hatásosan működik! A nagytűzűeknek üzenem: a pislogó mécseset nem oltja ki! Mivel kegyelmi ajándék, kevés tűzzel is célba ér. Az Írás mondja: az én erőm erőtlenség által is diadalmaskodik.

3. A HIT ÜDVÖSSÉGRE SZÓLÓ KEGYELMI AJÁNDÉK. Nem garantálható. Legalábbis emberi garanciái nincsenek. Szép szokás, hogy keresztelekor szülők és keresztszülők, lelkész és gyülekezet ígéretet tesz arra, hogy a gyermeket keresztyén szellemben fogják nevelni. Ebből azonban még nem következik, hogy mindez eredményes lesz. Természetesen mindent meg kell tennünk. Tisztában kell azonban lennünk erőnk határaival. A keresztlevel nem garancia-level. Az adóslevel, amit Krisztus föl vitt a fára, csak az lehet üdvösségem garanciája. Karizmatikus közösségekben gyakran hallani olyan szöveget, amely kellemes a fülnek, mintha hájjal kenetnének bennünket: „Ti jók vagytok. Ti szeretitek egymást. Mi is szeretünk titeket. S ami a legfontosabb: mindannyiunkat szeret az Isten... stb.” Most egy kisgyermeket keresztelelünk. Még erről az ártatlannak látszó kisgyermekről sem fogom azt mondani, hogy jó. Azt fogom mondani: „...a Mindenható Isten, aki víz és Szentlélek (!) által téged újonnan szült ÉS MINDEN BÜNNÖDET MEGBOCSÁTOTTA...” A gyülekezetnek is azt mondom: nem vagyunk jók. Nem igaz, hogy mindig szeretjük egymást. Van eset, amikor igen. Nem szeretek mindenkit és engem sem szeret mindenki. Ilyen gyülekezet vagyunk és én ilyen gyülekezetnek szeretnék mindvégig a tagja maradni. Esendő és gyarló gyülekezetnek. Amelyik nem önmaga jóságában tetszeleg! Jézusnak is azt mondták egyszer: jó Mester! Jézus azonban ezt visszautasította. Senki sem jó, egyedül az Atya. Pedig ha valaki, akkor Jézus mondhatta volna: helyesen mondtad, mert az vagyok. Ha a ténylegesen jó sem engedte, hogy jónak nevezzék, hogyan merészeli a lelki szószátyárság jónak mondani azokat, akik nem azok? — A hit nem garantálható. Egyet tehetünk csak: fölnézünk a keresztre hittel és búzunk abban, aki értünk is meghalt, aki a mi adóslelvényünket is föl vitte a fára. Hittel nézек keresztfára, üdvözítő Jézusom...

¹Elhangzott augusztus 3-án egy keresztelezés alkalmával.

TANULMÁNYOK

Az egység / ökumené lélektani építőkövei

Ki tudja igazán, hogy mi is az EGY-ség (s vele az EGÉSZ-ség), az ékes renddel egymásba illeszkedő lételelemek és tendenciák rendeltetésszerű együttműködése, a paradoxonok lüktető interkompenzációja? Az, aki ennek „dilemmatológiájából” doktorálhatna? Vagy az, aki nem ámíthatta tovább magát, mert (idővel) szembe kellett néznie KÉT-ségeivel, saját benső útvesztőjével, elmentmondásaival, azzal a szakadékkal, amely tisztesszándékai és a valóság között tátong? „Minden cselekedetünkre két okunk van; az egyik jól hangzik, a másik az igazi” — mondta egy filozófus. „En nyomorult ember!” — nyögi Pál. Külső-belső életünk deficitjei, lelkünk ijesztő kavargásai, mikor miféle meghasonlásaink tudatunk felszínére törve átfogó „lélekrengést” okozhatnak, ami félelmetes, de a Mindenható színe előtt ez az *evangelica desperatio*, az üdvösséges kétségbeesés, Luther szavaival élve. S a megújító kegyelem teremtő aktusában születik az unio christiana, amit ez esetben *krisztusi EGY-ség*ként értelmezünk: „unio” életünk Urával (ebből adódik személyi küldetésünk), következményként pedig azokkal, akikkel egyazon irgalomban részesültünk. Amíg hitünk/hűségünk (pisztisz) szívdobbanásai sem aritmiasak, és egyéb „szívbjai” sem fenyeget, addig bennünk Krisztus békeje/sálómja uralkodik (Kol 3,15), vagyis mindenre kiterjedő, *szent-normalitása* alkot és tart fenn bennünk üdítő és korrekatív rendet a legszemélyesebb mélységekig menően, sőt abból kiindulva is. Az egyház, s egyben a Szentlélek temploma, lényünk titkos középpontjában kezd fölépülni, miközben természetesen „épületes” kisugárzásai vannak. Vagy ettől lesz más képpel élve — jó illata (2Kor 2,15) mindannak, amit egyháznak nevezünk, vagy semmitől. Enélkül krisztoform egység sincs, legföljebb diplomatikus konciliaritás. Pszichénk törvényszerűségei tekintetében ez a mélység legalábbis az egyik nagy találkozási pont a teológia és a pszichológia közlekedési vonalán. Mint mélylélektanilag is informált keresztyén erről fűznék össze néhány — nem garantáltan kényelmes — gondolatot, elsősorban C. G. Jung pszichológiai felismeréseivel élve.

Az ÁRNYÉK mint jungi fogalom azokat a különböző (nem feltétlenül rossz) diszpozíciókat, készségeket, indulatokat, óhajokat, tendenciákat foglalja magában, amelyeket az egyéni vagy kollektív tudat mint elfogadhatatlanokat kiszorított magából, s a lélek tudattalan rétegeibe préselt. Ám a titkos félelemmel és/vagy dühvel nemlétezésre ítélt impulzusok, érzések, cselekvési minták,

tehetségek és lehetőségek annál energikusabban adnak életjelt magukról, minél kínosabb gonddal fordít egyre több lelkierőt a tudat, a psziché e tudattalan kazamatáinak hermetikus lezárására. Ez ugyanis *megrabolja a lelki háztartást*: egyre több produktív energiát kell átirányítani „börtönőr” státusba, hogy garantáltan ne tudjunk saját árnyékvilágunkról. Ez a veszedelmes folyamat kissé olyan, mint egy belső vérzés: inkább csak a következményeit vesszük észre, s így lesznek a tünetek „érthetetlenek”. Vastörvény: minél szebb, azaz illuzórikusabb a tudatunk festette önarcképünk, annál sötétebben fenyegetőek a letagadott „arcvonások”. (Kollektíve is!) Fennkölt hivatásuk, morális tekintélyi szerepet betöltők veszélyeztetettsége hatványozott e tekintetben:

PERSONA (=színészmásk) a neve annak az alkalmazkodási, illetve elhatárolódási „funkciónyalábnak”, amely a közösség és az egyén kiegyezése arról, hogy *kinek mi a szerepe*, kitől mi várható el, s mi nem. Ez még nem a személyiség, a belső ember, csak a homlokzata. Ha kiegyensúlyozottan működik, jótékonyan eligazít; de ha elmervedik, s mintegy ránő az arca, akkor mind jobban megfosztja az egyént természetességétől, eredetiségétől, hitelképességétől, egyben kreativitásától is, és akkor már a szerep játssza az embert. Különösképp „vonzók” a magas szentes hivatások és rangok, főként az archaikus gyökerűek, első renden talán a papi. (Vö.: Melkisédek, a pap-király.) Megnehezíti a lelkipásztorok és vezetőik dolgát a sokszor irreális, illetve túlbecsülő elvárások terhe-csábítása, a veszedelmes-nagy tétel azonban a suttymban felnövekedő öncsalás, amelynek legrafináltabb kiadása így hangzik: „En nem vagyok önámító”. Minél jobban megejt titkon a maszkaró csillogása, annál véstjóslobban sötétlik az „árnyék”, önmagunk túlsó oldala, hiszen *a tudattalanban ott lapulnak erőnyeink s meggyőződéseink ellentételei*. Minél kevésbé merjük ezeket önmagunkban eleinte csak megsejteni, annál könnyebben munkálkodnak tudatunk háta mögött, álrühásan, ahogy Goethe mondatja Mefisztóval: „Elváltozott alakban / nyöget ádáz hatalmam”. A legfényezettebb kegyesség lehet a legmegtévesztőbb farizeusi. Amit pedig egyénileg vagy „egyházilag” nem óhajunk észrevenni magunkban, mert az megingatná (hamis) önértékelésünket, azt annál inkább kénytelenlen leszünk fokozottan „fölfedezni” másokon. (vö.: búnbakkeresés, szállak-gerenda) Az ilyen *kiveitések* fő ismertetőjegye az elfogulatlan szemlélőnek feltűnő indulati többlet. A boszorkányüldöző egyén vagy közösség voltaképpen saját „boszorkányait” üldözi elvakultan — má-

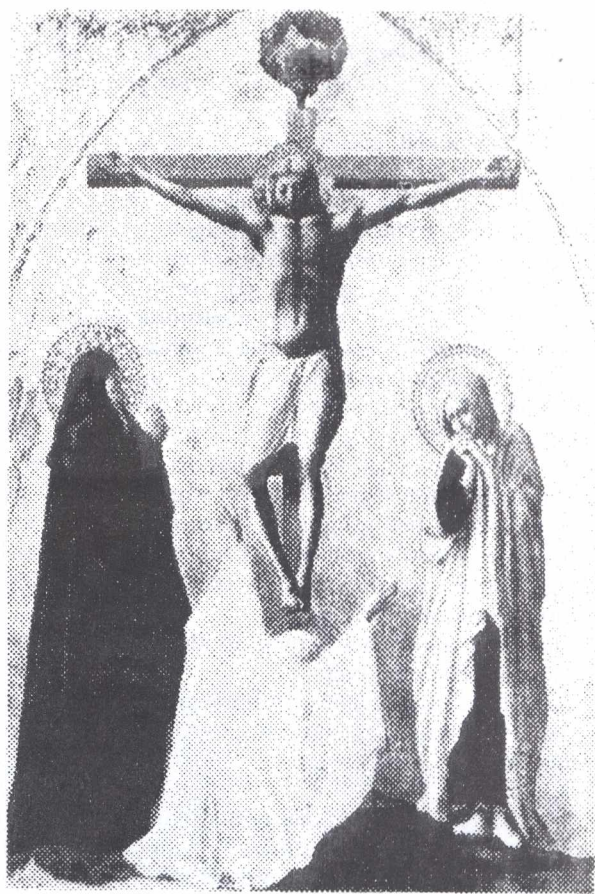
sokban. További tünetek: különféle erős túlzások, például érzékenység, hitvédelem, „igazságunk”, kritika és kéréshetetlen bűnüldözés terén, ingerlékenység, kiszámíthatatlan szeszélyesség stb. — de mindez lehetőleg prófétai köntösben. Ide tartozik jelesen a *partikularizmus*, elsősorban szívben-lélekben, és csak metasztázisként intellektuálisan, hiszen e tekintetben az emóciók játsszák a főszerepet, az ész és képzettség (tudattalanul!) göbbelsi beosztást kaphat. Ez erénnyé teheti a rugalmatlan beszűkültséget, amiből lélekkiszáradás vagy pl. „theologia *denaturalis*” lehet; ehhez valamirevaló örömprotézist nehéz beszerezni, a kialakuló kollektív kevélység pedig nem igazán otthonos, még bibliatérmezési, sőt talán üdvmonopóliummal sem. Mindez nem az EGYséget, hanem a KÉTséget munkálja, a hasadtást, a darabolódást.

Egységet csak integratív erők építhetnek. Ha bátran és elszántan nekilátunk ármény- és personaproblematikánk feldolgozásának — amit gyermekkorunk alapélményeinél ajánlatos kezdenünk, bár aktuális külső-belső helyzetünk sem mellékes —, az *egészséges fájdalommal* járjék, de a fájdalmak nélkül is meglesznek, csak lesz-e hasznuk? Persze bárki „nyugodtan” mondhatja erre: Csak nem holmi pszichológiai előfeltételeknél kezdődik az egyházi egység, illetve az ökumené ügyének további előmozdítása? Nos: egységalkotásra annyiban vagyunk alkalmasak, amennyiben legbensőbb önmagunkban, lényünk közepében egységre jutottunk soktényezős emberi valónkkal — amin viszont tudattalanunk homályos világának elkezdett integrálását is értjük! Eközben nincs szó arról, hogy bárki személyiségének a fejlettségét bebecsülhetnénk — már csak azért sem, mert ennek föl-mérése meghaladná lehetőségeinket (analízisen kívül, mely mélyreható felismerésekhez és változáshoz segíthet). A mélylélektan azonban egyértelműen kimutatta, hogy pszichénk, belső egzisztenciánk *tudattalan* világról kiváló értelmiségiek is többnyire igen keveset tudnak, s azt is inkább általában, „önismeretlenségükről” viszont majdnem minden esetben csekély a sejtésük. (Lelkipásztori státus-önérzetünk is berzenkedik ilyesmi ellen.) A mélypszichológiai szakirodalom teológailag is avatott szerzői — netalán professzorai — rendkívül meggondolkozató ismeretekre jutottak. Otto Haendler „Zwischen Glaube und Unglaube” (Göttingen, 1966) címmel arról is ír: a hit és hitetlenség határa nem ideológiák, embercsoportok vagy egyének közt húzódik, hanem személyek lelkén belül: ez pedig papok esetében élesebben exponálódik az átlagosnál. H. Barz — elkötelezett keresztyén — „Träume von der Kirche” címmel sokkoló tapasztalatait írja le egy gyűjteményes kötetben (Was weiss man von den Träumen? Stuttgart, 1972), aminél talán csak W. Rebell közlései döbbenetesebbek (Psychologisches Grundwissen, München 1988, 161kk.). Valamivel kíméletesebb J. Sanford: „Gottes vergessene Sprache”, az álmokról (Zürich 1966). Csupán néhány még a fontos szerzői nevekből: H. Hark, K. Thomas, P. Tournier, I. Lepp, A. Allwohn, A. Grün OSB, U. Mann, továbbá a pasztorálpszichológiai irodalom stb. A magyar nyelvűekből Gyökössy Endre írásait, a „Lelki jelenségek és zavarok” r. kat. Sorozatot és saját, „Álmaink barlangvilága” című könyvemem hadd említsem meg az utóbbi évek terméséből.

Pszichikus kultúránk van olyan fontos, mint a műveltség bármely más régiója. Lépten-nyomon vehetjük észre, hogy zavart vagy egyértelműen kóros lelkületű emberek szektavezéreként, avagy szektoid mozgalmak-csoportok

ágenseiként mennyi bajt tudnak keverni. Egyházi berkekben is dülhatnak olyan egyenetlenségek, amelyek gyújtópontjai indulati megszállottságban szenvedő, „különbem nem rosszakaratú” férfiak s nők, akiket legfőjebb kibírni lehet, meggyőzni nem. Ha egyikük tehetséges, képzett és ügyes is, és magas tiszttségbe kerül... Vannak azonban csendes katasztrófák is, amikor az egyház egy-egy dicséretesen működő embere — akár teológus, akár laikus — mintha megüresedne, mint akiből lassan elszivárog az élet, s ő sem tudja, miért. Avagy egyszerűen magába zárkózik, és elveszti a kulcsot. Luther briliáns felismerése: *simul iustus et peccator* — egyszerre igaz és bűnös — voltunk lélektani megfelelőjének is tekinthető talán az a tény, hogy emberi egzisztenciánk egyidejűleg függ tudatos és tudattalan tényezőktől, ezek jó vagy rossz viszonyulásától. (Pascal: „Aki angyalt játszik, állatszereprebe csúszhat”. Jung szerint a tudattalan úgy néz vissza ránk, ahogyan mi őrá. Mindenkinek sorszerű rendeltetése szembenézni önnön mélyvilágával, visszanézve a múlttal, előre tekintve a küldetésével, hogy ne hasadásos, hanem EGÉSZ-séges, küzdelmek közt is EGY-séges, mintegy kikerekedett legyen az élete, hitben-hűségben. Csakis *élő kövekből* épülhet (1Pt 2,5) ama pneumatikus Ház, amelynek elevenségéből hogy is maradhatna ki éppen a psziché?! Emberi oldalról lelkiségünk a fő építő „szerszámunk” — ez szenteltesse meg a Mester eszközével.

Dr. Bodrog Miklós

Masaccio: Krisztus a kereszten

A missziói parancs és a klinikai lelkigondozás szempontjainak együttes érvényesítése a gyülekezeti lelkészi munkában

Az Evangélikus Teológiai Akadémia gyakorlati tanszékén elhangzott előadás szerkesztett változata

Sok éve végzek lelkigondozói–lelkészi szolgálatot Budapesten az Országos Kardiológiai Intézetben. Ennek előzménye egy tíz éve ugyanott megtörtént szívműtetem, ami után két évvel nyugdíjazásomat kellett kérnem, és így kerültem egy főváros közeli megüresedett parókiára, ahonnan mindjárt jelentkeztem a központi szívkórházba.

Szolgálatom fő területe, hogy ágytól–ágyig keresem fel a műtét előtt, vagy az után levő betegeket *lelkigondozói apellálással* — lelkipásztorrá csak akkor válok, ha ezt *kifejezetten igénylik*. Ezt az ún. lelkigondozói attitűdöt példákkal és egész mondanivalómmal szeretném érthetővé tenni.

Munkám közben hamar észrevettem, hogy a súlyos betegeknek — mint pap — sokszor *nem* nyújthatom azt, amire szükségük van. Erre egy példa a szuperintenzív őrzőből. A gégemetszéssel bajlódó szívoperált beteg többször és türelmetlenül kérte lelkigondozói segítségemet, de amikor meglátta rajtam a papi mellényt, határozottan elzárkózott. Utánanéztem, nem valami korábbi rossz egyházi élmény váltotta ki belőle ezt a magatartást, egyszerűen nem papi jellegű emberrel (nem is pszichológussal stb.) akarta lelki terheit megosztani. Ebből és sok hasonló helyzetből értettem meg, hogy betegeimnek *másra van szükségük*, mint amit én, küldetésemből, mandátumomból adódóan *mindenképpen adni szeretnék* nekik.

Még két példát, esetet említek meg. Már a kórterem ajtajában várt a pár napja operált beteg. Bevezetesként egyet kért: a múltja felől semmit se kérdezzek. Így a betegsége felől indítottam a beszélgetést, s miután látta, hogy ez engem mennyire érdekel és nem kívánok tőle valamiféle belső megnyílást (!), tizenöt perc elteltével már rakta elém megdöbbenő élettörténetét. A börtönből mint gyilkosságért elítélt került a szívkórházba. Egy napig kórházi ágyához volt láncolva és rendőr állt a kórterem előtt. Nyolc évre ítélték, s felét letöltötte, mire ide került, most szépen gyógyul, de innen mehet vissza a börtönbe. Jó barátja és jó szomszédja csábította el 25 évi házasságából feleségét. Fejszével vágta agyon — gyilkos lett, és most a betegség is — összeomlott élete, amelyik odáig kiegyensúlyozott volt. Ezek az emlékek sokszor megrohanják... A beszélgetés befejező mondatait nem tudom felejtani: Kérdezi:

- Hogyan szabadulhatok meg ezektől az emlékeimtől?
- Hogyan tette ezt idáig?
- Sikerült túllépnem rajtuk, elhessegettem őket.
- Ez nem sokáig fog sikerülni, — ők — az emlékek az erősebbek.
- ?

Ezután beszélhettem már nyugodtan a szabadító Jézus Krisztusról, és megadhattam egy olyan elérhető gyülekezet címét, ahol, ha kikerül a börtönből, utógondozásra számíthat. Elbúcsúzóban arra kértem meg, ha mindez megtörtént, küldjön nekem egy rövid visszajelzést.

A másik, tipikusan lelkigondozói esetem. Főleg öt-ágyas kórtermeink vannak és mind az öten kérték a

lelkigondozót. A kérést közvetítő nővérke előzetes én-deklódésemre csak ennyit mondott: öt fiú várja magától, és jót kacsintott hozzá. Hosszú ideig ostromoltam kérdéseikkel: hogy látom a mai helyzetet, Horn Gyulától a Bokros-csomagig, egészségügytől az iskolaügyig. Gondoltam, ha titeket ilyen súlyos szívbetegben ez érdekel igazán, megpróbálok ebben partneretek lenni. Mai napig sem sajnálom a közöttük töltött számomra értékes egy órát, jóllehet Isten neve elő sem került. Mert talán észrevehették válaszaimból, hogy Isten szolgálja nem az úrból érkezett idegenként él itt a földön. Egy olyan KAPCSOLAT formálódott közöttünk, ami után, később — az „ötfiúból” — valamelyikük nyugodtabb érzéssel nyomhatja le egy templomkapu kilincsét...

A betegek mellett élesedett ki és vált izgalmassá számomra a kérdés: *mi a fontosabb*, az én életemet hordozó kincs, az *EVANGÉLIUM átadása* vagy (!) betegeim

- szenvedéseinek,
- gondolatainak,
- élethelyzetének,
- érzéseinek,
- hitének (!) stb.

az átvétele, a befogadása, velük való együttjárás — és pedig határtalanul?

Úgy érzem, éppen ezt a „vagy”-ot kellene fenntartani az evangélium átadása érdekében! Ez a „vagy” a legkényesebb pontja a klinikai lelkigondozást gyakorló hívő embernek. (Klinikai lelkigondozásnak nevezzük a tapasztalat útján kialakult komplex orvoslását az egész embernek, az ún. pszicho-pneumo-szomatikus terápiás szemléletet.) Kérdésünk így is fogalmazható: Igaz, hogy nekem, a hívő lelkigondozó lelkésznek a legfontosabb az evangélium — de a mellettem levőnek *talán egészen más*, mert ő a segítséget egészen más oldalról várja, egészen máshol „sorítja a csizma”, annyira máshol, hogy *egy igazán jó pappal, evangélizátorral nem tud mi kezdeni*, pedig ordítóan szüksége van segítségre. Most témánk összefüggésében már mindegy, hogy éppen beteg, vagy egészséges ember mellett vagyok. Most már az is mindegy, hogy a betegágy közelében vagyok, vagy híveim ajtaján kopogatok, vagy egyenesen a szószerken hirdetem az ígét. Nem kérdés, hogy *minden* embernek, kivétel nélkül az evangéliumra van szüksége (!), de én, aki megkaptam ezt a kincset, kitölti gondolataimat, érzéseimet és irányítja lépéseimet, kimondhatom-e: segíteni csak ezzel tudok. „Eszi, vagy nem eszi”, tőlem mást nem kaphat. Gondoljunk az előadás legelején elhangzott első példa-esetre, ott a szuperintenzív osztályon.

A *missziói parancs* témánk számára alapvető. Úgy látom, hogy teológiai és kegyességi irányzatoktól függetlenül a legelfogadottabb formula a Máté-féle szövegezés: „...tegyetek tanítvánnyá (tanítványommá) minden népet...” — és itt csatlakozik legélesebben az ún. keresztes lési parancs (Mt 28,19). Ezt a tanítvánnyá tételt viszont az

apostoli gyülekezet úgy értette és úgy is gyakorolta, hogy:

- a) „Erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és *tanúim lesztek...*” (Csel 1,8)
- b) „...Hirdetni kell az ő nevében a megtérést és a bűnbocsánatot minden nép között, Jeruzsálemtől kezdve... *Ti vagytok erre a tanúk...*” (Lk 24,47–48)
- c) „...Hirdessétek az evangéliumot... aki hisz és megkeresztelkedik...” (Mk 16,15–16) Márk Mátéhoz hasonlóan értelemszerűen, az evangéliumhirdetés következményeként említi a hitet és a keresetséget. Úgy gondolom a Krisztusról való tanúskodás folyamatában szabad ezt látnunk és tisztelben tartanunk.

Összefoglalva úgy látom, hogy a missziói parancs, együtt az apostoli gyakorlattal, a *Jézus Krisztusról való tanúskodásra* szólít fel, szóban és a szeretet cselekedetével, ez a mi mandátumunk (!), és *nem* a „tanítvánnyá tétel” szűkebb tartalmi megvalósítása.

Ha pedig valóban a tanúságtételre szól a megbízatásunk, akkor a szolgálatunk egészen kiszolgáltatott Isten és Jézus Krisztus Lelkének, a Szentlélek Istennek. Ebből következik, hogy amikor tanúskodunk a Szentlélek által elkészített és megnyitott, vagy *nem megnyitott* (!) terepen járunk. Ezt élte át az első pünkösdi gyülekezet!

Mindez arra figyelmeztet, hogy a lelkigondozó lelkipásztor bizonyos lehet Urának és az ő Szentlelkének a jelenlétében — e nélkül egy lépést is kár megtennie, de rávolról sem biztos, hogy Istentől elkészített helyzetbe lép... Viszont ez nem jelenthet megtorpanást a segítség útján, mert minden segítségre szoruló „Jézus kicsinyei” közé tartozik, *akikhez Ő nyomatékosan küld minket!*

Jézus szavai szerint a mennyei Atya a legszívesebben adja az ő Lelkét annak, aki kéri, de hogy *mikor és hol* adja, az az ő szuverén döntésén múlik. Ezért nem lehet a Szentlelket „megrendelni”, munkáját közöttünk „időzíteni”. (Erről szól pl. Jézus Urunk éjszakai beszélgetése Nikodémussal — Jn 3). Nem kérdés, hogy missziói küldetésünk van, éspedig „Jeruzsálemtől elkezdve”, vagyis otthonunktól, saját gyülekezetünkben indulva és gyülekezeti háttérrel, sőt gyülekezeti kontrollal, egészen a „föld végső határáig”, tehát kivétel nélkül *minden emberhez* — de a szentlélekhez kötöttségünk *sorompót is jelent*, ott, ahol valaki és valakik *nem akarnak* meggyógyulni.

Kórházi és gyülekezeti lelkészi szolgálatomban mindig ók voltak többen — akik nem akartak... Egész emberségükben, testestül–lelkestül nem akartak. Ilyen helyzetben, hogyan válogassunk? Kikre „pocsékoljuk” kevés erőnket és időnket? Azt gondolom, ne válogassunk és csak bátran pazaroljuk azt, amit mi is úgy kaptunk. Ezt tette a Mester, a mi Urunk is.

Ha valóban Őt figyeljük, egy furcsa jelenség lesz számunkra egyre láthatóbbá: Jézus közelében a megtérés lehetőségét mindig megelőzte a *megértés* ajándéka. Nem volt olyan ember, aki okkal kimondhatta volna: ez a Názáreti nem ismer engem, nem akar megérteni, nem akar velem elbeszélgetni. Egyformán *kapcsolatot* létesített tanítványaival, a kananita asszonnyal és a Kapernaumból való századossal. De mert Isten fia volt, egyedül ő tudta, ki a hozzá tartozó bűnös és ki a nem hozzá tartozó. A bűnözőket egyformán szerette, de az övéivel még külön kapcsolatot is kiépített. *Ez egyszerre volt egészen emberi, és egészen Istentől jövő, üdvözítő kapcsolat.* Erre csak Ő volt képes!

Mint *falusi lelkész* tudtam, hogy a kúthoz két méterre kannákkal közeledő asszonytól meg kell kérdeznem: vízéért tetszik menni? És ha beléphettem híveim otthonába, nem csak a gyerekek és az unokák helyzete érdekelt, hanem azzal együtt az udvar, az ólak, az egész háztáji szituáció. Csak ha ezekről többszörösen szót értettünk, akkor mertem halkán érdeklődni a lelkük felől is. A lelkész, aki hívei kicsi–nagy dolgaiban képtelen osztani, arról joggal gondolhatja mindenki: valószínű, hogy Isten is olyan, mint a szolgálója...

Mint *lelkigondozói kórházlelkész* mindenekelőtt azt kell megértenem, hogy betegeim legalább három területen kerültek krízishelyzetbe:

– *Érték - krízisbe*: ami otthoni életét kitöltötte, amiért tisztelték, amiről ismerték, ami valós értéknek számított, az itt, a kórházban szóba sem kerül.

– *Érzelmi krízisbe*: Hogyan jutottam ide...

– *Hit - krízisbe*: Hogyan engedhette ezt meg Isten — vagy a sors, hogy éppen velem történik ilyesmi?

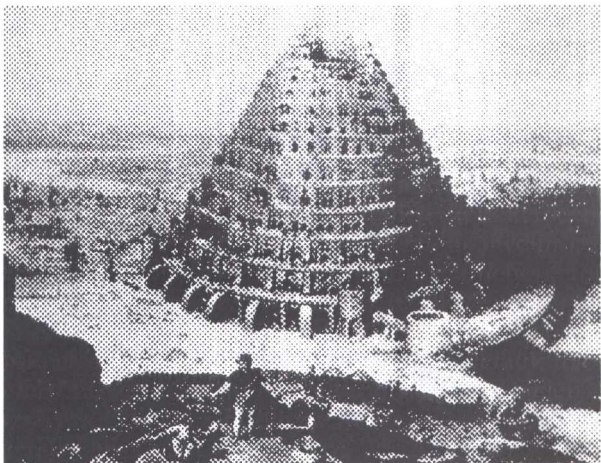
Ha nem ebben a talajvesztettségben keresem vele *a nagyon emberi kapcsolatot*, hogyan remélem, hogy akár egy arasszal is feljebb emelhetem szenvedő tekintetét? Isten felé!

Igen, úgy érzem, a lelkigondozásnak, a lelkipásztorlásnak, sőt talán az egész lelkészi szolgálatnak egyik kulcs-szituációja az egyszerű, tisztességes emberi kapcsolatok megkeresése.

Gyökössy Endrének vissza–visszatérő gondolata, hogy nekünk a bibliai textus exegézise után, meg kellene keresnünk az előttünk álló ember exegézisét is. Vagyis, hogyan értelmezem az ő teljesen egyedi személyiségét, hogy adott esetben felkínálhassam az evangéliumot. S hogy ki ő, abban éppen az ő gondolatai, érzelmi és hite adhat eligazító támpontot.

A napokban temettünk el egy fiatal tanárót falunkban. Daganatos betegség vitte el. Több mint két éven át próbáltam őt kísérni. Betegsége nem választotta el őt élő Urától. Az ún. krízis - fázisokban órá eleitől fogva a megcsendesedett elfogadás, Isten kezébe helyezett megbékélés volt a jellemző. Halála előtti napokban, utolsó találkozásunk alkalmával már semmiféle mozdulatra nem volt képes. Mégis, távozóban, amikor az ajtóból visszaneéztem, felemelte vékonyka kezét és úgy integetett. Tudom, ez nem a lelkipásztornak szólt, hanem a kísérő társnak, akivel mindent, a végső úton megbeszélhetett.

Simonfay Ferenc

Hogyan készülünk a hittanórára?

A múlt év őszén másfél hónapos bayreuthi tanulmányutamon sokat foglalkozhattam ezzel a kérdéssel. Olyan kurzusokon vehettem részt, melyeken frissen végzett segédlelkészeket próbáltak bevezetni a hitoktatói munka rejtelmeibe.

Majd öt éves tapasztalattal a hátam mögött, hallva — a sok újdonság mellett — a gyakran triviális, már-már magától értődő, alapvető megállapításokat, olykor úgy éreztem magam, mint az a bizonyos falubeli galamb, mely, mikor bölcs bagoly barátja a fészekrakásra tanítaná, ő ezt mondogatja: „túdom, túdom”. Ismerjük a mese folytatását, a bagoly válaszat: „Hát ha tudod, csináld!”. A bagoly szava jó, ha minket is óvatosságra int. Nem biztos, hogy nincs értelme egyszer-egyszer végiggondolni még a több éves tapasztalattal rendelkező „fészekcsinálóknak”, katechétáknak is a felkészülés néhány alapvető momentumát. Hátha az évek rutinja során bizonyos, a felkészülésben fontos dolgok elapodtak, elmaradtak, vagy tán nem is figyeltünk rájuk kellőképpen. A pályakezdőknek pedig jól jöhetnek az ötletek. Maradva a „szárnyasok” példájánál, mielőtt egy gépmdár nekilödulna a kifutópályán, a pilóták — legyenek bármily tapasztaltak — előveszik a listát, és tétlről-tétlre végig ellenőrzik a fedélzeti műszereket.

Nem világrengető újdonságokról kívánok most írni. Csak egy ilyen „előkészületi listát” szeretnék közkinccsé tenni, amelyet átgondolva, talán sikerül még egy kicsit „jobban csinálni”.

A hagyomány és a teológiai üzenet

A kérdések, a bibliai történetek, melyekkel a hitoktatás során találkozunk, majd kétezer éve foglalkoztatják a keresztyén teológusokat. Azt hiszem, mindenekelőtt nagyon fontos, hogy az egyes, a hitoktatásban előkerülő témákkal, bibliai történetekkel kapcsolatban megismerkedjünk ezzel a hagyománnyal, de legalábbis egy általunk hozzáférhető részével. Mit mondtak mások bizonyos dolgokról, hogyan értelmeztek bizonyos történeteket. A hittanóra való készülés fontos lépcsőfoka az exegetikai-hermeneutikai munka.

— 1. Kép —

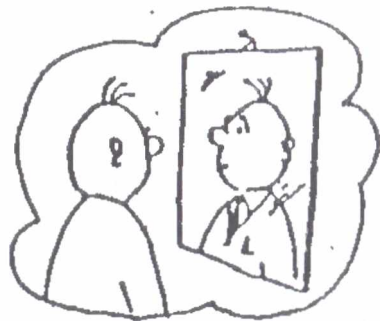
Természetesen egy-egy kérdésnek többféle megközelítése, egy-egy történetnek pedig többféle üzenete is lehetséges. *(A tékozló fiú története kapcsán például lehet beszélni a tékozló ember felelősségéről, az Isten feltétlen*

irgalmáról, és a megbocsátani képtelen ember kemény szívűségéről is.) Nem szerencsés viszont mindent egyszerre kiaknázni! A hitoktatóra vár az a feladat, hogy a lehetséges teológiai üzenetek közül kiválassza azt, melyre az adott alkalommal a hangsúlyt kívánja helyezni.

A hitoktató személye

El is érkezünk a tanítás másik igen fontos tényezőjéhez, magához a hitoktató személyéhez. Talán ismerős a történet Aliról, a bölcsről, akihez egy napon egy édesanya panaszkodva hozza el gyermekét: „A fiam semmi mást nem hajlandó enni, csak datolyát!” A bölcs arra kéri őket, hogy másnap jöjjenek vissza. Akkor aztán a térdére ülteti a fiút és elmondja, mennyi más jó étel van még, amit nem érdemes kihagyni. Erre a fiúcska megígéri, hogy ezentúl mást is eszik majd. Az anya viszont dühöng: „Nem tudtad volna ezt tegnap is megtenni?” — kérdi a bölcstől. „Nem!” — hangzik az őszinte válasz. „Tegnap ugyanis én is datolyával ettem teli magam!”

Hitelességről, őszinte átélésről szól ez a történet. Talán a legfontosabb és leghatékonyabb tanító „eszköz” maga a tanító személye, melyet éppen eleven, virtuális volta emel minden más információ-hordozó fölé. Ezért is nagyon fontos, hogy a katechéta jól ismerje, fontosnak tartsa, mintegy magán átszűrje a közvetítendő anyagot. Hogy megtalálja benne a maga helyét. Csak így lehetséges, hogy őszinte és magávalragadó módon, a hangsúlyokat érdekesen kidomborítva tudjon szólni az adott témáról.

— 2. Kép —

De nemcsak a témához fűződő viszony fontos. Fontos az is, hogy a hitoktató megtalálja azt az egyéniségéhez illő hangot és gesztusokat, amivel megjelenése általában véve is hiteles lesz a gyermekek szemében.

A címzettek helyzete

A harmadik fontos, már az előkészületnél szem előtt tartandó tényező, hogy kikhez szól a tanítás. Milyen korú, milyen háttérű gyerekekhez. Nyilván nem célszerű ugyanúgy beszélni egy történetről az általános iskola elsőseinek és nyolcadikosainak. De az sem elhanyagolandó, hogy milyen a hallgatóság összetétele. Két ugyanahhoz a korosztályhoz tartozó csoport között is óriási különbség

lehet, ami az érdeklődést, fegyelmet, együttműködési készséget illeti. Mindezt jó figyelembe venni.

— 3. Kép —

Előfordulhat, hogy a gyerekeket helyzetükből, körülményeikből adódóan különösképpen is foglalkoztatja valamely kérdés. (Pl. Egy az osztályt közelről érintő és megrázó haláleset, vagy a környéken jellemzővé váló elszegényedés stb.) Nagy esély ez a hitoktatónak, hogy tanítása ne életidegen, hanem a hallgatók élethelyzetéhez is kapcsolódó legyen.

A didaktikai döntés

Az eddig felsorolt három tényező összevetése, egymásra hatása nyomán születhet meg a hitoktatóban a döntés: Milyen teológiai üzenetet, milyen önmagához és a hallgatóshoz is illő formában kíván megfogalmazni.

— 4. Kép —

Ez a döntés az egész felkészülés talán legfontosabb, legsarkalatosabb pontja. Itt kell eldönteni, mi legyen az a **tanítási cél**, melyet az órán el akarunk érni. Minél egyértelműbb a cél, annál jobban felépíthető és a hallgató számára is annál könnyebben követhető az óra menete.

El kell döntenie azt is, hogy a **tartalmilag** szóba jöhető anyagok közül mi lesz az, amit felhasználunk. (Pl. A tízparancsolatról tanítva a rövidített formán kívül veszünk-e a teljes bibliai szöveget, esetleg a jézusi „nagy parancsolatot”, netán Luther kátémagyarázatát?)

Milyen **médiák, segédanyagok, szemléltető eszközök** állnak rendelkezésünkre? Ezek közül melyek segítik a megfogalmazott tanítási cél elérését? Egyáltalán melyek alkalmazhatók a kérdéses témában és az adott hallgatók körében?

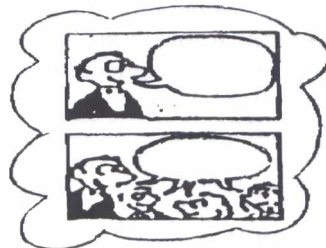
— 5. Kép —

Mely **formáját** választjuk a tanításnak? Előadás, elbeszélés, spontán beszélgetés, meditáció, feladatlap kitöltés vagy valami más? Itt kell eldönteni a foglalkozás **szociális formáját** is, azaz hogy az óra mely részeiben folyik majd plenáris-, egyéni-, csoportos-, vagy éppen páros munka. Lásd 6. kép

Óravázlat elkészítése

Ha mindezt átgondoltuk, eldöntöttük, akkor kerülhet sor az óravázlat elkészítésére. Ez jó, ha tartalmazza a meghatározott **tanítási célt**, illetve célokat. Esetleg, ha az óra egy nagyobb egység része, e nagyobb egység tanítási célját. Az óravázlat tartalmazza az egyes részegységekre **tervezett időt**, az egyes **fázisokat** (pl. kiindulási helyzet, első találkozás a témával, feldolgozás, emlékeles-megtartás, elmélyítés stb.). Nem árt itt rögzíteni az egyes fázisokhoz tervezett **tanítási- illetve szociális formákat** valamint a **médiák és egyéb eszközök** listáját.

Hasznos lehet, ha az óravázlaton helyet kapnak az

— 6. Kép —

utólagos megjegyzések is. Ezek a már megtartott óra tapasztalatait tartalmazzák. A későbbiekben nagy segítségére lehetnek a hitoktatónak. Olyan észrevételeket jegyezhetünk így fel, melyeket előre nem tervezhattunk, s melyek a későbbiekben segíthetnek a készüléskor. (Pl. olyan válasz a gyerekek részéről, amelyre nem számítottam a kérdésfelvetéskor, vagy épp egy általam elkövetett hiba, amire a jövőben figyelmem kell stb.)

Ha valakiben ez a „lista” megindított valami új gondolatot arra nézve, hogyan készüljön ezentúl a hittanórákra, min lehetne, esetleg min kellene változtatni, akkor már elérte a célját!

ifj. Cselovszky Ferenc

Hogyan készülünk a hittanórára?

A múlt év őszén másfél hónapos bayreuthi tanulmányutamon sokat foglalkozhattam ezzel a kérdéssel. Olyan kurzusokon vehettem részt, melyeken frissen végzett segédlelkészeket próbáltak bevezetni a hitoktatói munka rejtelmeibe.

Majd ötéves tapasztalattal a hátam mögött, hallva — a sok újdonság mellett — a gyakran triviális, már-már magától értődő, alapvető megállapításokat, olykor úgy éreztem magam, mint az a bizonyos falubeli galamb, mely, mikor bölcs bagoly barátja a fészekrakásra tanítaná, ő ezt mondogatja: „túdom, tudom”. Ismerjük a mese folytatását, a bagoly választát: „Hát ha tudod, csináld!”. A bagoly szava jó, ha minket is óvatosságra int. Nem biztos, hogy nincs értelme egyszer–egyszer végiggondolni még a többéves tapasztalattal rendelkező „fészekcsinálóknak”, katechétáknak is a felkészülés néhány alapvető momentumát. Hátha az évek rutinja során bizonyos, a felkészülésben fontos dolgok ellaposodtak, elmaradtak, vagy tán nem is figyeltünk rájuk kellőképpen. A pályakezdőknek pedig jól jöhetnek az ötletek. Maradva a „szármások” példájánál, mielőtt egy gépmdár nekilódná a kifutópályán, a pilóták — legyenek bármily tapasztaltak — előveszik a listát, és tételről–tételre végig ellenőrzik a fedélzeti műszereket.

Nem világrengető újdonságokról kívánok most írni. Csak egy ilyen „előkészületi listát” szeretnék közkinccsé tenni, amelyet átgondolva, talán sikerül még egy kicsit „jobban csinálni”.

A hagyomány és a teológiai üzenet

A kérdések, a bibliai történetek, melyekkel a hitoktatás során találkozunk, majd kétezer éve foglalkoztatják a keresztyén teológusokat. Azt hiszem, mindenekelőtt nagyon fontos, hogy az egyes, a hitoktatásban előkerülő témákkal, bibliai történetekkel kapcsolatban megismerkedjünk ezzel a hagyománnyal, de legalábbis egy általunk hozzáférhető részével. Mit mondtak mások bizonyos dolgokról, hogyan értelmeztek bizonyos történeteket. A hittanóra való készülés fontos lépcsőfoka az exegetikai–hermeneutikai munka.

— 1. Kép —

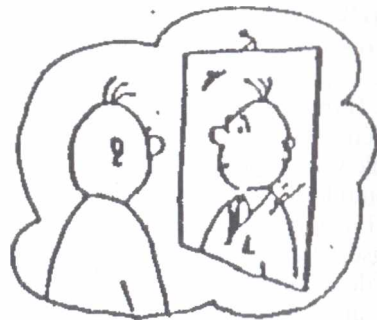
Természetesen egy–egy kérdésnek többféle megközelítése, egy–egy történetnek pedig többféle üzenete is lehetséges. *(A tékozló fiú története kapcsán például lehet beszélni a tékozló ember felelősségéről, az Isten feltétlen*

irgalmáról, és a megbocsátani képtelen ember kemény szívűségéről is.) Nem szerencsés viszont mindent egyszerre kiaknázni! A hitoktatóra vár az a feladat, hogy a lehetséges teológiai üzenetek közül kiválassza azt, melyre az adott alkalommal a hangsúlyt kívánja helyezni.

A hitoktató személye

Ezzel el is érkezünk a tanítás másik igen fontos tényezőjéhez, magához a hitoktató személyéhez. Talán ismerős a történet Aliról, a bölcsről, akihez egy napon egy édesanya panaszkodva hozza el gyermekét: „A fiam semmi mást nem hajlandó enni, csak datolyát!” A bölcs arra kéri őket, hogy másnap jöjjenek vissza. Akkor aztán a térdére ülteti a fiút és elmondja, mennyi más jó étel van még, amit nem érdemes kihagyni. Erre a fiúcska megígéri, hogy ezentúl mást is eszik majd. Az anya viszont dühöng: „Nem tudtad volna ezt tegnap is megtenni?” — kérdi a bölcsőt. „Nem!” — hangzik az őszinte válasz. „Tegnap ugyanis én is datolyával ettem teli magam!”

Hitelességről, őszinte átélésről szól ez a történet. Talán a legfontosabb és leghatékonyabb tanító „eszköz” maga a tanító személye, melyet éppen eleven, virtuális volta emel minden más információ-hordozó fölé. Ezért is nagyon fontos, hogy a katechéta jól ismerje, fontosnak tartsa, mintegy magán átszűrje a közvetítendő anyagot. Hogy megtalálja benne a maga helyét. Csak így lehetséges, hogy őszinte és magávalragadó módon, a hangsúlyokat érdekesen kidomborítva tudjon szólni az adott témáról.

— 2. Kép —

De nemcsak a témához fűződő viszony fontos. Fontos az is, hogy a hitoktató megtalálja azt az egyéniségéhez illő hangot és gesztusokat, amivel megjelenése általában véve is hiteles lesz a gyermekek szemében.

A címzettek helyzete

A harmadik fontos, már az előkészületnél szem előtt tartandó tényező, hogy kikhez szól a tanítás. Milyen korú, milyen háttérű gyerekekhez. Nyilván nem célszerű ugyanúgy beszélni egy történetről az általános iskola elsőseinek és nyolcadikosainak. De az sem elhanyagolandó, hogy milyen a hallgatóság összetétele. Két ugyanahhoz a korosztályhoz tartozó csoport között is óriási különbség

KITÉKINTÉS

D. DR. NAGY GYULA:

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

– 1997. június –

Júniusi lapzártánk miatt még nem adhatunk hírt sem az ausztriai II. Európai Ökumenikus Nagygyűlésről, sem a nyár másik két későbbi nagy egyházi eseményéről, a Lutheránus Világszövetség IX. Világgyűléséről Hong Kongban, és a Református Világszövetség XXIII. Nagygyűléséről Debrecenben. Mindezekről a következő számokban tudósítunk.

A nyár elején az egyházak részéről a legnagyobb érdeklődés Európa valamennyi egyházának második ökumenikus „csúcstalálkozója” előkészületeit kísérte. A grazi európai ökumenikus találkozóra — az Európai Egyházak Konferenciája és az Európai Katolikus Püspöki Konferenciák Tanácsa 700 hivatalos delegátusán kívül, akik több mint 120 európai egyházat képviselnek — még mintegy 10 ezer résztvevőt vártak. Az európai ökumenikus tanácskozást megelőző legfontosabb esemény — a pápa, a konstantinápolyi és a moszkvai ortodox pátriárka személyes találkozása — sajnálatos módon elmaradt, egyfelől a Vatikán és a moszkvai patriarchátus, másfelől a konstantinápolyi és a moszkvai patriarchátus között jelenleg meglévő feszültségek miatt.

Csak remélhetjük, hogy a hármasság történelmi találkozó meghiúsulása nem végleges. Mert a közeledő 2000. esztendő a világ nagy egyházai számára Istentől adott, egyedülálló alkalmat adna arra, hogy a második keresztyén évezredben egymástól elszakadt keleti és nyugati egyházak a harmadik évezred kezdetén megint egymásra találjanak. Nem valamilyen „érdekszövetségben”, hanem Krisztus evangéliumában, a közös tanúságtételben a világ egyedüli Megváltójáról és a cselekvő krisztusi szeretetben mai világunk és a modern, Istentől elszakadt ember tragikus kríziseiben. „...hogy mindnyájan egyek legyenek, ... hogy elhiggye a világ, hogy Te küldté el engem” Jn 17,21.

(A híranyag lezárása: 1997. június 25.)

I. Egyházi Világszervezetek

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

Közvetlenül a IX. Evangélikus Világgyűlés előtt, június 29. és július 5. között, a thaiföldi Bangkokban találkozik a Világszövetség Ifjúsági Fóruma. A 171 résztvevő fiatal a világ 60 országából érkezik és vitatja meg előzetesen a világgyűlés témáit.

A legújabb statisztikai adatok szerint a 122 tagedyházat 385 delegátus képviseli. 190 nő és 195 férfi. Ezzel első alkalommal éri el a férfiak és nők aránya a küldöttek

között a csaknem 50–50 százalékot. A tagedyházak küldötteinek 20 százaléka 30 évnél fiatalabb lesz. Külföldről még mintegy 1200 megfigyelőt, tanácsadót és vendéget várnak a nagygyűlésre. A július 8–16. közötti világkonferencia első felében előadások, és ezeket követő plenáris viták keretében vitatják meg a fő témát: „Krisztusban — tanúságtételre hívtunk el”. A második részben munkacsoport beszél meg a tíz altémát és készíti el javaslatait, ajánlásait ezekkel kapcsolatban. Ezenkívül beszámolók hangzanak el a Világszövetség fő munkaterületein végzett szolgálatokról 1990–1997 között, és megválasztják az új Tanács tagjait

az öt világrészről. Július 13-án, vasárnap ünnepli meg a Világgyűlés — egyidejűleg a világ evangélikus tagedyházaival — a Lutheránus Világszövetség fél évszázados jubileumát.

A világgyűlés előtt és után a hivatalos delegátusok látogatásokat tesznek kisebb csoportokban Kína, Japán, Taiwan, Korea, Indonézia, Malaysia, Thaiföld, a Fülöp-szigetek és India evangélikus tagedyházaiban.

Iwi dc

Az ötvenéves jubileumra angol és német nyelven kerül kiadásra egy 576 oldalas, hatalmas kötet. Címe: *From Federation to*

Communion — Vom Weltbund zur Kirchengemeinschaft (Szövetségből egyházközösség). A Világszövetségnek ezt a „kézikönyvét”, - amely részletesen bemutatja az öt világrész evangélikus egyházai szövetségének útját Lundtól Curitibáig, és bizonyosan elsődrendű forrásává lesz ennek a történelmi fél évszázadnak ebben a vonatkozásban - az LVSZ volt vezetőiből és legfelső munkatársaiból álló írói gárda írta meg négy évi munkával. A rendkívül érdekes kötet *bemutatja a kezdetben egymással „szövetségre lépő” egyházak fokozatos, de még bé nem fejezett átalakulását egy világméretű evangélikus egyházi közösséggé (koinonia).* Külön fejezetek foglalkoznak az igehirdetés és teológia, a misszió, az ökumené és a gazdasági-társadalmi igazságosság kérdéseinek alakulásával a világ evangélikus egyházaiban az elmúlt fél évszázad alatt. A kötet további fejezetei ismertetik a nyolc világyűlés lefolyását és fő határozatait, valamint megismertetnek a Világszövetség vezetőivel az elmúlt ötven év. Az egyháztörténeti jelentőségű munka részletes ismeretetésére visszatérünk.

Iwi de — Erős Vár

*

A svájci Jongny-ban tartotta június elején harmadik munkáülését az *Evangélikus – Adventista Dialógus Bizottság*. A dialógus célja a közös teológiai alapok földolgozása, a még meglévő teológiai különbségek felderítése és a közlekedés lehetőségei, az előítéletek megszüntetése és egymás jobb megismerése. A résztvevők négy világrészről érkeztek. Ezen az ülésen az ekkleziológia és az egyházi autoritás kérdéseit vitatták meg. Befejező tanácskozásukat az eszhatológia kérdéseiről a jövő tavaszra tervezik. A dialógus eredményeit a Lutheránus Világszövetség és a Hetednapos Adventista Egyház közös nyilatkozatban és terv szerint tanulmányi kötetben kívánják ismertetni.

Iwi de

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

Mint hírül adtuk, az Egyházak Világtanácsa a jövő év szeptember 10. és 22. között készül megtartani jubileumi, VIII. Világyűlését. A

tervezett színhely Harare egyeteme, az afrikai Zimbabwe fővárosában. A legújabb hírek szerint a hararei egyetem hatóságai arról tájékoztatták az Egyházak Világtanácsa genfi központját, hogy *nehézségek támadtak a világyűlés időpontja körül.* Mivel az egyetem a jövő évben tér át a három szemeszteres beosztásról a két szemeszteres egyetemi évre, a három évvel ezelőtt kitűzött szeptemberi időpont nem megfelelő az egyetem számára. Előzőleg már jelentkeztek bizonyos nehézségek más vonatkozásban is: Zimbabwe éles hadjáratot folytat a homoszexuálisok ellen, s emiatt egyes egyházak már a Központi Bizottság tavaly őszi ülésén jelezték távolmaradási szándékukat az emberi jogok sérelme miatt.

Jelenleg folynak a tárgyalások a Világtanács és a meghívó Zimbabwei Egyházak Tanácsa között. *Konrad Raiser* főtitkár szerint a világyűlés helyszínének a megváltoztatása egy évvel előbb nagyon súlyos nehézségeket jelentene az ökumenikus világszervezet számára.

ENI

*

A független állammá lett *Georgia Ortodox Egyháza* május 20-i, rendkívüli zsinatán határozatot hozott *egyházuk kilépéséről az Egyházak Világtanácsából és az Európai Egyházak Konferenciája ökumenikus szervezetéből.* A háttérben Georgia legjelentősebb ortodox kolostorainak éles tiltakozása áll a további részvétel ellen az ökumenikus mozgalomban.

Bár ebben a kérdésben más kelet-európai ortodox egyházakban is viták folynak, a bejelentés mégis nagy meglepetést keltett ortodox egyházi körökben. Ez ugyanis az első eset, hogy 1962 óta egy ortodox tagedház bejelenti kilépési szándékát az ökumenikus világszervezetből. *II. Ilja* georgiai pátriárka az ökumenikus mozgalom ismert vezetője és 1978–1983 között az Egyházak Világtanácsa egyik elnöke is volt. A keleti ortodox egyházakban jelentkező ökumenizmusellenes irányzatok támadják az Egyházak Világtanácsa teológiáját, „az ortodox egyházak érdekeinek figyelme kívül hagyását”, a nők pappá szentelését és a „nyugati protestantizmus erős befolyását”.

ENI

Június hónapban leghosszabb látogatására, 11 napra utazott hazájába *II. János Pál pápa.* Ez volt a hetedik látogatása Lengyelországban, mióta pápává választották.

Legelső úticélja *Wroclaw* városa, az ott megrendezett Eucharisztikus Világkongresszus volt. Május 31-én, látogatása első napján feltűnést keltő kijelentéseket tett a *keresztyének ökumenikus elkötelezettségéről* a 86 országból érkezett 20 ezer kongresszusi résztvevő előtt, akik között ott voltak a Lengyel Ökumenikus Tanács 7 tag-egyházának képviselői is: „Nincs visszafelé vezető út többé az ökumenikus útról ... Az elmúlt években az egyházakat és egyházi közösségeket egymástól elválasztó távolság ugyan jelentősen csökkent, de még mindig túlságosan nagy” — mondta a pápa. „Tudunk-e teljesen megbékélni Krisztussal, ha nem békülünk meg teljesen egymással is? Tudunk-e együtt hatékonyan bizonyoságtéveői lenni Krisztusnak, ha nem békülünk meg egymással? Tudunk-e megbékölni egymással, ha nem bocsátnunk meg egymásnak? ... Az evangelizáció jövője össze van kötve a keresztyének közötti egység tanúságtételével ... Európának szüksége van reánk mindnyájunkra, akik szilárdan egyek vagyunk a kereszt és az evangélium körül” — hangzott a pápa ökumenikus bizonyoságtétele.

Üdvözölte a pápa látogatását *Kwasniewski*, Lengyelország szocialista államelnöke is. Elismerete, hogy nélküle nem következett volna be a rendszerváltás Lengyelországban. És figyelmeztette az ország polgárait, hogy ne falakat, hanem hidakat építsenek egymás között, a dialógus és az egymással való szolidaritás útján.

Jelentős eseménye volt a pápai látogatásnak *Szent Adalbert* püspök lengyelországi mártírhalálának ezeréves évfordulója. A jubileumi ünnepek hét ország államfője, köztük Göncz Árpád, Magyarország államelnöke vett részt. Ugyancsak magyar vonatkozású esemény volt *Hedvig* lengyel királyné, Nagy Lajos leányának szentté avatása.

ENI

Több héten át tartó bizonytalanság és egymásnak ellentmondó sajtójelentések után június elején bizonyossá vált, hogy *II. János Pál pápa, Bartholomaios konstantinápolyi ökumenikus pátriárka és II. Alekszij moszkvai pátriárka* Ausztriában, a II. Európai Ökumenikus Nagygyűlés előtt, *tervbevett történelmi találkozója egyelőre elmarad.*

Május elején *Bartholomaios* pátriárka, az ortodox egyházak elismert lelki vezetője (primus inter pares) levelet intézett az Európai Egyházak Konferenciája genfi vezetőségéhez, amelyben bejelentette akadályoztatását a terbevett ausztriai látogatásban. Egyúttal lemondta részvételét is a grazi nagy ökumenikus találkozón. Teljes támogatásáról biztosította a nagygyűlés tanácskozását, bejelentve egy hivatalos delegáció részvételét a konstantinápolyi patriarchátus képviselőjében.

Közben ugyancsak bizonyossá vált, hogy *II. Alekszij* moszkvai pátriárka sem találkozik a nagygyűlés előtt Ausztriában a pápával. Ez lett volna a legelső találkozás 1054 óta a legnagyobb ortodox egyház feje és a pápa között. Az elmúlt évben már Pannonhalma ezeréves jubileuma alkalmából is várták Magyarországon *II. János Pál* pápa és a pátriárka találkozását.

A nemzetközi sajtó hírei szerint a három egyházfő találkozásának célja a keresztyénség 2000. évben tartandó közös ünnepségeinek az előkészítése lett volna, a találkozó rendkívüli ökumenikus jelentősége mellett. Az ideiglenes elhalasztás oka a hírek szerint egyfelől a Vatikán és az orosz ortodox egyház között támadt feszültség az uniált ortodox egyházak (görög katolikusok) ügyében, másfelől a konstantinápolyi és a moszkvai patriarkátus közötti vita az észti ortodox egyház fölötti fennhatóság kérdésében.

ENI

*

Mint már beszámoltunk róla, június 23–29. között rendezik meg Grazban a *II. Európai Ökumenikus Nagygyűlést*. Ezen Európa több mint 120 egyházának 700 delegátusa és mintegy 10 ezer látogató,

zarándok és megfigyelő részvételét várják Európa minden részéből. A nagygyűlés fő témája: „A megbékélés — Isten ajándéka, és az új élet forrása”. Az előadók között vannak *Martini* bíboros, Milánó érseke, *II. Alekszij* pátriárka és *I. Karekin* ortodox katolikosz is.

ENI — CEC News

II. A Világ Egyházai

NÉMETORSZÁG

Nagy figyelemmel kísérte az egyházi közvélemény a 28 millió egyháztagot számláló *Evangelische Kirche in Deutschland (EKD)* május végén a volt kelet-német Friedrichrodában tartott zsinatát.

Mivel éppen ebben az ország-részben sok vita támadt a Berlin-Brandenburg tartományban bevezetett „semleges világnézeti-etikai kötelező tantárgy” körül, *a zsinati tanácskozások előterében is az iskolai hitoktatás ügye állt, az egyházak eddigi szolgálata ezen a területen. Minden demokratikus állam és társadalom olyan etikai alapokon épül föl, amelyeket sem az állam, sem a társadalom egymagában nem tud létrehozni (Ulrich Becker). A Világnézeti „semleges” állam a nevelés erkölcsi alapjainak megteremtésében elkerülhetetlenül rá van utalva az egyházak és egyházi közösségek személyiség-formáló szolgálatára — mondta az ismert etikus. Minden olyan iskola, amely csak a tudás, az ismeretek és a szakképzettség területére korlátozza munkáját és elhanyagolja a személyes erkölcsi felelősségre, az életre nevelést, iskolai feladatának a leglényegesebb részét mulasztja el. Egy „semleges” világnézeti-etikai nevelés — amilyenel Berlin-Brandenburg tartományban jelenleg kísérleteznek — semmiképpen sem pótolhatja az egyházak hitoktatási szolgálatát, a személyes hitre és erkölcsi felelősségre nevelést (Wolfgang Huber berlini evangélikus püspök).* A zsinat egyúttal fokozott ökumenikus együttműködésre hívta föl az egyházakat a Németország volt NDK-tartományaiban különösen érezhető szekularizálódással, a társadalom alapjait jelentő erkölcsi értékrend rombolásával szemben.

Klaus Engelhardt püspök, a zsinati Tanács elnöke arra hívta föl a

pártok, a gazdasági élet vezetői és a szakszervezetek figyelmét, hogy a két nagy egyház által közösen publikált *„Sozialwort”* megfelelő *alapot adhat minden jóakarató ember számára a mai német társadalomban olyan közös erkölcsi alapok megteremtésére, amelyek nélkül nem lesz igazi megoldás sem a munkanélküliség, sem a szegények és gazdagok közt egyre növekvő szakadék, sem a többi mai, súlyos társadalmi problémák területén.*

Az EKD következő zsinati ülését Wetzlarban tartják és ezen választják meg a tanács új vezetőségét és tagjait is, november 2–7. között. A zsinat központi témája az istentisztelet lesz.

cpd-w

*

Az Egyesült Államokban a fekete kisebbség templomai ellen elkövetett nagyszámú gyújtogatási merénylet után *egyre megdöbbentőbb hírek érkeznek a templomok elleni vandál merényletekről Németország egyes részeiből is.*

Több külföldi menekültöthön számos emberéletet követelő fölgyújtása után legújabbán evangélikus és római katolikus templomokat, valamint zsinagógát gyújtottak föl és gyaláztak meg, főleg Észak-Németországban. *Lübeck* városa már több ilyen merénylet színhelye volt. Régebben egy zsinagógát gyújtottak föl; újabbán egy nemrég épült, modern római katolikus templom esett a gyújtogatás áldozatául. Május végén a közeli *Husum* kisváros evangélikus templomát gyújtották föl. A legutóbb, június 4-én pedig Hamburg-Ottensee-ben ugyancsak egy evangélikus templom ellen történt gyújtogatási merénylet. A templom külső falait horogkeresztekkel és sátánista jelekkel mázolták tele. A hamburgi templom lelkésze közismert a menekültek közt végzett lelkipásztori munkájáról.

A *lübecki* római katolikus templom fölgyújtása és horogkeresztekkel való bemázolása a falon talált fölirat szerint *Günter Harig* lübecki evangélikus lelkész ellen irányult. A lelkész belvárosi temploma ugyanis heteken keresztül „egyházi menedéket” nyújtott egy kiutasításra váró és odamenekült, hattagú algériai családnak.

Az év elején *K. L. Kohlwege* lübecki evangélikus püspök házáat érte gyűjtogató merénylet, amely nem sikerült, miközben otthona falait horogkeresztekkel mázolták tele. Kohlwege püspök ismert arról, hogy ismételen, nyilvánosan szót emelt a menekültothtonok kegyetlen fölgyűjtása ellen, és az egyházi védelmet kereső külföldi menekültek védelmében.

cpd-w

A *Bajor Katolikus Akadémia* „ökumené-díját”, amely 1995 óta került kiosztásra, idén *P. W. Scheele* würzburgi római katolikus és *Johannes Hanselmann* ny. müncheni evangélikus püspöknek ítéltek oda, a két egyház közti ökumenikus kapcsolatok erősítéséért. Ugyanakkor a bonni egyetem római katolikus teológiai kara *Harding Meyer* (Strasbourg) és *Erich Graesser* (Bonn) evangélikus teológiai professzorokat ökumenikus munkásságuk elismeréseként tiszteletbeli doktoráivá választotta.

cpd-w

A *Német Orvosszövetség*, amelynek 350 ezer tagja van, Eisenachban tartotta 100. küldött-gyűlését, s ezen a központi téma az orvos-étika volt. *Karsten Vilmar*, az Orvosszövetség elnöke szerint ma az orvosok számára a legtöbbet vitatott kérdések etikai problémák: mit szabad és mit nem szabad lelkiismerete szerint az orvosnak megtennie? A jubileumi orvos-kongresszus 250 delegátusa előtt fölszólt *Roman Herzog* német államelnök is. Arra figyelmeztette az orvos-társadalom képviselőit, hogy ma a legtöbb gond és félelem a modern gép-technika fölhasználásával és az abortusz-praxissal kapcsolatban jelentkezik. A gép-technika nemsokára azt is lehetségessé teheti, hogy a „felsőbbrendű ember” náci ideálja újra előtérbe kerülhessen, és gyermekek a szülők által követelt tulajdonságokkal szülessenek meg.

A Német Orvosszövetség jubileumi „parlamentje” a leghatározottabban követelte, hogy az etikai kérdések az orvosi fakultások tanterveiben sokkal nagyobb helyet kapjanak a jövő orvosainak képzésében, mint eddig.

cpd-w

NAGY-BRITANNIA

Május hónapban ünnepelték a szigetországban a kereszténység brit földre érkezésének 1400 éves

évfordulóját. Gergely pápa Kr. u. 596-ban küldte missziói megbízással *Szent Augusztinus* püspököt az angolszászok közé. A brit kereszténynek benne tisztelik Anglia ókori apostolát és az Angol Egyház megalapítóját, Canterbury első érseket.

A jubileumi ünnepséget Canterbury katedrálisában, a mai Anglikán Egyház főtemplomában tartották. Ezen a római katolikus egyház képviselőjében *Basil Hume* bíboros, Anglia és Wales érseke, prédikációjában megemlékezett II. János Pál pápa „zarándokútjáról” Canterbury-be, és védelmébe vette a pápai primátust. „Nem a primátus a vita tárgya, hanem a mód, hogyan azt gyakorolni kell” — mondta. *George Carey*, Canterbury anglikán érseke, az Anglikán Egyház feje nem válaszolt a vitatott kérdésre. Mégis fölvetette a fő kérdést: „Mi, Augusztinus missziójának késői örökösei, eljuthatunk-e a megbékélésnek a víziójához, amely majd elvezet minket az egységre? Tudjuk, ez Isten akarata.”

Június elején ünnepelték Észak-Írországból az ugyancsak egyik első szigetországi misszionárius, *Szent Kolumba* halálának 1400 éves évfordulóját, aki Észak-Írországból Skóciába ment és a skót partok közelében, *Iona* szigetén megalapította a mindmáig meglévő, ökumenikus szerepet betöltő kolostort.

ENI

SPANYOLORSZÁG

A Spanyol Protestáns Egyházak Szövetsége tiltakozott amiatt, hogy az ország védelmi minisztériuma nem engedélyezte a hadsereg épületeiben a protestáns tábori lelkészek szolgálatát. A tiltakozás szerint ez a tilalom megsérti az 1992-ben megkötött egyezményt, amely kifejezetten megígérte a protestáns lelkészek számára is a lelképásztori szolgálat lehetőségét a hadseregben.

ENI

ITÁLIA

Az *Itáliai Evangélikus Egyház* (ELKI) bejelentette, hogy a német protestáns egyházszövetség (EKD) által eddig a kis egyház számára nyújtott anyagi támogatás a jövőben 25 százalékkal csökken. Az ELKI 11 gyülekezetében Triesztől Szicíliáig jelenleg 8 német evangélikus lelkész és lelkésznök, két olasz lelkész és egy nyugalmazott lelképásztor szolgál. A kis egyház nehéz anyagi helyzete miatt az Itáliában szolgáló német lelkészek

önként lemondtak fizetésük 10 százalékáról

lwi d

SZENTFÖLD

A Lutheránus Világszövetség 50 éves jubileuma alkalmából fölhívást intézett tagegyházaihoz, hogy támogassák az 1950 óta a Világszövetség irányítása alatt az *Olajfák hegyén működő evangélikus Augusztia-Viktória Kórház* szükségessé vált renoválását és bővítését. A kórháznak otthont adó nagy épület 1910-ben épült föl a német Augusztia-Viktória Alapítvány támogatásával. Eredetileg a Szentföldre látogató német protestáns hívek fogadására szolgált. Az első világháború idején katonai főhadiszállás, majd utána az angol kormányzó székhelye lett. A II. világháború idején kórházzá alakították át és 1950-ben a Lutheránus Világszövetséget kérték föl a kórház fönntartására. Azóta a Lutheránus Világszövetség tulajdona, fél évszázad óta főleg az ott élő palesztin menekültek és szegények kórháza. Sokezer beteget, nagyon sok gyermeket és édesanyát gondoz. A legutóbbi évek során a kórház egyre szélesedő szolgálatra szükségessé tette annak renoválását, bővítését és modern orvosi felszereléssel való ellátását. Ehhez kér segítséget a Világszövetség fölhívása a félévszázados évfordulón.

lwi dc

AUSZTRÁLIA

Előző számunkban hírt adtunk arról a föltűnést keltő, a Sidney-i Szövetségi Bíróságon folyó perőről, amelyet *J. Plimer* geológus-professzor indított *A. Roberts* fundamentalista nézeteket valló presbiter ellen „téves nézetek terjesztése és ezzel kapcsolatos üzleti tevékenység” vádjával. Vád szerint *A. Roberts* kazettákat terjesztett és belépődíjas előadó-könytakat szervezve számolt be arról, hogy törökországi útján „Noé bárkája kétségtelen maradványait” látta az Ararat-hegység közelében.

A Szövetségi Bíróság elutasította a geológus-professzor keresetét és fölmentette *A. Robertset* az „üzleti tevékenység” vádjáról. A bíróság tehát nem foglalt állást abban a vitakérdésben, hogy a törökországi turista-látványosság valóban Noé bárkájának a maradványait rejti-e magában, vagy — mint mások állítják — csupán egy bárkaformájú geológiai alakulat az Ararat aljában.

ENI

A HONGKONGI MAGYAR DELEGÁCIÓ TAGJAINAK BESZÁMOLÓI

ISTENTISZTELET ÉS KULTÚRA

1. Ha az ember távoli országba utazik, ahol mások a szokások, akkor jó, ha előre tájékozódik, könyveket olvas el, „felkészül” abból az országból. Nagy meglepetést okozhatnak ugyanis az eltérő kommunikációs formák, a nemek szerepe, az étkezési szokások, a viselkedésre vonatkozó elvárások. A felkészülés lényege, hogy elkerüljük azt, amit az angolok így neveznek: *cultural shock* – kulturális sokk.

A Lutheránus Világszövetség több mint 120 tagegyházból áll, amelyek a világ minden táján megtalálhatóak. A lutheránus német tagegyházak mellett megtalálható az angol evangélikus egyház, a hongkongi egyház és még sorolhatnánk azokat az egyházakat, melyek a több mint 60 millió evangélikus egyházakba tömörítik.

Mindannyiunkat az evangélikus egyház tagjai közé hívott el Isten. Mindannyian összegyűlünk vasárnaponként közös istentiszteletre. Mi, magyar evangélikusok a fekete Luther-kabátot viselő, az oltár előtt egyedül álló, komoly arcú lelkészt szoktuk meg a főleg német és szlovák eredetű énekeket éneklő gyülekezetekben. Tudjuk, hogy a minket körülvevő kelet- és közép-európai, sőt sok nyugat-európai evangélikus egyház is hasonló istentiszteletet tart vasárnaponként. De ha északra megyünk, akkor vajon nem ér-e meglepetésként bennünket, hogy skandináv testvéreink többször keresztet vetnek az istentisztelet alatt? Ha délre megyünk, akkor is érhetnek bennünket meglepetések. Egy namíbiai faluban az evangélikus istentisztelet imádságból, igeolvasásból és igehirdetésből áll. Ezeket a különböző részeket összetartó „liturgia” pedig legalább öt kórus lelkes, igazi afrikai éneklő szolgálata. Az ének alatt senki sem mozdulatlanul ül a széken, hanem kedve szerint mozog a dallamra.

2. Istentisztelet és kultúra. E kettő kapcsolatának elemzése nélkül, „dialógus” nélkül nem létezhet a Lutheránus Világszövetség sem. De meg is fordíthatjuk: ha istentiszteleti alkalmak szervezésébe kezd a Világszövetség, akkor a kultúra és az istentisztelet kérdéskörének tanulmányozása nélkül nem sikerülhet a sokféle kultúrából érkező lutheránusok közös istentisztelete.¹

Az istentisztelet és kultúra kérdését különböző ellentétpárok relációjában vizsgálhatjuk:

1. autenticitás – relevancia
2. lutheránus – egyetemes
3. lokális – globális
4. krisztocentrikus – antropocentrikus

2.1. Az első ellentétpár az autentikus és a releváns

¹ A téma iránt érdeklődőknek ajánlom a Lutheránus Világszövetség kiadványát: *Worship and Culture in Dialogue*. LWF Studies, Dept. For Theology and Studies, 1994.

szemszögéből vizsgálja az istentiszteletet.

Az istentiszteletnek hűnek kell maradnia a mindannyiunk számára közös zsidó-keresztény gyökerekhez, és minden kultúrában meg kell találnia helyét. Az istentisztelet alapja Jézus, az Ő halála és feltámadása. Ez a középpont adja meg azután mindennek a formáját. Itt gyökerezik az istentisztelet, a keresztelés és az úrvacsora formája is. Az autenticitás mércéje az

evangélium és az apostoli tradíció — amelyek maguk is Jézus, a Krisztus „mintájára” formálódtak.

Az autenticitást egyensúlyban a relevancia tartja. Hogyan nyer értelmet az istentisztelet egy adott kultúrában? Az istentisztelet központi mondanivalójához hogyan tudnak egy kultúra képviselői utat találni? Hogyan lehet otthon az istentisztelet egy adott kultúrában? Hogyan lehet a liturgia, az egyházi zene és az egyházi építészet egyszerre valóban keresztényen és valóban kínai, kelet-afrikai vagy brazil?

2.2. A második ellentétpár a lutheránus és egyetemes között a felekezeti és az ökumenitás kérdésköre. Keresztény gyökereinket az egész Egyházzal osztjuk meg, egy egyház tagjai leszünk a keresztiség által. Nincs „evangélikus módra megkeresztelt”, „római katolikus módra megkeresztelt”. Egy keresztiség van, mert egy Urunk van. Így nincs „evangélikus liturgia” sem. Van istentisztelet úgy, ahogyan az evangélikusok tartják, ahogyan a reformátusok tartják stb.

Mi lutheránusok valljuk, hogy nem kellett mindent előlről kezdenünk a liturgiában. Az a liturgikus örökség, melyet megosztunk a kereszténységgel, identitásunk fontos része. Amikor az istentisztelet és a kultúra kérdéskörét vizsgáljuk, akkor ezt nemcsak a különböző világkultúrák kontextusában tesszük, hanem az egyetemes és ökumenikus Egyház kontextusában.

2.3. A harmadik ellentétpár a helyi és a világszintű kérdésköre, mely a kontextuális és a transzkulturális problémákkal foglalkozik. Ott áll az egyik oldalon a lokális, adott kulturális adottságokkal rendelkező nép/nép csoport/nemzet és a helyi egyházak. Hogyan tükröződik a kulturális gazdagság az istentiszteletben? Mik azok a gondolkodási sajátosságok, lingvisztikai stílusok, melyeknek az imádságokat, az igehirdetést és a liturgiai szövegeket jellemeznünk kell? Milyen zenei örökség kaphat helyet az istentiszteleti életben? Az istentisztelet helye — a templom vagy az imaterem — milyen szimbólumrendszert, milyen építészeti stílust

tükrözzön?

Minden erre a helyire irányuló törekvést egyensúlyba kell hozni a spektrum másik végével, melyet globalizációnak hívunk. Az istentiszteletnek nemcsak a helyi hanem a szélesebb keresztyén közösséget is tükröznie kell. A kontextualizáció egyik gyümölcse, hogy egy kulturális közösségből származó liturgiai, zenei, építészeti sajátosságokat meg lehet osztani a világon bárkivel. A helyi értékek ilyen globális méretű megosztása erősíti az egyházak összetartozását, építi a *communio*-t.

2.4. Az utolsó ellentétpár a Krisztus-központúság és az ember-központúság témaköréről szól. Egyrészt fontos, hogy megpróbáljuk „otthonossá” tenni az istentiszteletet a különböző kultúrákban. Ezért összpontosítanunk kell kulturális adottságainkra — tulajdonképpen magunkra. De nem felejthetjük el, hogy istentiszteleteinken Istent „tiszteljük”, Krisztusról, a Megfeszítettéről és Feltámadottról, az egész egyház Uráról teszünk tanúbizonyságot. Istentiszteleteinken nem magunkat, vagy kultúránkat „tiszteljük”.

3. A Lutheránus Világszövetség által megrendezett konferenciákon és nagygyűléseken az istentiszteleti életet az előbbieken megfogalmazottak szerint kell értékelni. A különböző világrészekről érkezett evangélikus keresztyének megosztják egymással imádságaikat, egyházi zenéjüket. Merítenek egymás gazdagságából, jobban megértik a másik kulturális vagy egyéb adottságait. Ezáltal erősödik a *communio*, a Krisztusban való közösségünk tudata.

A Világszövetség IX. Nagygyűlésén minden nap áhítattal és bibliatanulmányozással kezdődött. A reggeli áhítatot minden alkalommal más földrészi evangélikusai tartották. Ezek központi témája a dicsőítés volt, igeszakaszok olvasásával és énekekkel. Az esti istentiszteletek inkább meditatív jellegűek voltak, hosszabb, könyörgő imádságokkal.

Mindezek mellett a világyűlés legkiemelkedőbb pontjai voltak az úrvacsorai istentiszteletek: a nyitóistentisztelet, az 50. Évfordulót ünneplő jubileumi istentisztelet és a gyűlést lezáró istentisztelet.²

Hadd ismertessem röviden a nyitó istentisztelet menetét, hogy lássuk milyen liturgiai elemekből, milyen sorrendben állt az istentisztelet.

A *nyitó ének* alatt nemzeti ruhába öltözött fiatalok vízzel teli kancsóval a kezükben a konferenciaterem középpontjában álló keresztelő medencéhez vonultak, majd a kancsóból a vizet egyszerre a medencébe öntötték. Ez a nyolcszögletű, átlátszó üvegből készült, kb. derékmagasságig érő medence, melyet ízléses virágcsokrok szegélyeztek, végig a konferenciateremben maradt.

Introitus

Bűnvallás / melyben csendben reflektálhattunk az első bűnvalló imádságra.

Kyrie / a Kyrie-t és a gyónás és úrvacsora alatt énekelt liturgikus dallamokat a nagygyűlésre Mabel Wu, hongkongi evangélikus egyházzenesz szerezte.

Absolutio

Exhortatio

Imádság

Első olvasmány — Ézsaiás 43,1–3a; 5–7

Második olvasmány — Római lev. 6,3–8

Evangéliumi olvasmány — János 15,1–11 / az evangéliumi olvasmányra a gyülekezet Halleluja éneklésével válaszolt.

Igehirdetés

Ének / a világyűlésre írt egyik himnusz éneklése

Hitvallás / Niceai hitvallás

Könyörgő imádság / előtte csend az imalámpa meggyújtása alatt. Az imalámpát az indiai egyház hozta.

Pax / Isten békéjének megosztása egymással

Úrvacsora

Sok-sok különbözőségünk ellenére az istentiszteleti alkalmak hoztak a világyűlésen is közelebb minket egymáshoz, tettek egy „közösséggé” bennünket. Az istentiszteletek sokszínű liturgiája nem idegen részek egymás mellé helyezése, sokkal inkább a hagyományok által való gazdagodás, épülés lehetősége. A Világszövetség alapos teológiai munkája, a gondos készülés a biztosítéka, hogy közös istentiszteleteink az egységet, a Krisztussal való találkozást segítik elő, és nem a másikon való megütközést, a „kulturális sokkot”.

Pángyánszky Ágnes

RENDAHAGYÓ HIRDETÉS

A Budaörsi Evangélikus Missziói Gyülekezet szeretettel és testvéri kéréssel fordul evangélikus egyházunk gyülekezeteihez. 1996-ban váltunk el Budafoktól. Újonnan megszervezendő gyülekezetünk kicsiny, de növekvő létszámú. Tudjuk, hogy egy gyülekezet közösséggé formálódásának egyik jele, ha olyan felajánlások és adományok érkeznek, melyek közösségi életünket teszik lehetővé, segítik. Ám testvéreink nem állnak olyan anyagi helyzetben, hogy minden istentiszteleti kelléket el tudnának készíteni, vagy meg tudnának venni. Ezért fordulok most gyülekezetünk és a Budai egyházmegye lelkészeinek támogatásával kedves lelkészesztvérekhez és egyházközségeikhez, hogy segítsenek minket. Nagyon örülnénk hosszabb távú kölcsönadásnak is.

Kérjük, értesítsenek levélben, címünk:

Budaörsi Evangélikus Missziói Gyülekezet
2043 Pf.: 53. Budaörs 3.

Szükségünk lenne: kehely-törlő kendőre, keresztelő tálra és kancsóra, kelyhekre, paténára, stb.

Köszönjük, ha kérésünket szívesen veszik és gyülekezetük vezetésével megtárgyalják. Kérjük hordozzák imádságukban gyülekezetünk épülését. Isten áldását kérjük az adományozó gyülekezetekre, testvéri köszöntéssel:

Endreffy Géza segédlelkész

² Két kiadványban is megjelent a nyitóistentisztelet és a jubileumi istentiszteletek liturgiája, melyek németül és angolul is tartalmazzák az istentiszteletek liturgiáját. Kiadja: LWF.

**Ne szégyenkezz, Krisztus szabadságra szabadított
meg minket! (2Tim 1,8; Gal 5,1)**

IFJÚSÁGI ELŐKÉSZÍTŐ GYŰLÉS

Bangkok 1997. június 28–július 5.

Thaiföld fővárosában, Bangkokban ülésezett a Lutheránus Világszövetség IX. világgyűlésének ifjúsági előkészítő konferenciája, amelyen közel kétszáz küldött képviselte a közösség 122 tagegyházának fiataljait. A gyűlés mottóját a címben szereplő két bibliai ige adta, megelőlegezve a világgyűlés témáját: Krisztusban — tanúságtételre hívtunk el.

Az egyhetes program célja az volt, hogy a küldöttek értékeljék az LVSZ ifjúsági munkáját, amelyet a legutóbbi világgyűlés (Curitiba, Brazília, 1990.) óta eltelt hét esztendőben végzett, javaslatokat tegyenek a következő időszakra és együttesen készüljenek a világgyűlés munkájára. A gyűlés súlyát az a növekvő érdeklődés adja, amellyel az LVSZ a fiatalok felé fordul. Ezt jelzi, hogy 1990 óta több ifjúsági tagja is van a szervezet vezető tanácsának, s ezt fogalmazta meg Dr. Péri Rasolondraibe, az LVSZ Missziói és Fejlesztési Osztályának (DMD) igazgatója elhangzott előadásában: „A fiatalok a ma egyháza, és nem a holnapé”. Tehát kulcskérdés az, hogy tudjuk-e integrálni a fiatalokat a ma egyházába.

Az egyházra nehezedő kihívás ugyanis óriási. Jól jelezte ezt a vallásos környezet is: a buddhista környezetben néhány százalékot kitevő keresztyén kisebbség él Thaiföldön. Ennek ellenére tapasztalható, hogy az evangélikus egyházak növekedése a tradicionálisan „nemkeresztyén” területeken (Afrika, Ázsia) a legnagyobb, míg a sokféle vallási kihívással küzdő európai és észak-amerikai egyházak taglétszáma stagnál vagy csökken. Mivel a kockázat nagy, világos koncepciót kell mihamarabb megfogalmazni abban, hogy mit jelent számunkra a párbeszéd más vallásokkal (ez elengedhetetlen követelmény, méghozzá alapos felkészültség szükséges hozzá), s hogyan teljesíthetjük maradéktalanul a tanúságtételre elhivatásunkat. Érveink és válaszaink ebben a párbeszédben nem lehetnek életidegen közhelyek vagy valláspolitikai alkuk, hanem — emberileg szólva — meggyőző, hiteles, ma is ható emberi szavak.

Közismert, hogy Bangkok az úgynevezett távolkeleti szexturizmus központja. Megrázó beszámolókat, tényeket ismertünk meg közvetlen környezetünkről a konferencia idején. Ehhez kapcsolódott más régiók problémáinak megismerése is (pl. a nők helyzete az iszlám területeken, a brazilai utcagyerekek élete stb.), melynek kapcsán felvetődik a keresztyén egyház társadalmi felelőssége is. Úgy érzem, Magyarországon is adósok vagyunk annak tisztázásával, hogy egyházunk felelősségvállalásának hol húzódnak teológiai határai, hol feszít ennek kötelezettsége. Abban mindannyian egyetértettünk, hogy a keresztyén fiataloknak példamutatással és határozott

állásfoglalással is el kell határolódnunk az ilyen embertelenségektől.

Az LVSZ hét területi régiója olykor egészen különböző kulturális és társadalmi háttérrel éli egyházi életét. Különös tükör volt ez a konferencia, hiszen magunk is tapasztaltuk, hogy néha erővel kell magunkkal elfogadtatnunk, hogy a másik problémája is komoly probléma, különböző énekeink, kifejezéseink, istentiszteleti szokásaink és formáink őszinte keresztyén hit megnyilatkozásai. Olyan tükör volt ez, amelyben ráismertünk Magyarországi Evangélikus Egyházunkra is, s megtapasztalhattuk, hogy több türelemmel és szeretettel mélyebb testvéri egységet lehet munkálni.

Együttlétünk legemlékezetesebb alkalmi a közös esti programok voltak. A kulturális este, amelyen tánc, ének és ételkostoló is színesítette a vidám közösséget. Az imaközösség, amellyel Hong kong július elsejei Kínával való egyesítését kísérhettük. A csocsó-rangadók, amelyben Magyarország válogatottja legyőzte Németország játékosait. Azok az esti programok, amelyeken mindannyian átélhettük a mindennapi keresztyén közösséget.

Ezzel szemben éreztem a sokféle izoláció kísértését. Egyházon belüli kísértésként abban, hogy a fiatalok elszigetelődhetnek az egyházban, vagy akár elszigetelhetik őket. Kísért az izoláció a feminista irányzatok nyomán; lelkész és gyülekezet, teológusok és laikusok között. De kísért az elszigetelődés veszélye az egyház és társadalom között, a Szentírással és lutheránus teológiánkkal való kapcsolatunkban is. Minden bizonnyal mélyebben kell megértenünk és elfogadnunk Pál apostol szavait: „Krisztusban nincs zsidó, sem görög, nincs szolga, sem szabad, nincs férfi, sem nő, mert ti mindnyájan egy vagytok a Krisztus Jézusban” (Gal 3,28). Ennek közös vállalása és megvallása a bangkoki Ifjúsági Előkészítő Gyűlés legfőbb üzenete a számomra, amely — reményem szerint — közössé teszi bizonyságtételünk tartalmát Krisztus szabadító művéről, amelyről tanúságot teszünk szégyenkezés nélkül szerte a világon.

Korányi András

A II. Európai Ökumenikus Nagygyűlés (Graz) anyagából

I. Karekin minden örmények katolikosza:

Szemközt önmagunkkal

Nyolc év telt el, amióta ez az Ökumenikus Nagygyűlés kezdeti formájában létrejött és utat nyitott a második szakaszban. Jőmagam először lehetek részese ennek a hatalmas méretű és igen változatos ökumenikus eseménynek, amelyen imádságainkat, gondolatainkat és szándékainkat egy pontba irányítjuk; kifejezzük aggályainkat, félelmeinket és szorongásainkat; beszélünk reményeinkről és koncepcióinkról, amelyek különösen is Európával kapcsolatosak a szó legtagabb értelmében. Foglalkozunk benne betöltött szerepünkkel és helyünkkel, anélkül, hogy érzéketlenek vagy közömbösek lennénk a világ más tájékai iránt, hiszen Isten, a mi Mennyei Atyánk egyetlen embercsaládjának vagyunk részei.

Örményországból, az Ararat-hegy bibliai földjéről jöttem, ahol Krisztusról már 1700 éve tesznek tanúságot, és amelynek történelmét oly gyakran azonosították a mártírnummal. Népem 17 évszázados élő és életadó, folyamatos és töretlen keresztyén tanúságtételének tudatában érzem úgy, hogy le kell térdelnem lélekben Isten előtt, és az önök közösségében az eget felé emelnem hangozmat a hálaadó imádság doxológiai cselekményével:

Dicsőség Neked, ó Úr Jézus, hogy részese lehetek ennek a nagy pillanatnak, amikor közösségben lehetek Európa minden tájáról érkezett testvéreimmel: mindazokkal, akik Kelet-, Nyugat-, Közép-, Észak- és Dél-Európából és a Földközi-tenger vidékéről érkeztek, akikkel szüntelenül együtt kereshetjük Veled a közösséget engedelmességre törekedve. Tégy bennünket méltókká kegyelmedre, hogy azzá legyünk, amire szánsz: „megbecsült, megszentelt edényekké, amelyek az Úrnak hasznosak, és minden jó cselekedetre alkalmasak”. Európában és az egész világon néped, szereteted művének szolgálatában.

Tégy bennünket képessé arra, hogy megnyíljunk egymás előtt, hogy kristálytisztán lássuk a Te élő és szerető jelenlétet magunkban, s hogy megtaláljuk és megújítsuk igaz keresztyén valónkat Benned, mint Mennyei Béketeremtőben és az „új élet forrásában”.

Most, amikor magunk és környező világunk felé fordulunk, hogy megállapítsuk, hová jutottunk a legutóbbi Ökumenikus Nagygyűlés óta, azt látjuk, hogy ez az elmúlt évtized Európát számtalan, sokféle és többnyire radikális változás színterévé tette. Azt hiszem, jogos a hasonlat: Európa, úgy mond, egy „világrengés” epicentrumává vált. Hatalmas rengés rázta meg és most is remegtetni emberi életünket e nagy és sűrűn lakott kontinensen. Gyors és lélegzetelállító változások, amelyeket még végig kell elemezni, megfelelő módon kezelni és reagálni rájuk. Mindannyian érzékeljük, hogy az események, vonulatok, mozgalmak, melyek oly sokszor forradalmi természetűek és dimenziójúak voltak (szerencsére többségük vértelen volt), olyan gyorsan követték egymást a politikai struktúrákban, a kultúrában, az ideológiában, a gazdasági rendszerekben, az etikai átfogásban és a morális kódexben, hogy a logikus gondolkodás és az élettapasztalat nem tudta teljesen

megemészteni őket. Ma nagymértékben éppen ez a bajunk, hogy még mindig nincsenek megemészelve.

De akármilyen horderejű is a változás, nekünk, Európa egyházainak közös és elkerülhetetlen kötelezettségünk van. Nekünk, katolikus, ortodox, anglikán és protestáns keresztyéneknek az létezésünk oka, hogy ügyeljünk arra, hogy a változások növekedés forrásaivá váljanak és az életminőség állandó tisztulásával járjanak. Úgy fogalmazzuk, koordináljuk és irányítsuk törekvéseinket, hogy hozzájáruljunk ahhoz, hogy az emberi élet hűséges maradjon Teremtőjéhez és Fenntartójához.

A MEGBÉKÉLÉS

E nagygyűlés jelszava, amelynek teológiai tartalmát és eredeti bibliai értelmét fogom elemezni, valamint azt, hogy mai elkötelezettségünkben mit kíván tőlünk, ha benne „Isten ajándékát és új élet forrását” látjuk.

Úgy érzem, hogy éppen e két kulcsszó: az „új élet” a nyitja annak, hogy mi pontosan mivel járulhatunk hozzá a megbékélés folyamatához. Isten, aki életet ad Jézus személyében, életté lett itt a földön azáltal, hogy a maga teljességében vállalta az emberi létformát. A mi urunk, Jézus Krisztus mondta: „Én vagyok az út, az igazság és az élet” (Jn 14,16). Ő mondta ezt is: „Én azért jöttem, hogy életük legyen”, hozzátéve: „hogy bőségben éljenek” (Jn 10,10). Hogyan értjük e szót: bőségben? A hosszú életre utal? Az élet fizikai körülményeinek javítására? Bizony nem! Éltek emberek Krisztus megtestesülése előtt is; éltek földi élete alatt is; feltámadása és mennybemenetele óta is van emberi élet a földön — nemzedékről nemzedékre.

Mit jelent hát a nekünk „bőségesen” adott „élet”? Mi az új abban, amit Krisztus nekünk adott, mondván: „Én vagyok az élet”? — Őt magát, saját személyét, saját életét. Az igazság, amit tanított, Benne öltött testet, földi életnek egészében, amelyet útként kínált, hogy a magunk életében kövessük, mindenkor és mindenütt. Az Ő életét, amely a mi emberi életünkben olyan, mint a fény, mely áthatol az emberi teremtményen, felfedi az embernek önnön lényét, természetét, tartalmát és célját. Krisztus sohasem beszélt úgy, mint filozófus, uralkodó, tudós, vagy akár mint egy egyszerű próféta. Ő az Ige volt, a Háromság Isten önkinyilatkoztatása. A szavak, melyeket mondott — ahogy az evangéliumokban rögzítették — igazságtartalmukat abból az igazságból merítik, amely Ő maga volt — azok egyszerűen az Ő Ige-létének kivetítései voltak. Benne az Élet és az Ige egy volt, elválaszthatatlan. Ezért — amint arra a korai keresztyénség egyházatyái folytonosan emlékeztették az egyházat —, mi keresztyének arra hivatunk, hogy hitünket mint *információs* hitet éljük, vagyis nem egyszerűen gondolati vagy idea-hitet, vagy tisztán intellektuális, fogalmi természetű eszmerendszert, hanem mint elkötelező hitet, amely egész létezésünket „mindhalálíg” áthatja. Számunkra, keresztyének számára az emberi életet az különbözteti meg, hogy tudatában vagyunk az isteni eredet életünket átszövő erejének.

Bennünket, keresztyéneket „*másságunk*” különböztet meg Isten többi teremtményétől, akikkel osztozunk a fiziológiai és biológiai élet szokványos menetében. De ez a *másság* nem valami homályos, bizonytalan, közöm-

bös. Egész létezésünkkel elválaszthatatlanul összefonódik. Van neve: *Jézus Krisztus*. Van mintája: *az evangélium*. Van létező történelmi dimenziója: *az egyház*, keresztyén hitünk élő és életadó emlékezete, ahogyan a „bizonyágtevők ilyen nagy fellege” (Zsid 12,1) élt előttünk évszázadokon keresztül, hűségesen engedelmességedve Mesterüknek, Jézus Krisztusnak. A mi urunk nemcsak adta ezt a „másságot”; Ő maga osztozott velünk ebben, és helyreállította bennünk, mint Isten leheletét, a belénk pecsételt *imago Dei*t, megelevenítve a hit által, melyet Krisztus táplált belénk.

Egyik örmény egyházatyánk, az V. században élt szent Jegiso írt a szentekben, a szent vértanúknak, a vartanakokban élő hitről. A vartanakok életükkel fizettek hitükért a 451-es avarairi csatában a mazdaista perzsák ellen. Vardan, a hadsereg vezére csatába indulása előtt így szólt társaihoz: „(az ellenség) úgy gondolta, hogy mi a keresztyénséget mint egy ruhát öltöttük magunkra. Most ráébred, hogy nem változtathatja meg a bőr színét”.³ Számukra a keresztyén hit egzisztenciális valóság volt, mint „a bőr színe”.

Vajon nem ez a földiekhez és időhöz kötött másság-e az, amelyet Krisztus tanított nekünk, mikor a Hegyi Beszédben így szólt tanítványaihoz és rajtuk keresztül mindenkori követőihez: „Ti vagytok a föld sója”, „Ti vagytok a világ világossága” (Mt 5,13.14)? Hogy értette, mikor Isten országáról szólt, a hitben járó életről, és azt a „kovász”-hoz hasonlította (Mt 13,33; Lk 13,21)?

Vajon nem erről a „másságról” beszélt-e Krisztus és az őt követő Pál, mikor oly gyakran használták a következő szavakat: „új”, „új parancsolat”, „új szövetség”, „új teremtés”, „új ember”, „megújulás” (ld Mt 26,25; Mk 14,26; Lk 22,20; Jn 13,34; Rm 12,2; 1 Kor 5,7; 2 Kor 5,17; Gal 6,15; Kol 3,10; Ef 2,15; 4,2)?

A novum, a másság nincs egy bizonyos időhöz, az Ő földi szolgálatához és a keresztyén élet és tanúságtétel apostoli időkben megélt korai szakaszához kötve. Ez szerves része és tartozéka keresztyén életünknek, amint azt a Jelenések könyvének írója oly kifejezően mondja: „Íme én mindent újjá teszek”. A keresztyén hit és élet e dimenziója ma éppúgy része a keresztyén ethosznak, ahogy tegnap volt, és ahogyan mindig is lesz.

Tekintsünk most vissza az első keresztyén generációkra, akik vagy szemtanúi voltak Jézus életének, személyének és szolgálatának (1 Jn 1,1; 2 Pt 1,16), vagy a Jézus életének még eleven emlékét hordozó tanítványok és más szemtanúk életében éltek, akik megízlelték az Ő feltámadásának gyümölcsét. Gyakran emlegetik őket (ApCsel 9,13; 32; 41; Rm 1,1; 1 Kor 1,2; 2 Kor 1,1; Ef 1,1 stb.) „a szentek”-ként (kisbetűvel), vagyis olyan embereként, akik mástól különböznek, van bennük valami tiszta és értékes. Életvitelük alapján, minden hivatalos név, vagy bármiféle azonosító jegy nélkül Krisztus-köve-

³ Yeghishe: History of Vardan and the Armanian War. 154–155. Ford.: Robert Thomsen. Harvard U. P. 1982.

Érdemes idézni a mártírok híres válaszát is, amelyet a perzsa királynak adtak, amikor az hitük megtagadására szólította fel őket: „E hittől senki nem tud minket eltántorítani: sem angyalok, sem emberek, sem kard, sem tűz, sem víz, sem semmiféle kegyetlen kínzás”. (i. m. 92.)

Mai fiúknak ez bombasztikusan hangzik. De valóban az-e? Nem emlékeztet-e Pál szavaira a Római levélben „...meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelmi, sem jelenvalók, sem eljövendők, sem hatalmak, sem magasság, sem mélység, sem semmiféle más teremtmény nem választhat el minket az Isten szeretetéről, amely megjelent Jézus Krisztusban, a mi Urunkban” (8,38).

tőknek festették le őket. Szokványos élethelyzeteik egymáshoz és a nagyvilághoz való kapcsolatuk módja volt keresztyén identitásuk legplasztikusabb és legékes-szólóbb jele. Náluk nem volt szakadék hit és élet között. Igehirdetésüket a Mester szellemében és stílusában folytatták, vagyis akár a halált is vállaló mártírságig. Utcákon és nyilvános helyeken, szokványos élethelyzetekben, napi foglalatosságaik közepette viselkedésükről ismerték fel őket. Hitüket inkább cselekedetekkel mutatták meg, mint szavakkal vagy írással. A római arénák mártírjai vállalták a „misszionárius” szerepét, bár nem volt Biblia a kezükben. Az Úr és az önnön keresztyén identitásuk, önértelmezésük iránti rendíthetetlen hűségük beszélt a hitelesség ellenállhatatlan erejével. Nem beszéltek, de vérük, rettenthetetlen bátorságuk és rendíthetetlen hitük ékesszólóbb volt, mint a szavak. Hitük érvényességét nem törhette meg kard vagy lándzsa. Tertullianus híres szavaival „A mártírok vére az egyház magvetése”. De nem csak a vérük. Etikai alapállásuk, gondolkodásuk és erkölcsük hitelesítették azt az igazságot, amiben hittek.

Az egyik legrégebbi keresztyén dokumentum, amely az apostoli atyák írásai között található, a Diognétoszhoz írt levél. Ez élénk színekkel festi elénk a korai keresztyének valóságú képét:

A keresztyéneket sem területi, sem nyelvi szempontból, még faji szempontból sem lehet megkülönböztetni a többi embertől. Sehol nincsenek olyan városok, melyekben mint sajátjukban laknának, nincs külön nyelvük sem, melyet beszélnének, nincs sajátos, rájuk jellemző életmódjuk. Nem gondolkodás és bölcselkedés révén jöttek rá a tanításra, nem is kíváncsi emberek eszmefuttatásai által, nem is emberi tetteket vallanak, mint mások. Görög és barbár városokban egyformán laknak, kinek mi jutott osztályrészül. Étkezés és öltözködés tekintetében alkalmazkodnak azon vidék szokásaihoz, s az élet egyéb területén mutatkozik a közösségi életük alkotmánya különösnek és elismerten meglepődnek. Saját házaikban laknak, de mégis jövevényekként; mindenben részt vesznek polgárokként, de mindent elviselnek, mint idegenek; bárhol, idegenben is otthon vannak, de minden haza idegen számukra. Mint mindenki más, házasodnak, gyermeket nemzenek, de a magzatot nem hajtják el.

Közös az asztal, melyhez letelepednek, de nem közös az ágy. Testben vannak ugyan, de nem a test szerint élnek. A földön időznek, de a mennyben van polgárságuk. Engedelmeskednek a meghatározott törvényeknek, de életükkel felülmúlják a törvényeket.

Mindenkit szeretnek, mindenki üldözi őket. Félreismerik őket, elítélik őket; halálra adják őket, de életre támadnak. Szegények, és sokakat gazdagítanak (vö.: 2 Kor 6,10); mindenben szűkölködnek, és mindenben bővelkednek. Gyalázzák őket, és a gyalázatban megdicsőülnek; káromolják őket, és megigazulnak. Szídják őket, és ők áldást mondanak (vö.: 1 Kor 4,22). Megalázzák őket, és ők tiszteletet tanúsítanak. Jövevők, akiket gonosztevőkként büntetnek; amikor megkínózzák őket, örvendenek, mint akik életre támadtak. A zsidók küzdenek ellenük, mint tőlük idegenek ellen, a görögök üldözik őket; de akik gyűlölik őket, nem tudják megmondani a gyűlöletük okát.

Egészen egyszerűen: ami a testben a lélek, azok a keresztyének a világban. A lélek áthatja a test minden tagját, ugyanúgy jelen vannak a keresztyének a világ város-aiban. A lélek is a testben lakik, de nem a testből való; a keresztyének is a világban vannak, de nem e világból

valók. Láthatatlan a lélek, melyet a látható test börtönöz be; a keresztényeket is úgy lehet megismerni, mint akik a világban vannak, de vallásuk láthatatlan marad. A test gyűlöli a lelket és küzd ellene, noha a lélek nem követ el ellene semmi igazságtalanságot, csak akadályozza a gyönyörök élvezetében; a világ is gyűlöli a keresztényeket, akik semmilyen igazságtalanságot nem követnek el, csak ellenállnak gyönyöreinek. A lélek szereti a testet, mely őt gyűlöli, és a test tagjait is; a keresztények is szeretik azokat, akik gyűlölik őket. A lélek ugyan a testbe van zárva, de a lélek tartja össze a testet; így vannak a keresztények is, a világba vannak zárva, mint börtönbe, de mégis ők tartják össze a világot. Halhatatlan a lélek, mely halandó hajlékban lakik; a keresztények is mulandó dolgok közepette zarándokolnak, a mennyben várják a romolhatatlanságot. Ha étel és ital dolgában mostohán bánnak vele, a lélek jobbá válik; a keresztények is sokasodnak, noha naponta üldözik őket. Isten rendelte őket erre a helyre, nem lenne illendő elhagyniuk azt.⁴

Ma, 19 évszázaddal később közhelyszerűen mondhatjuk, hogy világunk már nem az, amiben az első keresztyének éltek. Akkor ők egy jelentéktelen, lenézett, üldözött kisebbség voltak, akik az alsóbb osztályokhoz tartoztak. A római törvények a bűnözők közé sorolták, a zsidó hatóságok pedig árulónak bélyegezték őket. A pogány vallási vezetők vagy „értelmiségi” körök, a filozófusok, a magasabb rangúak pedig naiv és hiszékeny embereknek tartották őket. Konstantinusz korától kezdve a keresztyénség fokozatosan az európai vallás lett. A középkor skolasztikus dominanciája és a római katolikus egyház tekintélyének erősödése a társadalom világi, politikai és szociális befolyásával fémjelzte azt a korszakot és életformát, amikor Európa az egyház szinte elvitathatatlan hatalma alá került. Ismeretes, hogy később, a reformáció idején, a tudomány előretörésével, a nemzetállami szuverenitás és politikai függetlenség kialakulásával, majd különösen a felvilágosodás korában, amikor előtérbe került a szekuláris életfelfogás, Európa hatalmas változásokon ment keresztül. Mégis Európát továbbra is a „keresztyén Európa”-ként emlegették és kezelték. Ez igaz történelmi, kulturális és szociális értelemben. De vajon mennyire igaz, ha a modern európai ember belső életének tartalmát vesszük szemügyre? Nemegyszer megállapították már, hogy a tudományos, ipari, technikai vívmányok, a társadalmi élet túlnyomórészt szekularizált iránya valamiféle szakadékot vajt a keresztyénség, mint formális ragaszkodás bizonyos egyházi tradíciókhoz és a személyesen elkötelezett keresztyén közösségépítő és tanúságtévő élete között. Az emberi értékek megszenteltségét, az abszolút igazság fogalmának fokozatos eltűnését, az életbevágó etikai kérdések relativizált megközelítésének gyors terjedését, a nemzeti szuverenitás fenntartásának, sőt erősítésének politikai irányzatát a jelen Európájának — és a világ több részének — sok más szempontjával és mozgásával együtt számtalan gondolkodó, teológus, intellektüel, író, filozófus, tudós, szociológus és történész tárgyalta és elemezte. Mindezek mint a modern, sőt posztmodern kultúra szempontjai szerepeltek egyházaink, nemzeteink, ökumenikus és nemzetközi konferenciáink, konzultációink és szimpóziúmunk napirendjén. Az Európai Unió meg-

alakítása valóban jelentős előrelépés volt, különösen is gazdasági téren. Az élet többi területén azonban még sok a tennivaló.

Nyolc éve, mikor ezt a Nagygyűlést Baselben tartották, Európa más volt, mint ma. Összeomlott a berlini fal és a Szovjetunió. Sok új független állam egyenjogúsítása, a dél-afrikai apartheid megszűnése, a nemzetiségi identitás-tudat és önbecsülés megerősödése új konfliktushelyzeteket szült Európában és másutt. A Kelet-Európában visszanyert vallásszabadság, a szovjet elnyomás 70 illetve 50 éve alatt stagnáló egyházak megújulási mozgalmi, a karizmatikus vonulat erősödése, egyes nem-keresztyén vallások vonzása a nyugati társadalmakban, a fundamentalista irányultságú szektás csoportok elterjedése — mindezek és sokféle mellékvonulatuk mindannyiunkat új és rendkívüli nehéz kihívások elé állítanak, amelyek sürgős megoldásért kiáltanak. Egyszóval, a földrajzi és humán értelemben újrajzolt európai térkép arra indít, hogy egy zaklatott és széthullófélben lévő világban új stílusban és új módon tájékozódjunk, találjuk meg utunkat.

E bevezető előadásban nem bocsátkozhatom az 1989-es Nagygyűlés óta előállt új helyzetek és problémák mélyreható elemzésébe. Csupán azt szeretném látni, hogyan kereshetünk helyes és lehetőleg hatékony megoldást olyan egyházakként, amelyek közös ökumenikus elkötelezettséggel akarnak jobb utakat és eszközöket találni keresztyén elveikkel és Krisztus-adta megbízatásukkal összhangban.

1. Az alapvető kérdés számunkra: hogyan nézünk szembe a mai világgal? Hogyan értelmezzük a mai világot? Van-e egyetértés?

E világban élünk, mely Isten világa és az Övé is marad minden jó és rossz oldalával együtt. E világ az a szántó-föld, amelyben a búza és a konkoly együtt nő (Mt 13,25–30). Minden, e földön élő ember — férfi és nő, keresztyén és nem-keresztyén, hívó és hitetlen, ateista és agnosztikus, gazdag és szegény, dúskáló és ínségeskedő, erős és gyenge, egészséges és beteg, fejlett és alulfejlett társadalomban élők — mindannyian szerves részei vagyunk a világnak.

A világ változik. A változás nem új jelenség. A világ mindig is változva haladt előre, és továbbra is változni fog. Részesei vagyunk a változásnak — nem mint annak tárgyai, hanem mint alanyai; nem mint áldozatok, hanem mint cselekvők, nem mint nézők, hanem mint résztvevők.

Ez a mi világunk minden nagy tudományos és technikai eredménye ellenére konfliktusok, háborúk, félreértések, különböző igazságtalanságok, sőt — Szolzsenyicin szavaival — a „szellemi szegénység” szintere. Az író ezzel leginkább az új nyugati kultúrára utalt, amely — a világméretű kommunikációnak köszönhetően — szélesebben terjed, és mind jobban hat az úgynevezett nyugati világ határain kívül is.

Mindnyájan érzékeljük, hogy ez a világ a tudományos kutatás, a forradalmi technikai találmányok és a gigantikus ipari fejlődés olyan stádiumain halad át, hogy az emberi uralkodás veszi át az emberi sáfárság szerepét. Pedig bibliai hitünk és patrisztikus teológiai hagyományaink szerint ez utóbbi lenne az ember szerepe Isten teremtett világában. A Teremtő és a teremtmény közti szakadék oly mértékben nő, hogy a Teremtő helye és szerepe egyre zsugorodik, míg a teremtményé egyre nő. A szent fogalma nemkívánatos lommá minősül; a világi — ami gyakran egyet jelent a manipulációval és a ki-

⁴ Apostoli atyák 3. 371–373. Szent István Társulat, 8p. 1988. Szerk.: Vanyó László

zsákmányolással — kerül a hatalom trónjára. A hatalmasok ereje ellenállhatatlanabbá, az elnyomottak és nyomorultak gyengesége egyre szánalmasabbá válik.

2. Mi az európai egyházak különleges szerepe a modern világban?

Hiszem, hogy a mi keresztyén szerepünk semmi más nem lehet, mint amit Krisztus mutatott a saját életében, mint Isten testté lett Igéje. Ma azt várja, hogy folytassuk, éljük, aktualizáljuk, amit Ő tanított és egyszer s mindenkorra elvégzett. Ez a *békéltetés* szerepe, vagyis az emberi élet helyreállítása igaz képének, természetének és céljának megfelelően. Olvassuk el újra a 2. Korinthusi levél híres részletét, amelyet e második Őkumenikus Nagygyűlés központi bibliai üzenetétül választottunk: „...ha valaki Krisztusban van, új teremtés az: a régi elmúlt, és íme: új jött létre”. Az apostol kristálytisztán fejezi ki e teológiai kijelentés alapvetését, amikor hozzáteszi: „Mindez pedig Istentől van, aki megbékéltetett minket önmagával”. Azután kijelöli feladatunkat. A következő szavakban a keresztyének Istentől kapott megbízását fogalmazza meg: „és nekünk adta a békéltetés szolgálatát ... és reánk bízta a békéltetés igéjét” (5,17–19).

Európa egyházaiként hogyan képzeljük el a békéltetés ránk osztott feladatát ebben a konfliktusokkal és állandó polarizációval sújtott világban, amelyet áthat az emberi élet szekularizált megközelítése, s ahol Isten jelenlétét kiiktatják vagy minimálisra csökkentik? Abban bizonyára mindannyian egyetértünk, hogy *Isten*, mondhatni, a kezdeményezője az igaz megbékélésnek. Mi a *mi* szerepünk benne? Készek vagyunk-e, hogy válaszoljunk hozzászólásaink nagyszerű és egyedülálló cselekedetére, ami abban nyilvánult meg, hogy egyszerűt fiait küldte el üdvösségünkre?

„Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszerűt fiait adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Mert az Isten nem azért küldte el a Fiút a világba, hogy elítélje a világot, hanem, hogy üdvözüljön a világ általa” (Jn 3,16–17).

Készek vagyunk-e az Ő szeretetéhez kapcsolódni az Iránta való szeretet révén, amely csak akkor valódi, ha a másik ember iránti szeretetben fejeződik ki? Ugyanez a János evangélista közvetlenül és kihívóan szól arról, hogyan értsük a megbékélést: „Ha valaki azt mondja: „szeretem az Istent”, a testvérét viszont gyűlöli, az hazug, mert aki nem szereti testvérét, akit lát, hogyan szeretheti Istent, akit nem lát.” (1Jn 4,20).⁵

Igen! Megbékélni annyi, mint szeretettel felelni a Szeretet Istenének, és a másik ember iránti szeretet által felelni. Ez volt az első keresztyének valódi, legyőzhetetlen ereje, mint már utaltam rá.

Hogyan fejezzük ki keresztyénségünk mértékadó jellegét mai világunkban? Isten Krisztus által békéltetett meg magát. Ha mi megbékéltünk Vele, hogyan lehetnének békétlenségben egymással? Nem hangsúlyozta-e Mesterünk a Hegyi Beszédben: „Ha tehát ajándékodat (Isten iránti szeretetedet) az oltárhoz viszed, és ott jut eszedbe, hogy atyádfiának valami panasza van ellened, hagyd ott ajándékodat az oltár előtt, menj el, békülj ki előbb atyádfiával, és csak azután térj vissza, s ajándéld fel ajándékodat”. (Mt 5,24)

Istennel és embertársunkkal való megbékélésünk egy bizonyos kezdetről indul, és ez a *megbékélés önmagunkkal, tulajdon belső világunkkal*. A megbékélés mértéke elsőrendű fontosságú. Tulajdon keresztyénségünk hitelességét érinti. Keresztyének vagyunk, ez tény. De Krisztus arra szánt bennünket, hogy Lelkét, jelenlétének hatását hordozzuk önmagunkban, életünkben, fogalmunkban és szolgálatra kötelezettségünkben tapintható módon. Teljesen szuverén, önálló emberek vagyunk-e vagy „követek Krisztusért”, akik arra hivatunk, hogy Mester képét és akaratát tükrözzük a világ felé? Tudjuk-e teljes alázatossággal és őszinteséggel viselni a „Theophorosz” (Istenhordozó) nevet, ahogy ezt a szót Antiókiai Szent Ignác második névként használta mind a hét levele első sorában?

Akármilyen egyházhoz, felekezethez, vagy hitvalláshoz tartozunk is, közös nyomorúságunk, hogy gyakran eltávolodunk Krisztustól kapott elhivatásunktól és identitásunktól. Krisztus-adta „másságunkat” oly gyakran elhomályosítja vagy elfedi a „hétköznapiság” — az a formális, konvencionális kötődés, amely nem engedi, hogy keresztyén életünk és tanúságtételünk a maga teljességében kibontakozzék. Gyakran merül fel bennem a kérdés: „Mi vagyunk-e jelen a világban, vagy a világ van-e jelen bennünk, sőt, túlhatalmával lehengerli életünket?!”

Az az általános tendencia, hogy magunkat a világhoz *igazítjuk*, az általános irányvonalaknak *eleget teszünk* gondolkodásunkat és életünket a világi életnormák kereteihez *idomítjuk*. Hiszen az ember azt is mondhatja: ez Isten világa. Minden tudományos és technikai eredmény az emberi elme, a kreativitás képességének kivételése, így ezek Isten ajándékai. Nemegyszer láttam, hogy ökumenikus rendezvényeink helyi vagy nemzetközi világi programokat másolnak vagy követnek.

Tudatában vagyok, hogy nekünk is foglalkoznunk kell azokkal a gondokkal, eseményekkel, melyek földi életünk részei. A kérdés csak az: *hogyan* közelítjük meg ezeket? Milyen *mértéket* és milyen *kritériumokat* használunk, amikor szembenézünk ezekkel, vagy kapcsolatba kerülünk velük? Milyen *felhatalmazással* bánunk velük?

Ma a múltból örökölt dogmatikai, tanításbeli vagy teológiai eltérések mellett új kérdések merülnek fel, amelyek többnyire szociológiai és etikai természetűek, emiatt fontosak. Ezek új vitákkal, különbségekkel, konfliktusokkal, új értelmezésekkel (és félreértelmezésekkel), új megközelítésekkel járnak, amelyek mélyen, sokszor fájdalmasan befolyásolják közös keresztyén tanúságtételünket, kétségbevonják hitelességünket és keresztyén hozzájárulásunk hatékonyságát a világ problémáinak megoldásában.

Szívem mélyén érzékelem, hogy a világhoz való viszonyunkban egyre inkább eltávolodunk a korai keresztyénség hiteles normáitól. Urunkat magát nem fogadta el sem korának zsidósága, sem a Római Birodalom, sem a pogány vallások hívei, sem a vezető értelmiségi elit. Krisztus missziójára a kereszt volt a világ válasza. Apostolait és más közvetlen követőit sem fogadta másképpen a világ. Mégis bátrak, rettenthetetlenek, határozottak és rendíthetetlenek voltak keresztyénségükben (Ld. ApCsel 13,46; 4,13; Fil 1,14; 2 Kor 3,12; 5,8–10). Igaz a megállapítás: „aki nem kész arra, hogy más legyen, egyáltalán nem lehet keresztyén” (William Baroley).

Mára, úgy érzem, színeink eltompultak. Krisztus arra tanított bennünket, hogy egyszerűek, egyenesek és egyértelműek legyünk, ahogy Jakab apostol is mondta: „Legyen a ti igenetek igen és a ti nemetek nem” (5, 12).

⁵ A 2. Korinthusi levél 4. Fejezetének 7–21. Versei a Biblia olyan mély tartalmú és gyönyörű része, hogy a megbékélés tematikájának tárgyalásakor ez kell, hogy legyen elmélkedéseink és vitáink kiindulópontja. Nagyszerű vers, eulógia; a szeretet dicsérete, amelyet kívülről kell tudni.

Ma mi az „igen” és a „nem” keresztyénei vagyunk-e, vagy az „igen” és a „de” keresztyénei? A kérdés nem az, hogy hívők-e a keresztyének. A kérdés az, hogy hiteles keresztyének vagyunk-e, „croyants crédibles” Abbé Pierre de France szavaival.

Nagy szükség van arra, amit úgy fogalmaznék meg: a *megtérés imperativusza*. Ha belülről nem változunk meg, nem változtathatjuk meg a világot; jelenlétünk mit sem ér. Az *intra ecclesia* nem választható el az *extra ecclesia*tól. Hatásunk szellemünk, imázunk, elkötelezettségünk és bizonyágtételünk kritériumai alapján mérhető le. Biztos vagyok benne, hogy nem foglalhatjuk el politikai feljebbvalók és hatalmak, tudósok, iparmágások, technokraták és kommunikációs szakemberek helyét. Nem is várják tőlünk, hogy feladatkörükbe beavatkozzunk, szerepüket átvegyük. Várják viszont, hogy keresztyén szellemiségünket és a morális elvek melletti kiállásunkat életünk és tanúságtételünk révén érezhetővé tegyünk.

A keresztyéneknek részt kell vállalniuk az Európában — és az általánosságban nyugaton — elharapozódott és fokozódó fogyasztási kényszer és az anyagiak szédítő csábításában vergődő világ életminőségének javításában. Ezért kell a bennünk lévő só jó ízét megőriznünk, ahogy Urunk figyelmeztet: „Ha a só megízetlenül, mivel lehetne ízét visszaadni?” Mert „Semmire sem való már, csak arra, hogy kidobják és eltapossák az emberek” (Mt 5,13).

Ezért tehát az a kötelességünk, hogy visszaállítsuk „sóságunkat”. Vagyis ennek az Ökumenikus Nagygyűlésnek szóhasználatával: megbéküljünk saját krisztusi identitásunkkal. Ez a *metanoia*. Igen. A megtérés — keresztyén létünk természetes és folyamatos ethosza.

Hozzáértő teológusok sokat írtak azokról az új keresztyén magatartásformákról, amelyeket ez az új módon és állandóan változó világ hív életre. Ha egy európai nagyváros keresztyén könyvesboltjába lépünk, meghökkenítő kínálat tárul elénk olyan könyvekből, amelyek keresztyén hitünk és a modern világ kapcsolatát elemzik. De a szavak magukban nem hatnak, csak úgy ha cselekvés, konkrét módon megnyilvánuló elkötelezettség követi őket. Paul Tillich beszélt a „létezés bátorságáról”. Mit jelent az, hogy „lenni”, ha nem azt, amivé a) az önmagunkkal, b) a testvéreinkkel, c) Istennel a Békítő Jézus Krisztusban való megbékélés által lettünk. A „létezés bátorsága” akkor fogja elnyerni végső értelmét, ha a „változás bátorságává” alakítható. Hallottuk: „mindenki szeretné megváltoztatni a világot; arra viszont senki sem gondol, hogy önmagát változtassa meg”. A változáshoz bátorság és alázat kell. A változás drága. Készek vagyunk-e rá?

3. *A keresztyén üzenetünk megbízhatósága és megvalósíthatósága iránti legmélyebb aggodalom készlet arra, hogy megemlítem és röviden kifejtem azt az új helyzetet, amelybe Kelet-Európa került. E helyzet minden, e térség egyházai iránt felelősséget érző személyt nyugtalansággal tölt el. Hiszen beláthatatlan következményekkel járhat, ha e korai stádiumban nem kap megfelelő, alapos kezelést.*

Ismeretes, hogy a baseli Nagygyűlés óta és a Szovjetunió összeomlását követően Kelet-Európa népei és egyházai a szabadság — így a vallásszabadság — új korszakába léptek. A lelki táplálókra éhes és szomjas keresztyének igényelték egyházaik féltő gondoskodását. Számos nyugat-európai egyház ahelyett, hogy dialógust, tanácskozást, vagy együttműködést kezdeményezett volna a — többnyire ortodox — helyi egyházakkal, azon

igyekezett, és a mai napig azon van, hogy egyházi, felekezeti és intézményi jelenlétét és befolyását megszilárdítsa a felszabadult országokban. A XX. század ökumenikus tapasztalatának arra kellett volna megtanítania, hogy felelős szolidaritás, közösségvállalás és együttműködés vezessen bennünket azokban az új helyzetekben, ahol más és más a fontossági sorrend. E tekintetben nagy örömmel jelenthetem, hogy a múlt év decemberében, amikor látogatást tettem Öszentsége II. János Pál pápánál, hálával tapasztaltam a pápa nyitottságát és készségét, hogy közös cselekvési és együttműködési terv jöjjön létre a római katolikus és az örmény apostoli egyház között. Már évek óta hasonló egyetértést tapasztaltunk az EVT-ben és az Európai Egyházak Konferenciájánál. Először feladatunk, hogy továbbra is elősegítsük ezt az ökumenikus társulást, semmint hogy meghátráljunk és megadjuk magunkat annak a törtető és antagonista irányzatnak, amely újfajta politikának és tetteknek nyithat utat, prozelitizmus céljából.

„Békéltető szolgálatunk” nagy kerékvetője a rengeteg szekta és álvallásos mozgalom *lavinaszerű* kampánya vagy inváziója a kelet-európai országokban, így a mi Örményországunkban is. Gondolta-e volna valaha valaki, hogy egy olyan országba, mint Örményország — amely keresztyén ország és Krisztus melletti folyamatos és hűséges tanúskodása miatt mindenféle megpróbáltatásnak volt már kitéve, és még a vértanúságot is vállalta —, emberek jönnek majd és szűzföldnek tekintik az úgynevezett keresztyén misszió szempontjából? Hogy lehet egy olyan országot, ahol minden kő, minden könyv, minden műalkotás, az egész kultúra a keresztyén hitről beszél, missziói területnek tekinteni a szó köznapi értelmében? Nem sérti-e ez azoknak a mártíroknak az emlékét, akik Jézus Krisztusért még az életüket is odaadták a 17 évszázad során? Egyszerűen dühítő látni, hogy emberek jönnek tulajdon hazádba, elhanyagolva, elvetve és hiteltelenítve saját egyházadat, és anyagi eszközökkel, humanitárius segítségnyújtással élnek (visszaélnék) annak érdekében, hogy „embereket nyerjenek meg” saját szektájuk számára? Milyen keresztyénség-képet közvetítünk a világnak? A zűrzavar képét! Új Babel tornya épül az Ararát országában, ahol Noé bárkája menedéket talált, amint azt 1. Mózes 8,4-ben olvassuk.

Keresztyén békéltető szolgálatunk bizonyára sokat veszít hitelességéből, ha az efféle szakadár mozgalmak folytatják bomlasztó tevékenységüket. Az efféle akciók újabb okot szolgáltatnak a már meglévők mellé — melyeket az evangéliumból, tulajdon elhivatásunkból és a megosztott világ kihívásainak üzenetéből merítettünk — arra, hogy minden szinten fokozzuk erőfeszítéseinket a keresztyén egység visszaszerzése érdekében, amely új lendületet ad ahhoz, hogy végezzük a békéltetés szolgálatát.

4. Itt kell megemlíteni a *hagyomány* nagy szerepét. Jól tudom, mai füleknek nem túl kedves szó. De a *hagyomány*, ha jól értjük, nemcsak a múlthoz kapcsolódik. Hagyomány az, amit Krisztus adott nekünk: személye, élete, evangéliuma és missziója. Sohasem szabad elfelejtenünk, hogy a keresztyén hitet nem mi fedeztük fel. Nem emberi elme szüleménye, sem nem egy filozófiai iskola terméke; *átadták* nekünk, amint azt világosan olvassuk Judás levelében: „Szeretteim, miközben teljes igyekezettel azon fáradoztam, hogy közös üdvösségünkről írjak nektek, szükségesnek láttam, hogy ezt az intést megírjam: küzdjete a hitért, mely egyszer s mindenkorra a szentekre bízott” (3.

Vers).

„Egyszer s mindenkorra.” Nem kockáztatni a ma vagy a holnap rövidtávú érdekeiért. Abszolút értékei nem lehetnek alku tárgyai. Harcolnunk kell érte, hiszen örökösei és nem feltalálói vagyunk. „Követek” vagyunk, és nem a Mester, elfogadók, és nem az Ajándékozó, hírvivők vagyunk, és azért arra köteleztetek, hogy hűségesen adjuk tovább, ami nekünk adatott.

E század teológusai közül alkalmam volt személyesen ismerni az áldott emlékű Florovszkij és Yves Congar atyákat; műveiket is olvastam. Ők hangsúlyozták a hagyomány *normatív, lényegalkotó* értékét. Tudatában voltak annak, hogy ha a ránk bízott hagyományt eltöröljük, az egyfajta félelmetes következményekkel járó relativizmushoz vezethet. Ma ezt látjuk. Ez a relativizmus, az Abszolút Igazság elutasítása nem csupán zavart kelt egyházi berkekben, de gyengíti is hangjukat és hatóerejüket a mai világban.

„A hagyomány — mondja Congar atya — éppen az egyház élete, amelyet a forrástól *továbbítanak*... A keresztyénség *átadott* üzenet és valóság. Egymásutáni történelmi helyzetekben — melyek hol ismétlődnek, hol egyediek — kell ezt az üzenetet megélni. Ez nem valami, amit ki kell találni, vagy meg kell alapítani. Ez „intézményes” vallás. Történetében létezik egy „intézményesítési” és „alkotmányozási” pillanat, amelytől kezdve már minden mozzanat „intézményes” és alkotmányos”. Ez persze nem jelenti azt, hogy ettől kezdve csak ismételni kell; a (történelmi) tények bőven szolgáltatnak példát, s fognak továbbra is. Ez azt jelenti, hogy mind az új, mind az ismétlődő helyzetek normája az a hit kell, hogy legyen, „mely egyszer s mindenkorra a szentekre bízott”.

A következő napokban különféle munkacsoportokban fogjuk továbbgondolni a megbékélés témáját, foglalkozunk az egyházak és a környező világ különböző helyzeteiben megmutatkozó aspektusaival. Az áltérrel megbeszélése lehetőséget ad a résztvevőknek, hogy napjaink égető kérdéseit saját élethelyzeteikre vetítsék.

Minden törekvésünkben a saját belső megbékélésünk iránti felelősség sarkalljon, annak az életminőségnek a keresése, melyet a világ mint félreismerhetetlenül kerestyeént ismerhet meg, mint amely harmóniában van a Békítővel.

Ezért a ma üzenete Krisztus, a mi közös Urunk iránti eredeti hűség megújítására, újrafelfedezésére és megelevenítésére szólít. Az ökumené, mint mozgalom, amely lehetőséget ad a közös inárra, tanulásra és munkára, egyre inkább abszolút szükségyszerű felszólítássá válik. Hiszen a mi keresztyén békéltető szolgálatunk tanúságának hatása növeli a reményt, és nagyobb hasznára van annak a világnak, amelynek összetartásra és egyetértésre van szüksége és amely lelki és erkölcsi támaszt keres.

Szent Ágoston beszélt „Isten városáról”. Igazi polgárai vagyunk-e ennek a városnak? Legyünk azok, hogy segítsük ezt a világot, Isten teremtését Isten városává lenni, amelynek lakói istenes emberek.

Ezért mostani bevezető előadásom záró gondolataként két szót szeretnék társítani és szinonimaként ajánlani: *hinni* és *élni*. Egy francia könyv címeként olvastam: „*Croire est vivre*” (*Hinni annyi, mint élni*). Szeretném ezt most egyházaink egész életére átvinni. Mert hitelességünket nem ékes szavainkon, hanem életünk minőségén és erején mérik le: megbékélt élet — élet a megbékélésért.

Fordította: Szentpétery Mariann

Graz, 1997. június 23.

A nyitó istentisztelet igehirdetése

Jn 3,16-17

Európa terhes.

Európa nem tudja, mi lesz vele. Még ilyet az ő korában! Ikreknek kell lenniük. Már most rúgdossák egymást az anyaméhben.

Nevet adott mindkettőjüknek: egyikük Félélem, a másik pedig Remény. Félélem és Remény azon huzakodnak, melyikük kerekedik fölül.

Remény így szól: "Lerombolom a falakat, a határokat légiesítem. Európát olyan falavá teszem, ahol az emberek meglátogatják egymást és kölcsönös bizalomban élnek."

"Ne légy ennyire naiv!" - inti le Félélem - "Ahol te falakat döntesz, ott az emberek még alaposabb biztonsági intézkedésekhez folyamodnak védelmük érdekében. Én megtanítom őket aggódni jövőjükért, identitásukért, békéjükért. Mit tudsz te ez ellen tenni?!" És Félélem ijesztő képeket fest a munkanélküliségről, a lakásínségről, az erőszakról.

Remény látja, hogy az ezerarcú Félélem mindenütt felüti a fejét. Ekkor ő megerősíti az emberi jogokat és a toleranciát.

Félélem erre is kapásból válaszol: "A jog és a tolerancia még nem jelent elismerést és elfogadást. A szomszédok még

nem embertársak. Idesüss: Franciaországban négy millió választópolgár nem akar idegen nevű, sötét bőrű, másvallású szomszédokkal együtt élni."

Am Remény sem késlekedik a visszavágással: "Ugyanebben az országban mégis hatvanezren jöttek össze egy hétvégre, hogy pont ilyen nézetek ellen tiltakozzanak. Ez talán semmi? És nézd az egyházakat: évszázadokon át álltak szemben egymással, az elmúlt harminc évben viszont közeledni kezdtek. Egyre terjed közöttük a szószer- és oltárközösség. Néhány egyház még az unió gondolatával is komolyan foglalkozik."

De Félémet sem ejtették a feje lágýára: "Jó, csak egyet felejtesz el: ki lesz az unió vezetője? Mi lesz a hagyományos egyházszervezetekkel? Persze mind attól félnek, hogy az unióval odalesz az identitásuk, vagy fel kell adniuk sajátos ekkleziológiájukat. Nem is szólva arról a nehézségről, hogy uniált egyházként már nem lesznek teljesértékű partnerek a többi egyház szemében!"

Európa tudja, hogy nehéz szülésnek néz elébe. Mégis elszánta magát, hogy kihordja gyermekeit, elvégre mindketten az övéi. Nővérei, Ázsia, Afrika és Amerika

tanácstalanok, az ő segítségükre nemigen számíthat.

Csupán a nagymama kérdezte: "Lelke is van a gyermekeknek?"

Európa gyermekeinek lelke: ez már specialistákra tartozik. De ránk is tartozik! Azért jöttünk Grazba, hogy segítsünk lelket adni a gyermekeknek.

Mit tehetünk? Nem vághatjuk ketté Félelmet és Reményt: embervoltunkban összeszövődtek. Elválaszthatatlanul hordozzuk őket magunkban, vetélkedésük egész életünket meghatározza. Remény mégis fölül fog kerekedni Félelmen!

Ebben a reményben hirdetünk egy másik születést, mely a homályban történt: gyermek született nekünk, fiú adatott nekünk, aki a világban és bennünk akar lakozni. A gyermek neve Megbékélés.

"Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Mert az Isten nem azért küldte el a Fiút a világba, hogy elítélje a világot, hanem hogy üdvözüljön a világ általa."

Születésről volt szó, János evangélista azonban egyértelműen a halálról, Jézus Krisztus kereszthaláláról beszél ezekben a versekben. Ezzel azt mondja: Isten a legdrágábbat, egyszülött Fia életét áldozta, hogy szeretetét megmutassa nekünk. Már nem az a kérdés, hogyan teremtünk békét. Nem mi hozzuk létre a megbékélést, hanem úgy jön létre bennünk. Isten maga kéri, hogy békéljünk meg vele és egymással.

János evangélista azt is hangsúlyozza, hogy Isten szerette a világot, igen, az egész világot. A kegyelem felkínálása mindannyiunknak szól. Isten előtt minden embernek egyformán lehetősége van a megbékélésből új életet foganni. A Versöhnung (megbékélés) a Sohn (fiú) szót is tartalmazza. Megbékélni annyit tesz, mint a Fiúban élni, Jézus Krisztust tenni életünk középpontjává, hogy minden más uralom a háttérbe szoruljon.

Pál apostol ezt hatalmas látomássá szélesíti: Krisztus teste vagyunk. Ami bennünket ebben a testben összeköt, az nem érdekközösség, nem is hasonlóság, hanem egyesegyedül Isten ajándéka, s ez elegendő életünkre és halálunkra. Így lesz Remény legyőzhetetlen.

Európában is megfoghat Krisztus teste, hogy így más szemmel nézzen Reményre és Félelemre.

E két gyermek közt, Krisztus teste és a világ között azonban nem támadhat viszály. Az egyház kísértése az, hogy szinte semmit nem vár a másiktól, hanem egyedül ő akar mindenkit üdvözíteni. Éppen ezért kell újra meg újra arra az üzenetre hallgatnia, hogy csak az Istentől ajándékba kapott megbékélésből képes élni. Az egyház sem tökéletesen megbékélt közösség. A keresztyének között is van kegyelem nélküli állapot, éppen akkor, mikor lelkesültségünkben nem viseljük már el a másik restségét, merevségét vagy "langyos" voltát. Nem volna szabad alábecsülnünk a rosszra való készségünket. Mint mondtam, az egyházban is, önmagunkban is mindkét gyermeket hordozzuk: Félelmet és Reményt. Ám mivel Isten úgy fogad el minket, amint vagyunk, s Krisztus akkor is bennünk akar lakozni, amikor kibírhatatlanok vagyunk, Remény le tudja győzni Félelmet.

Nyugodtan állhatunk a vajúdo Európa mellett, s felhívhatjuk a figyelmet erre a másik magzatra: Krisztus növekedő testére. Ez a magzat fogja majd szaván Istent magát: aki hisz, már azé az örök élet. Semmi sem választhat már el bennünket Isten szeretetétől.

Olyan testről álmodom, mely ragályosan terjed környezetében. Többnyire veszélyesnek tartjuk a ragályt. Ez

a test azonban nem betegséggel, hanem egészséggel fertőzne. Egészségokozók terjednének belőle, a megbékélés bacilusai, melyek annyira ellenállóak, hogy egy antibiotikum sem árthat nekik. A növekvő testnek a gyógyulás bacilusait kívánom: helytállást, irgalmasságot, igazságot, felelősségtudatot, megbocsátást. De még sok más élető bacilust is tudna Isten Lelkének lehellete szerteszozni.

Ha az Istentől származó megbékélés szádba szökken, és ha Krisztus teste ragályosan terjed, akkor lesz Európa gyermekeinek egy lelke.

Elisabeth Parmentier
Fordította : Csepregi Zoltán

HANGKÉPEK

Az Evangélikus Rádiómisszió hangképet készített a paksi Országos Evangélikus Találkozóról. A 90 perces kazetta megrendelhető a Rádiómissziónál (2142 Nagytarcsa, Sztehlo G. u. 1), a Sajtóosztályon, és a Huszár Gál könyvesboltban. A kazettáért adományt fogad el a Rádiómisszió.

KÖZLEMÉNY

Az Óegyházi perikóparend evangéliumainak és episztoláinak feldolgozása - az Agenda "A-B-C" sorozataihoz hasonlóan elkészült. A textusokat az alábbi beosztás szerint tárgyalom: (1) Ige és egyházi esztendő; (2) Exegézis; (3) Igehirdetés részletes vázlata; (4) A Lelkipásztorban 1924-1991 között megjelent prédikációk és meditációk részletes áttekintése.

A munkát az eddig alkalmazott fénymásolási technikával oldalanként 5Ft. önköltségi áron tudjuk előállítani. Amennyiben az érdeklődés szélesebb körű volna, a nem egészen 1000 oldalas írás nyomdai úton olcsóbban is előállíthatóvá válnék. A lehetőségeket csak az érdeklődők számának ismeretében tudjuk felmérni. Ezért azt kérjük, hogy szándékukat legkésőbb október 15-ig jelezni szíveskedjenek az alábbi cím valamelyikén: Szepesfalvy Gábor (1223 Bp. Hunyadi László u. 9; T: 1-227-13-16) illetve Evangélikus Lelkészi Hivatal (8439 Sikátor, Kossuth u. 16. T: 06-88-449-017)

id. Magassy Sándor
lelkész

FIGYELŐ

Miért hallgatott el Barth 1956-ban?

Nem törvényszerű, a hallgatás olykor mégis sokatmondóvá tud válni. „Miért hallgatott el Végvári? — kérdezték egykor Reményik Sándortól. 1933-ban így válaszolt az erdélyi költő: „Elhallgatott, mert új parancsok jöttek. Új rendelése az otthoni rögnök. A sors kiáltott: válasszatok hát: A szülőföldet-e, vagy a hazát?” A szülőföldet választotta, mert nem akarta hangját elegyíteni a mind hangosabb, de az erdélyi kisebbségek szempontjából egyre károsabb „Nem! Nem! Soha!” — kiáltók kórusával. Hallgatásának tartalmát maga fogalmazta meg: „Nem a mi dolgunk igazságot tenni. A mi dolgunk csak: igazabbá lenni.” A „vad tusák körül Istenéhez menekült”. Talán ezért tartják számon sokan ma is túlságosan „transzcendensnek”, „esztkatológikusnak”, „quietistának”.

E három jelzőt alkalmazta 1957-ben Barth Károlyra Reinhold Niebuhr neves amerikai teológus, amikor számon kérte hallgatását. „Miért hallgat Barth Magyarországról? című — eredetileg angolul, a Christian Century-ban megjelent — írását a Credo 1997/1–2. száma közli. A rövid bevezetés „lutheránus szempontból” is izgalmas.

Barth 1956-ban valóban hallgatott. Nem nyilatkozott Magyarországról. Ez korántsem jelent érdektelenséget, vagy féltékeny meghátrálást. Magánlevelezéséből tudjuk, hogy amikor Svájcban 3 perces néma tüntetéssel fejezték ki az emberek gyászukat és megdöbbenésüket a magyar felkelés vérbefojtása miatt, másokkal együtt ő is hallgatott. Megjegyzi azonban: „Mint hogy ezután továbbra is hallgattam, sajnos ismét nagyon nemszeretett emberre váltam hazámban”. Ezután „csakhamar megérkezett Amerikából az ünnepélyes hangon, magától Niebuhrtól hozzám intézett kérdés: Why is Karl Barth silent about Hungary?” Miért nem válaszolt? „Azért nem — írja egy 1957 júliusában kelt levelében, mert a feltett kérdés nem volt őszinte. Kézelfoghatóan nem egy keresztyén ember összeszorult szívéből tört fel, hogy szót értsen és kapcsolatba kerüljön egy másik testvérével. A kérdés egy megcsontosodott nyugati politikus magabiztos várából azért hangzott el, hogy ellenfelét jégre csalja, hogy engem az ő primitív antikommunista hitvallására kényszerítsen, vagy hogy leleplezze szerinte eddig eltitkolt prokommunista voltomat, s engem mint teológust lejárasson.” Hallgatott, s éppen ez tette lehetővé, hogy segítsen. „Őt ember érdekében jártam közbe. Udvarias táviratot kaptam az illetékes minisztertől, ügyüket elintézték.” Pap László református professzor önéletírásából is tudható, hogy az őt lelkész: Nagy Barna, Bodoky Richárd, Joó Sándor, Békési Andor, Széles László, Adorján Imre egyheti letartóztatás után szabadultak a Gyűjtőfogházból.

Barth 1956-os hallgatásának előzményeit, Niebuhr kapcsolatos nézeteltérésének kialakulását jól kísérhetjük nyomon életrajzírójának, Eberhard Busch-nak 555 oldalas terjedelmű könyve segítségével.

Niebuhr 1947 tavaszán felkereste Barthot Bázelen és „jól elbeszélgettek”. Később, 1948 októberében az EVT amsterdami alakuló nagygyűlése után már egészen más hangnemben váltottak levelet. Niebuhr ugyanis bántó módon vetette Barth szemére „kvietizmusát”, világnézeti kérdésekkel kapcsolatos tartózkodását. Ezért úgy gondolta Barth, hogy „jó lenne egyszer közösen megvitatnunk, miben különbözik egymástól az amerikai és a mi kontinentális gondolkodásunk és kifejezőmódunk keresztényiségünk dolgában. Az ilyesmi talán fontosabb, s talán még veszedelmesebb is lenne az egyházak közötti párbeszédnél.” Hiányolta az amerikaiak gondolkodásmódjában, hogy miközben a jó és a rossz ellentétét hangsúlyozzák, figyelmen kívül hagyják a harmadik dimenziót: Isten Igéjét, a Szentlelket, Isten kegyelmét és ítéletét. Ezek ugyanis eseményeket jelölnek és nem princípiumokat. Mi történhetett közben? 1948-ban jelent meg Barth beszámolója magyarországi látogatásáról. A „fordulat évében”, a kommunista államrend magyarországi kialakulásának kellős közepén két kísértéstől óvta Barth az egyházat: egyrészt a merőben elvi indítékból tanúsított oppozíciótól; másrészt a belső körre visszaható semleges magatartástól. Mélyen hatott rá a magyarországi protestantizmus pezsgő élete. Elképázott segítséget igyekezett nyújtani, hogy az egyház elkerülje mind az oppozíció, mind a kollaboráció szélsőségét az új államrendben. Mindezzel hatalmas vihart kavart Nyugaton. Egykori barátja, majd a németországi egyházi harcok idején ellenfele, Brunner Emil zürichi professzor „Nyílt levéllel” fordult hozzá. A svájci közvéleményt kétségtelesen a maga oldalára állította, amikor megkérdezte Barhtól: „miért nem hív ellenállásra és hitvallásra a kommunizmussal szemben, úgy amint ezt annakidején a nemzetiszocializmussal tette?” Barth válaszolt: Semmi értelme, hogy az egyház egyszerűen elismételje mindazt, amit a polgárok naponta olvashatnak az újságban. Az egyháznak esetéről esetre és nem elvekből kiindulva kell döntenie. Már magában különbséget jelent, hogy a kommunizmus „istenítése” Nyugaton ma nem jelent olyan kísértést, mint annakidején a nemzetiszocializmusé.

A személye körül kerekedett vihar ellenére nagy örömmel vett részt Barth az EVT nagygyűlésén 1948 nyarán Amszterdamban. Amint ismeretes, a nagygyűlésen egyházunk küldöttsége nem vett részt, mert a küldöttség vezetője, Ordass Lajos püspök nem kapott kiuta-

zasi engedélyt. Tevékenyen vett részt Barth a Lilje püspök által vezetett szekció munkájában. Az ortodox Floroskival, az anglikán Ramsey-vel és az evangélikus Nygrennel közös egyetértésben próbálgatták, gyakorolták: miként kerülhetnek egymáshoz közelebb a különböző egyházak teológusai. Erling Eidem svéd evangélikus érsek karonfogva sétált vele Amszterdam utcáin, s a búcsúzás napján megölelte és megcsókolta. Végső benyomása az volt, hogy a meglehetősen sokféle szakadozott egyház még mindig képeesebb az együttműködésre az ENSZ-nél. Annak is örült, hogy az Egyházak Világtanácsa nem vált valamiféle „nyugati blokká”.

Meg kell említeni, hogy már 1948-ban figyelmeztette barátait a Magyarországi Református Egyházhoz intézett nyílt levelében, hogy az új államrendhez való alkalmazkodás tekintetében, úgy tűnik, kissé túl messze mentek. Amikor 1950 májusában Ilja Ehrenburg meglátogatta és a „stockholmi (tulajdonképpen moszkvai) atombombaellenes békefelhívás” aláírására próbálta megnyerni, kétórás kemény vita után eredmény nélkül távozott. „Ilyen kifejezetten propagandisztikus vállalkozásra — mondotta Barth — csak határozott elutasítással válaszolhatok.” Közben újabb támadás indult ellene. Egy 1949 februárjában, Bernben tartott előadása a „Keletet és Nyugatot átszelő harmadik út” ügyében szállt síkra. Mi a „harmadik út” Barth szerint? Busch így foglalja össze: „Határozott fellépés a békéért és a hidegháború ellen. Ez egyben az antikommunizmus elutasítása is.” Ehhez Barth hozzáfűzi azonban mindjárt saját kijelentését: „Semmiképpen sem jelenti ez, hogy különösképpen vágyakoznék a kommunizmus után, hiszen látom mai arcát; inkább távolmaradok tőle, s jobban szeretném, ha nem kényszerítenék rá senkire. Viszont nem tudom belátni, hogy ebből a húzódzkodó, vagy elutasító magatartásból politikai megfontolással, vagy akár keresztyén alapon olyan következtetéseket szabadna levonni, mint aminőket Nyugaton mind kiélezettebben vonnak le. Az antikommunizmust a kommunizmusnál is rosszabbnak tartom.” Támadások özönében se sodorhatták le a Keletet és a Nyugatot átszelő keskeny útról. „Arra van ma szükségünk, hogy Kelet és Nyugat között röpködő madarakként ne álljunk a pártoskodók pártjára.” Mivel maga részéről lemondott a nyugati rokonszenvéről, óvta a Keleten élő keresztyéneket, nehogy az igehirdetés, vagy a keresztyén hitvallás témájává tegyék a kommunizmus igitelését. Erre figyelmeztette 1951 nyárutóján Bereczky Albert püspököt személyesen, majd levél útján. Mindig egyes vezető személyekhez fordult Keleten, soha a nagy nyilvánossághoz. Sajnálataira Bereczkyhez, majd később Hromadkához írt levele indiszkrétció következtében nyilvánosság elé került.

Miközben hónapokon át állnia kellett a támadások pergőtüzét, zavartalanul folytatta előadásait az egyetemen. Éppen ekkor készült máris több kötetet kitevő Dogmatikájának a megbékélésről szóló tanítással foglalkozó fejezete kidolgozására. Tovább vitázott Bultmannal az Újszövetség egzisztencialista értelmezése miatt. Tisserant bíborossal Colmarban folytatott beszélgetése során meglepetéssel értesült arról, hogy a pápa nem szeretné fokozni a válságot Kelet és Nyugat között. A kommunizmust ne önmagában, hanem materializmusáért ítéli el. A Mindszenty-ügyet pedig nem tekinti a „persecution de la foi”, vagyis a hitüldözés esetének. Amikor az angol király „a szabadság ügye érdekében végzett szolgálatáért” arany érdemrenddel tüntette ki, a 23. zsoltár 5. verse jutott eszébe. A bázeli kormányzat

különben egy 1846-os törvényre hivatkozva eltiltotta a rendjel átvételétől.

Niebuhr nem tekinti Barthot „keresztyén marxistának”, de úgy véli: „a marxista Crédó tudatalattijába” ülepedett le. Állítja, hogy „politikai ítéleteinek egy része rosszul leplezett amerikaellenességéből ered”. Szerinte „nem lehet megbocsátani neki, hogy nem vallotta meg alázattal, hogy tévedett Magyarországgal kapcsolatban; hogy miközben csehországi tanítványa, Hromadka professzor, a magyar kormány védelmére kel, csak hallgat és nem tagadja meg illúzióit.”

Figyelemre méltó milyen ellentmondásosan indokolja Niebuhr Barth-ellenes kifogásait. Nagyra értékeli a náciizmussal szemben tanúsított ellenállását, de hozzáteszi: ellenállását „nem teológiai tanrendszere” diktálta, hanem „a zsarnoksággal kapcsolatos személyes tapasztalata”. A Kelet és Nyugat feszültségében tanúsított „semleges” magatartását ugyanakkor Barth „túl következetesen eszkatológikus” teológiájával magyarázza.

1956-ban Barth kétségtelenül nem látta szükségesnek, hogy felháborodását nyilvánosságra hozza. Hallgatott, de — amint említettük — nem volt tétlen. Úgy látta, „mindennek rendelt ideje van” — a szólásnak is, a hallgatásnak is és a cselekvésnek is. 1956. december 23-án karácsonyi igehirdetést tartott Mk 14–15 alapján a bázeli fegyházban. „Betelt az idő — ez azt jelenti: ütött az óra. Isten országa közel jött hozzánk. Megérkezett, karácsony van. Bizony rendelt ideje van mindennek; az angoloknak világbirodalmakkal; a franciák nagy nemzetté válásának; Hitlernek, a maga ezeréves birodalmával; az amerikaiaknak, akik meg szeretnék vásárolni az egész világot; a világkommunizmusról álmodozó oroszoknak; a magyarok öntudatos és bátor hősiességének, és az önmagával megelégedett, öngaz Svájcnak is. Az óra ütött. A régi elmúlt, valami új kezdődött.” Prédikációját azzal kezdte, hogy „elment Jézus Galileába” és most is elmegy ugyanoda, ahol jelenleg izraeliek és arabok néznek egymással farkasszemet. „Megy Suezbe és Port Saidba is, ahol a régi európai hatalmak és Afrika, meg Ázsia ébredő népei közt összetűzés támadt. És megy Magyarországra is, ahol egy egész nép szenvedélyes elszántsággal, nekikeseredetten, de el nem keseredve, szabadságért küzd. És elmegy Varsóba, Prágába, Moszkvába is, ahol egy sokáig rendíthetetlennek tűnő rendszer egységének, erejének és biztonságának az ügye jelenleg nem a legjobb lábakon áll.

Barth hallgatott, ugyanakkor hallgatta mások igehirdetését is. A „Die Woche” című lapból idézi őt Busch: „Egyik napon szeretett kollégám a bázeli Münsterben Mt 8,28 és következő versei alapján arról prédikált, miként űzettek ki a démonok a megszállottból a disznókba. Jól fejtegette, s felcsillantotta a lehetőségét, hogy egy szép napon a Kremlből is kiűzzenek a démonok... Prédikációja után megmondtam, hogy nem tért ki azoknak a disznóknak a megemlítésére, amelyeket a démonok megszálltak... Ezek ugyanis ebben az esetben mi magunk vagyunk.” Az igehirdető Eduard Thurneysen volt — jegyzi meg Busch.

Barth 1956-os hallgatása idején nem némult meg. Amint előzőleg, úgy utána is kapcsolatban maradt a vasfüggöny mögött egyházi szolgálatban álló barátaival pl. Bereczkyvel és Hromadkával is, de másokkal is. Nem volt naiv és tájékozatlan. 1956. május 31-én Bereczky Alberthez írt hosszú levelében részletesen tárja fel a magyarországi református egyházban észlelhető lehetetlen és elszomorító jelenségeket: az egyházi vezetők erősz-

kosságát, az átláthatatlan pénzügyeket, az ígéhirdetés és egyházi tanítás rangjára emelt politikai propagandát, az ezek ellen protestálók könyörtelen elnyomását és üldözését. Levele teljes terjedelmében olvasható azóta Pap László professzor önéletírásának függelékében. A gravánemeket nem kürtölte szét a világban, de még a galyatetői ülés előtt személyesen is elmondta Bereczkynek, később Pap Lászlónak aggodalmait. Figyelmeztetett, hogy a lehetetlen helyzetben csak változtatással és nem elhallgatással lehet segíteni. Jellemző, hogy a levél előbb vált ismertté az ÁEH-ban, mintsem a címzett kézhez vette. Ilyen körülmények között érthető, hogy nem vállalta részvételét a Budapest Református Teológiai Akadémia fennállása alkalmából rendezett centenáriumi ünnepségen 1955-ben.

Hromadka professzor 1956 után a Prágai Keresztyén Békekonferencia tevékenységébe szerette volna bevonni Barthot, aki 1962. december 18-án írt levelében előrehaladt korára való tekintettel kitért a hívás elől. Nyíltan megírta azonban, hogy nem helyesli, ha a világtörténelem egyes periódusainak sajátos, egyoldalú értékelését Jézus Krisztus nevében, bibliai idézetekkel támasztják alá. Félti Hromadkát, hogy noha ellenkező előjellel, ugyanolyan módszert alkalmaz teológiai gondolkodásában, mint amelyet — általa kifogásoltan — Brunner vagy Niebuhr folytat Nyugaton. Indiszkréciónak tartja, hogy a személyhez intézett levél is nyilvánosság elé került. Hromadka válaszelevelében nem tagadja, hogy szolgálati helyének atmoszférája hatással van rá. Figyelmezteti azonban Barthot, hogy íranta tanúsított tartózkodó magatartását nem csupán teológiai megfontolások, hanem — amint írja — „a mi kelet-európai világunk iránt érzett irracionális félelem is meghatározza”. Bosszantja, hogy másokhoz hasonlóan Barth is „történetfilozófiával”, az 1917-es forradalom teológiai magasztalásával gyanúsítja őt. A szocialista országok tevékenységének problematikáját és feladatait ennél sokkal mélyebben látja.

Barth „harmadik utas” magatartása nem jelent semlegesítést. Óvja, inti vasfüggöny mögött szolgáló barátait, de nem hagyja őket cserben. Nem önt vizet a Nyugaton maguktól is serényen kelepelő malomkerekekre. Nem akarja letörni vállalkozó kedvüket. 1964. június 6-án kelt levelében ezért inkább arra bátorítja Hromadkát, hogy az Úrban reménykedve végezze, amíg csak tudja, úttörő munkáját. — Ugyanebben a hangnemben írja 1961. július 18-án utolsó levelét az erősen meggyöngyült egészségű, 1958 óta nyugállományban lévő Bereczky Albert püspöknek. Megköszöni „A mi keskeny utunk” címen írt cikkét. „Már azzal is jó benyomást tett rám, hogy mellőzte ezúttal a Nyugat-ellenes kritikát.” Majd így folytatja: „El tudnám képzelni, hogy magyarként, ha nem is egészen azonosan, mégis hasonlóan választottam és döntöt-

tem volna mint Ön. Remélem, hogy jó, vagy türelemmel várhatok, hogy egészséggel örövend Püspök úr. Fő dolog a szép, békés nyugalom, s ezt meg is éreztem írásának minden sorából. Erre van szükségünk mindnyájunknak.”

A bázeli professzor bizony maga is meghökkent, amikor tapasztalnia kellett, hogy az általa meghirdetett „harmadik úton” nem olyan egyszerű ügy járni Keleten, mint ahogyan elképzelte és tanácsolta. Féltett bennünket, de nem fordított hátat. Nem fogta el őt is a félelem és a gyűlölet. Nem ítélkezett. Vállalta a szolidaritást a mártírjaitól és tulajdonképpen 1956-ban is magukra hagyott testvéreivel. Vállalta, mert: „A szeretetben nincs félelem. Az igazi szeretet kiűzi a félelmet”. (I Jn 4,18). Erről prédikált erőteljesen 1961 nyarán, ugyancsak a bázeli fejezetet rajbai között.

Reinhold Niebuhr, ha nem is az elmúlt évezred, de az elmúlt évszázad jelentős teológusa volt. Nem értette meg, félreértette Barthot. Az ő 1956-os „elhallgatását” számonkérő írását most közzétette magyarra fordítva a Credo. Talán azért „izgalmas” foglalkozni vele, mert akarva-nem akarva, feleleveníti egy igazán nagy formátumú teológus emlékét. Barth Károlyét, aki egyetemi katedráján, befejezetlenül maradt 13 kötetes Dogmatikája és még számtalan könyve, tanulmánya megírása közben, valamint szüntelen viták keresztútjében megmaradt — ahogyan fiatal korában egy kis svájci faluban elkezdte — lelkipásztornak. Nem „egyházatyja”. „Pápa” sem (amint őt Niebuhr aposztrofálta). Egyszerűen testvére a rábízottaknak. Bátorító, olykor éles, de sohasem dörgedelmes szavaival az igazságot igyekezett megfogalmazni. Az igazságot, de mindig a testvéri szolidaritás jegyében. Igazságot hatékonyan, segítséget nyújtón csak a szolidaritás, vagyis a másikat figyelembevevő, önmagát fegyelmezni tudó, türelmes testvérszeretetet képes. Nagy történelmi változások idején a vasúti váltóór szerepét töltötte be Barth. Így jellemezte egyszer Reményik Sándor kolozsvári lelkipásztornak, Járosi Andornak szolgálatát is. Tréfálkozva mondta barátai körében Barth magáról: ha nem teológus lettem volna, közlekedési rendőri szolgálatra jelentkeztem volna.

1956-os „elhallgatásával” kapcsolatos előzmények és következmények futólagos és ezért nagyon hézagos felvázolása talán nem „izgalmas”. Mégis hasznos lehet. Példával szolgálhat s talán szolgált is hazai evangélikus egyházunkban. Példát mutathat éppen mostanában arra, hogy az igazságot csak a szolidaritás jegyében lehet és szabad kimondani. Valamint, hogy a testvéri szeretet, a szolidaritás jegyében érdemes, sőt szükséges az őszinte, az igaz szó kimondására törekedni.

Benczúr László

(A cikk témájával, és a Barth - évfordulóval kapcsolatban felhívjuk Olvasóink figyelmét a Confessió 97/2. számára)

Lapunk előző számából (7-8.)
kimaradt az alábbi közlés:

A „Közös nyilatkozat a megigazulásról szóló tanításról” szövegét ideiglenes fordításban közöltük.

Háromkirályok az útmutató csillagot jelentő angyallal.
Oszlopfő az autuni székesegyházból, 12. sz.

A János Passió Oroszlányban

Rendkívüli vállalkozásnak voltam tanúja április 6-án az oroszlányi evangélikus templomban, ahol Milán Zoltánné irányításával Bach János Passióját adták elő vendég szólistákkal, valamint a gyülekezet ének- és zenekarával. Közel 10 éve magam is hasonló módon mutatok be Bach-kantátákat, miután bizonyos feltételekkel bármelyik, zeneiskolával rendelkező településen megvalósítható ilyen produkció. A nagy kérdés az, mik is ezek a feltételek.

Az énekes szólisták egy része láthatóan érdeklődik Bach zenéje iránt, mi több, mintha ilyen irányú szakosodásnak is tanúi lennénk. Zenekar is akad, hála a kantáták viszonylag szolid méretű apparátusának, miután csaknem mindenütt találni koncertmester-ambíciójú hegedűst, sőt „mindentudó” csellistát is, akik köré aztán odacsoportosíthatók a használható többiek is. A megfelelő kontinuós már ritkább tünemény, miután ehhez nem elég csak zongoristának lenni. Annál inkább, mivel az elérhető kották elavultak, s blattolás helyett el kell mélyedni a partitúrában, és amúgy Bach módján „kísérni”, azaz számozott basszust játszani.

S még ezzel sincs vége a bajoknak, mert az igazi mutató a kórus megszólaltatása. Különösen akkor, ha olyan kantátára esik a választás, ahol a korálokön kívül is van énekelnivaló. A János passióban az énekkarra elképesztő terhek hárulnak.

Az oroszlányi produkciót tehát ilyen nézőpontból kell megközelíteni. Még akkor is, ha volt néhány szokatlan húzás a partitúrán, mert a monumentális zenemű tekintélyes része, több mint húsz tétel kórusos megnyilatkozás, közöttük nem is a korálok vannak túlsúlyban, hanem a turbák. S ezek sem egyfélék. A nyitó- és zárókar különböző, bár összkari vonatkozásban egyaránt folyamatos- ságot követelő vonalvezetésével szemben a mozgalmas figurációkkal kísért turbák akcióképes szólamtudatot követelnek. Ebben az oroszlányi énekkar éppoly otthonosnak bizonyult, mint az ugyancsak mozgásos, de polifonikusabb kivitelű kartételekben. Az énekkar legnagyobb próbáját az „Eilt, ihr angefocht'nen Seelen” kezdetű basszus áriához fűzött, nagy lélekjelenlét kívánó felkiáltások jelentették, amelyeket a hibátlanul vezénylő karnagy és énekegyüttese sikerrel kiállt.

A legnagyobb meglepetést számomra mégis a korálok differenciált megközelítése jelentette. Az a mód, ahogy Milánné a látszólag homofon kórusanyagot a mű egészébe mintegy belekomponálta. Az eseményrendet követő, csaknem központoszásként érvényesülő zenei tago-

lás, a kitűnő énekkar valóságos hangzása ellenében is olyan világosságot árasztott, amilyenre — valljuk be — a „nagyobbak” is ritkán képesek.

A példamutató koncertvállalkozás valószínű szerénységéből fakadóan a passió csak 4 szólóénekest vonultatott fel, amiért Jézus és az azonos hangfajú Pilátus figurája egybemosódott. Hogy mindez nem érintette az élmény egészét, teljességét, az a meglevenített textus önértéke mellett elsősorban a kitűnő diszpozíciójú bariton-szólista, Korpás Ferenc érdeme. Veszprémiként örömmel hallgattam Petrőcz Mária főként magas regiszterekben szárnyaló hangját, melyet csak a „Zerflisse, mein Herze” kezdetű áriában zavart meg a hiányos hangszerkíséret. A szólista-szerep feladatából adódóan meggyőző és hiteles volt Basky István evangélistája is, noha az ariózus passzusokban elmaradt a kiemelkedő hangadottságú Bogdány Anna teljesítményétől.

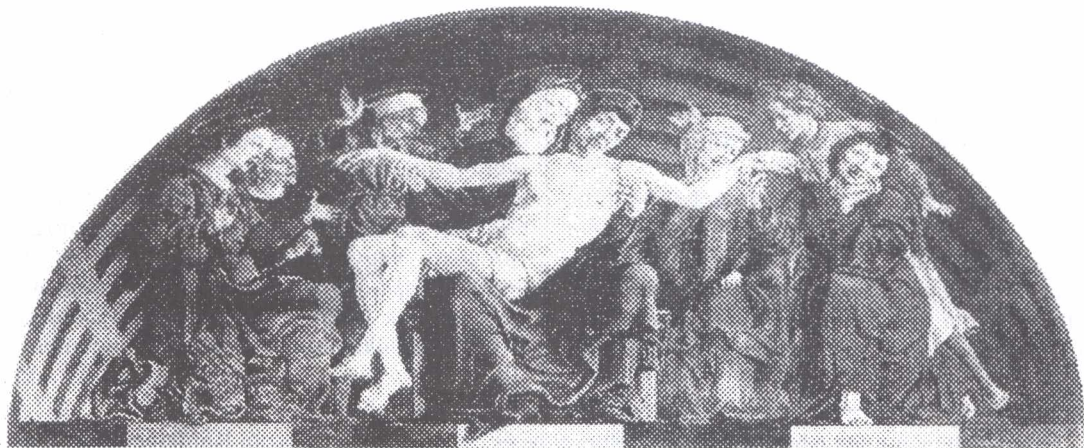
Egy zenei produkció igazi súlyát a nagyobb összefüggések határozzák meg. Azok a keretek, amelyekbe a teljesítmény akarva–nem akarva beletartozik. Ehhez ismerni kellene az országos helyzetet, a Bach-kultusz állapotaát és azt a kisebb kört, amit ebben a konstellációban az evangélikus gyülekezetek köré sorolható ének-zenei kapacitás képvisel. Ennek hiányában is feltűnik azonban néhány olyan motívum, amely segíthet a kritikai eligazodásban, hisz, ha némiképpen megbízhatatlanul, de élnek a hallgatóságban a már hallott előadások emlékei, sőt a partitúra is segíthet, különösen a hitelesebbnek tekinthető stímek szerinti olvasatban.

A legfontosabb a Bach-zene pusztá megszólaltatásának kötelessége. Félve, de kimondom, hogy még azon az áron is, hogy nem minden lesz mindjárt a helyén. A hiba ugyanis nem azonos a stílustalannal, ízléstelennel. Az apróbb gyarlóságoktól meg kell különböztetnünk a műegész félreértését, a téves koncepciót. Bach kantátaművészete az akkori európai zene minden vívmányát magában hordozza, ezért előadói szándékú tanulmányozása felbecsülhetetlen értékű. Még akkor is, ha nem törekszünk, mert nem törekedhetünk „muzeális előadásra”.

Az oroszlányi kantáta-együttes János passiójában az volt a megrendítően szép és példás, hogy — a mű programja nyomán — sikerrel egyesítette a hivatásos és amatőr előadói erőnyeket. Köszönet érte.

Szelényi Pál

karnagy – mencedszer

Misszióban Pápua Új Guineán*

KEDVES MISSZIÓI KONFERENCIA, KEDVES RÉSZTVEVŐK, KEDVES TESTVÉREINK!

Ismét eltelt egy év, s hihetetlen, hogy Pápua Új Guineán töltött időnk második évében vagyunk, hogy otthon elkezdődött a második nyár mióta eljöttünk, s tart a második konferencia, melynek mi csak a távolból küldjük üdvözlötünket. Itt is rohan az idő, csakúgy mint otthon, s ma már a többé-kevésbé megszokott környezetünkben hétköznapijainkat éljük, jóllehet, ezek a hétköznapiok sokban különböznek a magyarországiaktól.

Legfontosabb dolog, amit szeretnénk írni, hogy gondolatban és lélekben együtt vagyunk a konferencia résztvevőivel, Urunk szeretete összeköt minket, s ebben a nagy távolság sem akadály. A múlt évi üdvözlőketek, áldáskívánásokat megkaptuk, sokszor végighallgattuk valamennyit. Köszönjük őket, s köszönjük az imádságokat a munkánkért, az egészségünkért, a biztonságunkért. Most szeretnénk beszámolni helyzetünkről, eredményeinkről, nehézségeinkről — egy év távlatában.

Az Ampo nevű evangélikus városrész az Új-guineai egyház központja. Itt vannak a különféle osztályok hivatalai — evangelizációs, oktatási, egészségügyi, fejlesztési, az asszonyok képzésével foglalkozó, a pénzügyi osztály, valamint a püspök hivatala. Ampo hatalmas területen fekszik, mert itt laknak az egyházi alkalmazottak, a püspöktől a karbantartókig mindenki, mintegy nyolcvan kisebb-nagyobb házban. Itt élünk mi is, otthonunk egy egyszerű, de tágas és tisztántartható, magas cölöpökön álló faház. A Lae-ben dolgozó néhány fehér család — németek, ausztrálok — is itt laknak, de a lakók 90%-a helyi. A házakhoz tartozó kis kerteket csak hibiszkusz sövény választja el egymástól, kapuk nincsenek, így igazán közvetlen közelben élünk a helyiekkel. Ennek sok előnye van, hiszen sokukkal igen jó kapcsolatot, közösséget tudunk kialakítani, de sajnos azzal is szembe kell néznünk, hogy nem mindenki szereti a fehér embereket, s amint módja van rá ennek megfelelően viselkedik.

Az evangélikus egyház az ország észak-keleti felén és a hegyvidéken sok-sok gyülekezetet tart fenn. Ez nem azt jelenti, hogy mindenütt van fehér misszionárius, hiszen a cél az itteni egyház fokozatos önállósodása, amelyben a fehérek ma már csak segítő, tanácsadó szerepet töltenek be. Egyetlen vezető pozícióban sem talál-

ható fehér misszionárius, a püspök, az esperesek, iskolaigazgatók és osztályvezetők mind helyiek. Ez viszont azzal is jár, hogy az egyház alapelveibe, döntéseibe, lelki életébe is egyre kevesebb beleszólása van a külföldieknek.

Az egyház három lelkész- illetve evangélistaképző központot, számos általános- és középiskolát, és szakmai képzést nyújtó intézményt (ápolónő, asztalos), kórházat tart fenn. Továbbképzéseket, konferenciákat szervez az evangelizációs, ifjúsági és asszony-munkában résztvevő segítők számára. Fontos szerepe van a rádiómisszióknak, melyről külön is beszámolunk. Mindezen tevékenységekhez az anyagi bázist túlnyomó részt a három támogató egyház — a német, az amerikai és az ausztrál — biztosítja.

Az országban számos más egyház és szekta is jelen van, a kép majdnem olyan sokszínű és bonyolult, mint otthon. Az evangélikus egyház jelentős szerepet tölt be azon különleges helyzeténél fogva, hogy elsőként küldte ide misszionáriusait. Sok embert foglalkoztat számos intézményében, de sajnos a nagyon alacsony fizetések miatt a jól képzett, gyakorlott szakemberek inkább a magánszektorban vagy kormányhivatalokban helyezkednek el.

Az egyház intézményes részén túl szeretnénk az emberek lelki életéről is szólni. Ma már sok-sok istentisztelet, bibliaóra, konferencia hivatott az emberek lelki épülését szolgálni. Az alkalmak számában és hosszúságában igazán nincs hiány. Sajnos sokszor élettelenek a prédikációk, hosszú, személytelen általános igazságok hangzanak el, s az ember nem tudja összekapcsolni a hallottakat saját életével. Jól ismert tény az, hogy ebben az országban a múltban milyen fontos szerepe volt a tradicionális vallásnak. Azonban egyre világosabbá válik előttünk, hogy ez nem csak a múltra igaz, mert ma, a 96%-os keresztényiség mellett nagyonis ott él az emberekben a tradicionális hit, az ősök, a természet szelleminek tisztelete, az azoktól való rettegés. Mindennapjainkban van ez benne mélyen, mindegy, hogy falun, vagy városban vagyunk. Kultúrájuk, identitásuk részének tekintik, saját életüknek, magánügynek, olyasminek, ami nem tartozik kívülállóra, főleg nem a fehér emberre. A világban az általános szemlélet is nagymértékben erősíti

* A levelet dr. Bálint Zoltán, a nyíregyházi gyülekezet felügyelője és családja írta a Missziói Konferencia résztvevőinek.

ezt. Mindannyian jól ismerjük az emberi jogokról, a más-ság elfogadásáról, a kulturális, tradicionális értékek megőrzéséről szóló nézeteket. Ezek jó részével egyet is értünk, de mikor a kultúra és hit nehezen elválasztható határhoz érkezünk, ott világos látásra, bátor kiállásra, tanúságtételre van szükség. Ez azonban nem könnyű dolog. Ha valaki felállna és egyszerűen kijelentené, hogy törzsi hitük téves és a gonosz hatalmakkal áll kapcsolatban, annak valószínű súlyos következményekkel kellene számolnia. A hegyvidéki harcias emberek talán meg is ölnék, a békésebb tengerpartiak kiközösítenék, ellenségnek tekintenék. S ráadásul még a kiküldő egyházak sem támogatnák az ilyen jellegű kiáltást.

Mit lehet itt akkor tenni egyáltalán? Egyre inkább úgy gondoljuk, hogy személyes étellel, bizonyágtevéssel, beszélgetéssel lehet eredményt elérni. Zoltán hosszú útjai, falvakban töltött éjszakai lehetőséget nyújtanak közelkerülni sokakhoz. Ilyenkor az emberek egy része őszintebben megnyilatkozik, s talán nyitottabb szívvel is figyel a másokra. De még műszaki problémák megoldásánál is előkerül a téma. Leírok egy példát, ami talán mosolyogni való, de mindennapi valóság: Zoltánnak, mint mérnöknek az egyik fontos feladata egészséges ivóvíz biztosítása minél több ember számára. Az EGÉSZ-SÉGES szót kiemelném, mert itt nem a vízhiány a fő probléma, hanem a fertőzött víz okozta súlyos betegségek. Vidéken legtöbb helyen nincsenek WC-k, az emberek az erdőt, sokszor higiéniai és ősi hitbéli elgondolásból a patakat használják (azért, hogy az ellenség semmit ne tudjon megkaparintani és fekete mágiára felhasználni). Ugyanazt a vizet a patak alsóbb folyásánál elhelyezkedő falvak lakói megisszák. A javaslat kézenfekvő: mellékhelyiségeket kell ásni, építeni. Igen ám, de a Markham folyó völgyében nagy az ellenállás. Vajon miért? Kiderült, hogy az emberek úgy hiszik, hogy a házuk közelében épített kis házikó a gonosz szellemek kedvelt gyülekezőhelyévé válik, s ezt aztán senki sem szeretné. Nekem az asszonyok között van lehetőségem beszélgetni, bizonyágot tenni, bár jóval nagyobb passzivitást és közömbösséget tapasztalok, mint annak idején Afrikában.

Nem szeretnénk, ha ez a levél túl hosszúvá sikerülne, de feltétlenül be kell még számolnunk Zoltán munkájáról. Mint mérnöknek, a munkaköre elsősorban műszaki jellegű, irtuk, főleg elhagyatott és elhanyagolt területek fejlesztésén dolgozik. Ha most itt mindent felsorolnánk, amivel e pillanatban is foglalkozik, akkor oldalakat írhatnánk tele. Ezért kiragadunk három jellemző példát, s azok kicsit részletesebb bemutatásával próbáljuk jellemezni munkáját.

1. KIP és KALASSA két szomszédos falu lakossága már az 1820-as évek végén kérelmezte vízellátásuk megoldását, mivel a két falu egy szinte megközelíthetetlen, távoli forrásból nyerte ivóvizét, s ez a lakosság gyors szaporodásával egyre nagyobb gondot okozott. Akkor ezt szakember híján nem tudták megoldani, most viszont — éppen egy hete — már tiszta víz folyik a falvak utcai kútjaiból. Kip és Kalassa 3,5 órás hajóját után további öt órás vezetéssel terepjárót próbáló hegyi földúton közelíthető meg — ha nem esik sok eső. Az esők idején megközelíthetetlen. Ide kellett az egész vízellátó rendszerhez szükséges anyagokat, csővezetékeket, óriási víztartályt, szivattyúkat feljuttatni, s eljárnai a munkálatok rendszeres ellenőrzésére. Ez rengeteg szervezést, fáradtságot, türelmet igényel. A négy kilométer hosszú árkot a falubelieknek kellett

kiásniuk, amit végül meg is tettek, de az volt az érzésünk, legjobban szeretnék, ha valaki — mondjuk egy fehér ember — csak odamenne, és MEGÉPÍTENÉ nekik az egészet. Sajnos a passzivitás, az együttműködés hiánya általános. Ugyanitt történt meg, hogy az egyik falubeli, aki szállítási vállalkozó, s teherautójával embereket s árukat szállít ezekbe az elhagyatott falvakba, a saját víztartályuk felszállításáért elképesztő összeget számlázott. De végül is elkészült a vízellátó rendszer, s a sikert látva a környező falvak is beadták kérelmüket hasonlóra — ezek még nehezebben megközelíthetőek!!!

2. KARKAR sziget Madang városától 20 km távolságra északra fekszik. Mintegy 40 ezer főnyi lakossága halászatból, kávé-,kakaó- és kókusz - termelésből él. Áruikat Madangba szállítják be eladásra. Azzal a kéréssel fordultak az Evangélikus Fejlesztési osztályhoz, hogy építsenek nekik egy kis kikötőt, ahol a terményeket ki tudják rakodni, s egyszerű szálláson az éjszakát eltölthetik, hiszen útjuk több napig tart. A Csendes-óceánnak ezen a részén igen erős a hullámverés, úgyhogy KIS kikötő építése nem is egyszerű feladat, erős, drága vasbeton szerkezetre lenne szükség. Zoltán eddigi pályafutása során épített már elefánt-biztos öntözőcsatornát, de óceáni kikötőt még nem. Sok tanulmányozásra van szüksége, hogy minden műszaki problémát biztonsággal megoldjon.

3. A BUMAYONG nevű bentlakásos középiskola Lae városától mintegy 15 km-re található. Kollégiumában közel 500 tanuló, tanár és alkalmazott lakik. Két hete különleges sürgősséggel hívták Zoltánt, az iskolát ugyanis 29 tízfuszos megbetegedés miatt be kellett zárni. Mint kiderült, a bűnös ismét a víz volt, na meg egy kis felelőtlenség. Az iskola a lae-i városi vízellátórendszerből kapja az ivóvizet, csakhogy ilyen távolságban a nyomás már olyan alacsony, hogy a vízmennyiség messze nem elég egy ilyen nagy intézmény számára. Így aztán úgy döntöttek, hogy a közeli folyóból — mely a hegyekből, az előbb már leírt körülmények közül érkezik —, nagy tartálykocsikkal odaszállítják a vizet, s abból pótolják a hiányt. Tisztításra, fertőtlenítésre nem is gondoltak. S ami megnehezíti a helyzetet, az, hogy az igazgató, s az iskola vezetősége nehezen hiszi el, hogy a szennyezett folyóvíz okozta a tízfuszjárványt, meggyőződésük, hogy a városi víz — amit egész Lae fogyaszt — ingadozó nyomása fertőzte meg a vizet. Akárhogy is van, a feladat megoldása Zoltánra vár, de természetesen az iskolának nincs rá elég pénze.

Az ország a parlamenti választásokra készülődik, óriási esemény ez itt is, bizonyos szempontból még nagyobb, mint otthon. 2198 jelölt mintegy 120 helyért, s a kampány jórészt a szavazatok megvásárlását jelenti. Gyakori, hogy a jelöltek elzavarják egymás támogatóit egy-egy területről, megtámadják, összeverik egymást. A szavazás két hétig tart majd, mindenki elutazik saját szülőhelyére, rengeteg jövés-menés, gyülekezés, bajkeverés várható. Mindenki tart ettől az időszaktól, de nem kevésbé az eredmények kihirdetését követő hetektől, amikor a vesztesek adnak majd hangot csalódottságuknak. Sokan imádkozunk a békéért és biztonságért, s a választások eredményéért. Gyakorlati tennivaló csak annyi van, hogy nagyon óvatosak leszünk, kerüljük a forgalmat, zsúfolt helyeket, alkonyat után ki sem mozdulunk a házból, egyébként is kijárási tilalom lesz este 6-tól reggel 6-ig. Minden alapvető, eltartható élelmiszert bevásárolok előre, s amennyire lehet, távotartjuk magunkat az eseményektől.

Végül megemlítenék néhányat személyes nehézségeink közül, amelyben naponta kérjük és tapasztaljuk Isten segítségét.

– Zoltán rengeteget utazik. Csónakkal, kisrepülőgéppel, gyakran nagyon nehéz körülmények között. Ha kocsival megy, az utakon a mindennapos útonállókkal, rablásokkal kell szembenéznie. Gyakran több órási őserdei gyaloglással, meredek hegyoldalakon, folyók medrében jut el a kijelölt helyre. Jó fizikai erőre, egészségre van ehhez szüksége.

– Sok a fertőzésveszély, gyakoriak a súlyos betegségek, az állandó hőség fárasztó, csökkenti ellenállóképességünket.

– A közbiztonság nagyon rossz, sok asszony még vásárolni sem megy el egyedül. Én azért ennél jobban bírom Istenben, egyébként is megoldhatatlan lenne, hogy Zoltán kísérgessen a piacra. Nincs olyan ismerősünk, akit ne ért volna valamilyen támadás, ne lopták volna el a táskáját, törték volna fel a kocsiját, rabolták volna ki a házat. A szomszédunkat kétszer is úgy rabolták ki fényes nappal, hogy kifűrészték a házuk falát.

Igen sokat gondolunk, otthoni ismerőseinkre, barátainkra, hiányzanak a régi, mely kapcsolatok, melyek kö-

zös élményekre, közös múltra, közös kulturális háttérre épülnek, melyekben egy-egy szóból, pillantásból is megértjük egymást. Nagyon hiányoljuk a hívős templomok áhítatát, a szép koncerteket, színházi előadásokat stílusos, régi épületeket. Hiányoljuk — s nem is tudom, egy olyan tél után, ami otthon volt, leírom-e — hiányoljuk a hívős napokat, a hideget, az évszakok váltakozását, színeit, illatát. Bár nem a külsőségek határozzák meg az ünnepet, mégis nehéz megteremteni a hangulatait akkor, mikor mindig minden egyforma, teljesen mindegy, hogy hívsvét van, vagy karácsony.

Azzal az igével búcsúozunk, melyet egy díszes lapon a békéscsabai gyülekezet imaközössége küldött nekünk karácsonyra, s amely itt függ a szobánk falán. „Íme, én angyalt küldök előtted, hogy megőrizzen az úton és bevigyen arra a helyre, amelyet kijelöltem.” 2 Móz 23, 20. Ennek az igének a bizonyossága kíséri minden napunkat, s kívánjuk, hogy kísérje testvéreinket is otthon bármilyen életúton járnak, bármilyen szolgálatot végeznek.

Testvéri szeretettel

Bea, Zoltán, Anikó és Marci

Néhány reflexió Nagy Zoltán előadásához

Nagy érdeklődéssel olvastam a Lelkipásztor nyári dupla számában (1997/7–8.) megjelent „A kereszt teológiájának esélyei a posztmodern társadalomban” című előadást. A dolgozat arról tanúskodik, hogy szerzője komoly előkészületek után foglalta össze mindazt, ami a kereszt teológiájával kapcsolatban számára fontos és lényeges. A jól felépített, képekkel is illusztrált dolgozat a téma továbbgondolására sarkallja az olvasót, ezért hadd következzen most néhány reflexió az előadással kapcsolatban.

1. Pál apostol valóban az első olyan teológus, aki Krisztus keresztjét állítja homloktérbe, és nem akar tudni semmi másról (1 Kor 2,2). Sőt a damaszkiusi élmény után igencsak éles hangnemben fogalmaz, amikor kármak és szemének vall minden ismeretet és tudást, amely figyelmen kívül hagyja a Krisztus-eseményt (Fil 3,7–8). Tehát a képzett farizeus, Saul életében valami döntő eseménynek kellett történnie! Azután lett a kereszt megrögzött hirdetőjévé, hogy találkozott Valakivel, aki alapjaiban változtatta meg egész addigi felfogását, Isten-képét. Azaz feltámadás (ti. találkozás az élő Krisztussal) és nagypéntek szorosan összetartoznak. Ezért igazat kell adnunk a szerző által is idézett P. Tillichnek, aki éppen e kettő egységét látja és hangoztatja, nem pedig a „kétpólusú egyensúly vezetését”. Ez ugyanakkor nem kevesebbet jelent, minthogy éljünk bármilyen korban, akár még egy „posztmodern” korban is, amíg valaki nem találkozott a ma is élő, köztünk járó Krisztussal, nem rendelkezhet igazi kompetenciával a kereszt témáját illetően. Luther ugyanerről „A keresztény ember szabadsága” című hitvallásának bevezetőjében így vall: „...nem lehetséges, hogy helyesen ijön hitről, vagy jó írást helyesen értsen az, aki annak szellemét kínzó gyötrelmek közt legalább egyszer meg nem ízlette. Aki viszont csak egy kissé megízlette, az soha nem tud eleget írni, beszélni, gondolkodni, hallani róla...”¹

2. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy mások nem szólhatnak hozzá a kereszt botrányához! Még csak azt sem jelenti, hogy elítéljünk, megvetjünk az olyan „posztmodern filozófusokat”, akik számára a filozófia tudománya már régen nem „ancilla theologiae”, sőt mi több, akiknél a kereszténység és

marxizmus egy és ugyanazon kategóriába (ti. világnézet) tartoznak. Ám jelenti azt, hogy újra meg újra ugyanazt kell meghirdetniük: nincs másban üdvösség, mint az egy, igaz, feltámadott, ma is élő Jézus Krisztusban. Ezért számomra nehezen értelmezhető és elfogadható a cikk írójának feltűnően mélyes aggodalma a „posztmodern filozófia” kapcsán a kereszténység jövőjét illetően („...a piacon, a kereslet-kínálat törvényeihez leginkább alkalmazkodó, a hirtelen támadt divatokat meglovagolni tudó, vonzó image-et produkálni tudó felekezetnek lesz esélye arra, hogy távolabbi perspektívákat láthasson maga előtt”, „...a kereszt teológiájának csak (?) akkor van esélye, ha elszántan harcol a dialógus pozícióért...”), hiszen az nem „csak” tőlünk függ, (és milyen jó, hogy nem „csak” tőlünk) hanem Valakitől, aki mögöttünk és mellettünk áll. Az itt vázolt két esély közül az első veszélyt is rejteget: a profanizálódást. A másik mellé a szerző gondolata végén bölcsen hozzáteszi, a kereszt teológiájának van még egy esélye, ha elszántan harcol „azért, hogy azt a hitet, amelyik a ... keresztet teszi meg centrumának, nem hagyja a ... mindent egybemosni akaró áradat által elsodorni”. Ez a harmadik megoldási javaslat viszont nem csupán a „keresztet teszi meg centrumának”, de a teljes krédót hirdeti, hogy az váljon bárki számára egzisztenciális és kommunális, egyedi és egyetemes megélésé.²

3. A „posztmodern kor” teológusa (apropó posztmodern, és „mi következik azután: poszt-posztmodern?) felteheti a nagy kérdést: „mit jelent Jézus keresztje Istennek magának?” Lehet, hogy pesszimistán hangzik, mégsem hiszem, hogy földi halandó (aki térben és időben él és gondolkodik) egzakta választ erre az abszurd kérdésre valaha is fog tudni adni. Ezt igazolandó álljon itt D. Boehoeffler „Etiká”-jából néhány gondolat: „Míg mi azon fáradozunk, hogy ember-mivoltunkon túljövünk, az emberit magunk között hagyjuk — Isten emberré lesz és fel kell ismernünk: Isten akarata, hogy mi emberek szintén valóságos emberek legyünk... Nem tűni, hogy saját mértékünk szerint osztályozzuk a világot, az embereket, hogy bírakként helyezük magunkat föléljük. AD ABSURDUM vezet minket azáltal, hogy

¹ Luther Márton négy hitvallása, A.M.E.E. Sajtóosztálya, Budapest 1983. 33.

² V.ö.: Gerhard Ebeling: Isten és szó, Hermeneutika Kutatóközpont, Budapest, 1995. 46–44., 53., 55., 66k, 70k

*ő maga valóságos ember lesz, bűnösök barátja... Vádat emeltem maga ellen, az emberekkel és a világgal közösségben — így teszi bírái vádlottakká.*³

4. E. Jünger „Gott als Geheimnis der Welt” című könyvében többek között kifejti (Barth és más protestánsok nyomán), hogy nincs szükségünk Isten bizonyítására. Isten Szavában nyilatkozta ki a maga titkát. Az Igét kell hittel befogadnunk, s eközben a hit- eseményben (mely egyben szó- esemény is) találkozunk magával Istennel. Isten szava olyan élő Beszéd (esemény), mely Krisztus kereszthalálában bontakozik ki a maga teljességében. Isten Fiában felvállalja a változó és elmúló világ sorsát, szabad szeretetből kiüresíti önmagát.⁴ Isten a semmiből való teremtésen túl önmagát áldozatként határozza meg a történelemben a Keresztrefeszített alakjában. Ez az alak summája annak a létnek, amely nem „önmagáért-való-lét”, hanem „másokért-való-lét” (Christus pro nobis, Krisztus proegzisztenciája). Isten ezt szabad szeretetből tette, mellyel való önazonossága a feltámadásban válik nyilvánvalóvá.⁵ Tehát a „theologia crucis” és a „theologia gloriae” nem kizárják egymást, hanem maga Krisztus megtestesülése kapcsolja össze őket. M. Deneken, A Strasbourgi Egyetem Katolikus Teológiai Karának docense szerint ezért kockázatos dolog, ha csak önmagában a keresztről való beszédet hangsúlyozzuk. Ez ugyanis mind katolikus, mind protestáns részről bizonyos kenotizmushoz (kiüresedés) illetve dolorizmushoz (fájdalomkultusz) vezethet. Ezzel párhuzamosan megállapítja, hogy az első keresztyén hűsvét, azaz Krisztus feltámadása szintén olyan radikális tény, mely a Krisztussal még nem találkozott ember számára ugyanúgy, mint a kereszt ostobaság és botrány misztériumává válhat.⁶ Azaz ezen teológusoknál is kereszt és feltámadás szorosan összetartoznak, s amint azt már az első pontban megállapítottuk, Pál apostol úgy lett kizárólag Krisztus keresztjének hirdetőjévé, hogy ezt megelőzően találkozott az élő, feltámadott Krisztussal.

5. „A kereszt feloldására irányuló erőfeszítések” összegzéséhez:

a. Krisztus keresztjét nem kiegészítették a babékoszorúval, hanem ez éppen fordítva történt! Köztudott, hogy a római csapatok élén a százados, a centurio illetve a signifer (zászlóvivő) állt, kezében a csapat signumát (zászló vagy jel) hordozva. Ennek tetejét babékoszorúval díszítette. Nagy Konstantin látomása után a katonák pajzsára és a signum helyére a kereszt jele, majd a Krisztus-monogram felkerült. Így a babékoszorúba került monogram és az alatta lévő kereszt azt jelentette: Krisztusé a győzelem (!), Krisztus keresztjében az erő!

b. A Golgota eseményeit valóban sokan esztétizálták, de nem mindenki! Gondoljunk csak a német reneszánsz egyik jeles alakjára, Matthias Grünewaldra. A reprodukciók nem tudják hűen visszaadni a colmari Musée d'Unterlinden-ben kiállított isenheimi származású, agónizáló, testében oszlásnak indult Krisztusát. Nála szemléletesebben talán senkinek sem sikerült megjeleníteni Krisztus borzalmas, végsőkéig fokozott haláltusáját. A magyar művészetben talán M. S. Mester táblája képviseli a fájdalom és borzalom ilyen végletes bemutatását.

c. Abban is van igazság, hogy sok Jézusról készült film tartalmaz egzotikus vonásokat. Rám mégis elementáris erővel hat valahányszor megnézem Franco Zeffirelli Jézus passióját a maga naturalisztikus képsorával (pl. Jézus megostorozása, a csuklók átszegezése, a halott Krisztus levétele a keresztről) a „Názáreti Jézus” című filmben. Annál is inkább, mert a film nem ezzel végződik! A zárójelenetben a feltámadott Krisztus újra

találkozik kételkedő tanítványaival szó szerint idézve János és Máté evangéliumát: „...Én az Atyától jöttem, és eljöttem a világra; de most elhagyom a világot, és az Atyához megyek” (Jn 16,28), „...és íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig” (Mt 28,20). Egyébként ha csak a címszerepet játszó filmszínész jutott Krisztus-hitre — amint az köztudott —, már nem hiába készült el ez a film.

d. A „megszéldített látvány”-ról: P. Tillich is megkísérelti az esztétikát bevonni a „teológiai-kör”-be „Rendszeres teológiájában”, bár figyelmeztet, hogy külön interdiszciplinárisan kellene kifejteni. Így lehet, hogy az általa megfogalmazott esztétikai kifejezési kategóriák (mint. Pl. Realizmus, naturalizmus, expresszionizmus stb.) nem teljeseek, de mint ő is megállapítja, a művészi kifejezést csakis meghatározottan, a maga stílusában kell és lehet megítélni. A kor, a kultúra, a szuverén intellektus (alkotó és befogadó) kapcsolatában, korrelációjában: „Csak azok a stílusok jutnak el a vallásos művészethez, melyek ki tudják fejezni a Lelki Jelenlét eksztatikus jellegét...”⁷ Így és ez lehet szép, borzalmas, érthetetlen, absztrakt, naturális... stb. A lényeg a művész, alkotása és befogadója „kilépés önmagunkból”- élménye, mely tartalom és forma egységében válhat egyszerre „szentté” vagy kiüresedve profánná, démonikussá, bűnössé.

6. Két helyreigazítás, pontosítás a közölt képekkel kapcsolatban. Nem tudom kinek a figyelmét kerülte el — a szerzőt vagy esetleg a szerkesztőt —, ám mind a két nép kísérel felirata korrigálást igényel.

a. A gúnyrajz nem Pompejiben található, hanem Rómában a Palatinus domb lejtőjén, a Domus Flavia palota melletti Antiquarium del Palatino (palatinusi ásatások) múzeumban. Szakértők szerint a III. századból való falfirka (mely a reánk maradt legrégebbi keresztábrázolás) arra enged következtetni, hogy az egykor innen nem messze álló Pedagógiumban (császári apródok iskolája) tanuló fiatal rabszolgák egyike ezzel akarta keresztényen vallású társát kigúnyolni.⁸ Egyébként Pompejiben is találtak falfirkákat, de azok gladiátorokat ábrázolnak.⁹

b. A másik képpel kapcsolatban is pontosítanunk kell, hiszen a IV. Századból való őkeresztyén szarkofág nem a vatikáni múzeumban (Musei Vaticani), hanem a lateráni múzeumban (Museo Laterano) van kiállítva.¹⁰ Csak zárójelben teszem hozzá, hogy a koncepció közteptengelyben található, Krisztus keresztjét és monogramját ábrázoló részlet díszítette a Lelkipásztor 1992-es évfolyam valamennyi számának címlapját.

7. Végül egy stilisztikai megjegyzés. Elgondolkodtatott a szerző által is ironikusnak tartott két kijelentés Istenről: „...a hívó Jézus keresztjét az isteni dramaturgia olyan *trükkjének* kezdje látni, ...” illetve Kálvin nézete alapján levonva a következtetést: „...Isten *olyan jó dogmatikus*,...” Mi célt szolgál az ilyen fogalmazás? Nem tudom. Ehhez hasonló hangnem egy ilyen, igencsak nehéz és komoly témát körüljáró teológiai előadásban szerintem nem helyénvaló. Esetleg (?) megengedhető abban a „Szubjektív Teológiai Értelmezőszótárban”, melyből a Lelkipásztor 1997/2. és 3. számaiban kaphattunk ízelítőt.

Befejezésül megköszönöm az érdekes dolgozatot, mely egész biztos sokakat ösztönzött arra, hogy újra végiggondolják, mit is jelent számukra Krisztus keresztje.

Blázy Árpád

⁷ Paul Tillich: Rendszeres teológia, Osiris. Budapest, 1996. 513.

⁸ Ürögdi György: Róma, harmadik, javított kiadás, Panoráma 1980. 65. V.ö.: Die Geschichte des Christentums / Handbuch, R. Brockhaus Verlag Wuppertal und Zürich, 1992. 76., és Kis Bibliai Atlasz, Kairosz-Piemme, 1991. 64.

⁹ Castiglione László: Pompeji Herculaneum, Gondolat. Magyar Helikon, Budapest. 1979. 156., 164.

¹⁰ Clifford M. Jones: New Testament Illustrations, Cambridge at the University Press, 1966. 145. V.ö. Jutta Seibert: A keresztény művészet lexikona, Corvina, 1994. 65.

³ Dietrich Bonhoeffer: Etika, Budapest 1983. 55.

⁴ Eberhard Jünger: Gott als Geheimnis der Welt, 4. Kiadás, Tübingen, J.C.B. Mohr, 1982. 298–302.

⁵ Jünger i.m. 497.

⁶ Michel Deneken: Isten a pokol mélyén, a teodiceától a keresztről való beszéd, In: Mérleg 94/4. 382.

Végül megemlítenék néhányat személyes nehézségeink közül, amelyben naponta kérjük és tapasztaljuk Isten segítségét.

– Zoltán rengeteget utazik. Csónakkal, kisrepülőgéppel, gyakran nagyon nehéz körülmények között. Ha kocsival megy, az utakon a mindennapos útonállókkal, rablásokkal kell szembenéznie. Gyakran több óra őserdei gyaloglással, meredek hegyoldalakon, folyók medrében jut el a kijelölt helyre. Jó fizikai erőre, egészségre van ehhez szüksége.

– Sok a fertőzésveszély, gyakoriak a súlyos betegségek, az állandó hőség fárasztó, csökkenti ellenállóképességünket.

– A közbiztonság nagyon rossz, sok asszony még vásárolni sem megy el egyedül. Én azért ennél jobban bírom Istenben, egyébként is megoldhatatlan lenne, hogy Zoltán kísérgessen a piacra. Nincs olyan ismerősünk, akit ne ért volna valamilyen támadás, ne lopták volna el a táskáját, törték volna fel a kocsiját, rabolták volna ki a házat. A szomszédunkat kétszer is úgy rabolták ki fényes nappal, hogy kifűrészték a házuk falát.

Igen sokat gondolunk, otthoni ismerőseinkre, barátainkra, hiányzanak a régi, mély kapcsolatok, melyek kö-

zös élményekre, közös múltra, közös kulturális háttérre épülnek, melyekben egy-egy szóból, pillantásból is megértjük egymást. Nagyon hiányoljuk a hívős templomok áhítatát, a szép koncerteket, színházi előadásokat, stílusos, régi épületeket. Hiányoljuk — s nem is tudom, egy olyan tél után, ami otthon volt, leírom-e — hiányoljuk a hívős napokat, a hideget, az évszakok váltakozását, színeit, illatát. Bár nem a külsőségek határozzák meg az ünnepet, mégis nehéz megteremteni a hangulatot akkor, mikor mindig minden egyforma, teljesen mindegy, hogy hívővé van, vagy karácsony.

Azzal az igével búcsúozunk, melyet egy díszes lapon a békéscsabai gyülekezet imaközössége küldött nekünk karácsonyra, s amely itt függ a szobánk falán. „Íme, én angyalt küldök előtted, hogy megőrizzen az úton és bevigyen arra a helyre, amelyet kijelöltem.” 2 Móz 23,20. Ennek az igének a bizonyossága kíséri minden napunkat, s kívánjuk, hogy kísérje testvéreinket is otthon bármilyen életúton járnak, bármilyen szolgálatot végeznek.

Testvéri szeretettel

Bea, Zoltán, Anikó és Marci

Néhány reflexió Nagy Zoltán előadásához

Nagy érdeklődéssel olvastam a Lelkipásztor nyári dupla számában (1997/7–8.) megjelent „A kereszt teológiájának esélyei a posztmodern társadalomban” című előadást. A dolgozat arról tanúskodik, hogy szerzője komoly előkészületek után foglalta össze mindazt, ami a kereszt teológiájával kapcsolatban számára fontos és lényeges. A jól felépített, képekkel is illusztrált dolgozat a téma továbbgondolására sarkallja az olvasót, ezért hadd következzen most néhány reflexió az előadással kapcsolatban.

1. Pál apostol valóban az első olyan teológus, aki Krisztus keresztjét állítja homloktérbe, és nem akar tudni semmi másról (1 Kor 2,2). Sőt a damaszkiusi élmény után igencsak éles hangnemben fogalmaz, amikor kárnak és szemétkes vall minden ismeretet és tudást, amely figyelmen kívül hagyja a Krisztus-eseményt (Fil 3,7–8). Tehát a képzett farizeus, Saul életében valami döntő eseménynek kellett történnie! Azután lett a kereszt megrögzött hirdetőjévé, hogy találkozott Valakivel, aki alapjaiban változtatta meg egész addigi felfogását, Isten-képét. Azaz feltámadás (ti. találkozás az élő Krisztussal) és nagypéntek szorosan összetartoznak. Ezért igazat kell adnunk a szerző által is idézett P. Tillichnek, aki éppen e kettő egységét látja és hangoztatja, nem pedig a „kétpólusú egyensúly vezetését”. Ez ugyanakkor nem kevesebbet jelent, minthogy éljünk bármilyen korban, akár még egy „posztmodern” korban is, amíg valaki nem találkozott a ma is élő, köztünk járó Krisztussal, nem rendelkezhet igazi kompetenciával a kereszt témáját illetően. Luther ugyanerről *„A keresztyén ember szabadsága” című hitvallásának bevezetőjében így vall: „...nem lehetséges, hogy helyesen ijön hitről, vagy jó írást helyesen értsen az, aki annak szellemét kínzó gyötrelmek közt legalább egyszer meg nem ízlette. Aki viszont csak egy kissé megízlette, az soha nem tud eleget írni, beszélni, gondolkodni, hallani róla...”*¹

2. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy mások nem szólhatnak hozzá a kereszt botrányához! Még csak azt sem jelenti, hogy elítélnék, megvetnék az olyan „posztmodern filozófusokat”, akik számára a filozófia tudománya már régen nem „ancilla theologiae”, sőt mi több, akiknél a keresztyénség és

marxizmus egy és ugyanazon kategóriába (ti. világnézet) tartoznak. Ám jelenti azt, hogy újra meg újra ugyanazt kell meghirdetniük: nincs másban üdvösség, mint az egy, igaz, feltámadott, ma is élő Jézus Krisztusban. Ezért számomra nehezen értelmezhető és elfogadható a cikk írójának feltűnően mélyeséges aggodalma a „posztmodern filozófia” kapcsán a keresztyénség jövőjét illetően (*„...a piacon, a kereslet-kínálat törvényeihez leginkább alkalmazkodó, a hirtelen támadt divatokat meglovagolni tudó, vonzó image-et produkálni tudó felekezetnek lesz esélye arra, hogy távolabbi perspektívákat láthasson maga előtt”*, *„...a kereszt teológiájának csak (?) akkor van esélye, ha elszántan harcol a dialógus pozícióért...”*), hiszen az nem „csak” tőlünk függ, (és milyen jó, hogy nem „csak” tőlünk) hanem Valakitől, aki mögöttünk és mellettünk áll. Az itt vázolt két esély közül az első veszélyt is rejteget: a profanizálódást. A másik mellé a szerző gondolata végén bölcsen hozzáteszi, a kereszt teológiájának van még egy esélye, ha elszántan harcol *„azért, hogy azt a hitet, amelyik a ... keresztet teszi meg centrumának, nem hagyja a ... mindent egybemosni akaró áradat által elsodorni”*. Ez a harmadik megoldási javaslat viszont nem csupán a „keresztet teszi meg centrumának”, de a teljes krédót hirdeti, hogy az váljon bárki számára egzisztenciális és kommunális, egyedi és egyetemes megélésé.²

3. A „posztmodern kor” teológusa (apropó posztmodern, és „mi következik azután: poszt-posztmodern?) felteheti a nagy kérdést: *„mit jelent Jézus keresztje Istennek magának?”* Lehet, hogy pesszimistán hangzik, mégsem hiszem, hogy földi halandó (aki térben és időben él és gondolkodik) egzakt választ erre az abszurd kérdésre valaha is fog tudni adni. Ezt igazolandó álljon itt D. Boenhoeffer „Etiká”-jából néhány gondolat: *„Míg mi azon fáradozunk, hogy ember-mivoltunkon túljövünk, az emberit magunk között hagyjuk — Isten emberré lesz és fel kell ismernünk: Isten akarata, hogy mi emberek szintén valóságos emberek legyünk... Nem tűri, hogy saját mértékünk szerint osztályozzuk a világot, az embereket, hogy bírakként helyezzük magunkat föléjük. AD ABSURDUM vezet minket azáltal, hogy*

¹ Luther Márton négy hitvallása, A.M.E.E. Sajtóosztálya, Budapest 1983. 33.

² V.ö.: Gerhard Ebeling: Isten és szó, Hermeneutika Kutatóközpont, Budapest, 1995. 46–44., 53., 55., 66k, 70k

*ő maga valóságos ember lesz, bűnösök barátja... Vádat emeltek maga ellen, az emberekkel és a világgal közösségben — így teszi bírját vádlottakká.*³

4. E. Jünger „Gott als Geheimnis der Welt” című könyvében többek között kifejti (Barth és más protestánsok nyomán), hogy nincs szükségünk Isten bizonyítására. Isten Szavában nyilatkozta ki a maga titkát. Az Igét kell hittel befogadnunk, s ekközben a hit- eseményben (mely egyben szó- esemény is) találkozzunk magával Istennel. Isten szava olyan élő Beszéd (esemény), mely Krisztus kereszthalálában bontakozik ki a maga teljességében. Isten Fiában felvállalja a változó és elmúló világ sorsát, szabad szeretetből kiüresíti önmagát.⁴ Isten a semmiből való teremtésen túl önmagát áldozatként határozza meg a történelemben a Keresztrefeszített alakjában. Ez az alak summája annak a létnek, amely nem „önmagáért-való-lét”, hanem „másokért-való-lét” (Christus pro nobis, Krisztus proegzisztenciája). Isten ezt szabad szeretetből tette, mellyel való önazonossága a feltámadásban válik nyilvánvalóvá.⁵ Tehát a „theologia crucis” és a „theologia gloriae” nem kizárják egymást, hanem maga Krisztus megtestesülése kapcsolja össze őket. M. Deneken, A Strasbourgi Egyetem Katolikus Teológiai Karának docense szerint ezért kockázatos dolog, ha csak önmagában a keresztről való beszédet hangsúlyozzuk. Ez ugyanis mind katolikus, mind protestáns részről bizonyos kenotizmusozhoz (kiüresedés) illetve dolorizmushoz (fájdalomkultusz) vezethet. Ezzel párhuzamosan megállapítja, hogy az első keresztyén hűsvét, azaz Krisztus feltámadása szintén olyan radikális tény, mely a Krisztussal még nem találkozott ember számára ugyanúgy, mint a kereszt ostobaság és botrány misztériumává válhat.⁶ Azaz ezen teológusoknál is kereszt és feltámadás szorosan összetartoznak, s amint azt már az első pontban megállapítottuk, Pál apostol úgy lett kizárólag Krisztus keresztségének hirdetőjévé, hogy ezt megelőzően találkozott az élő, feltámadott Krisztussal.

5. „A kereszt feloldására irányuló erőfeszítések” összegzéséhez:

a. Krisztus keresztségét nem kiegészítették a babérkoszorúval, hanem ez éppen fordítva történt! Köztudott, hogy a római csapatok élén a százados, a centurio illetve a signifer (zászlóvivő) állt, kezében a csapat signumát (zászló vagy jel) hordozva. Ennek tetejét babérkoszorúval díszítette. Nagy Konstantin látomása után a katonák pajzsára és a signum helyére a kereszt jele, majd a Krisztus-monogram felkerült. Így a babérkoszorúba került monogram és az alatta lévő kereszt azt jelentette: Krisztusé a győzelem (!), Krisztus keresztségében az erő!

b. A Golgota eseményeit valóban sokan esztétizálták, de nem mindenki! Gondoljunk csak a német reneszánsz egyik jeles alakjára, Matthias Grünewaldra. A reprodukciók nem tudják hűen visszaadni a colmarai Musée d'Unterlinden-ben kiállított isenheimi szárnyasoltár agonizáló, testében oszlásnak indult Krisztusát. Nála szemléletesebben talán senkinek sem sikerült megjeleníteni Krisztus borzalmas, végsőig fokozott haláltusáját. A magyar művészetben talán M. S. Mester táblája képviseli a fájdalom és borzalom ilyen végletes bemutatását.

c. Abban is van igazság, hogy sok Jézusról készült film tartalmaz egzotikus vonásokat. Rám mégis elementáris erővel hat valahányszor megnézem Franco Zeffirelli Jézus passióját a maga naturalisztikus képsorával (pl. Jézus megostorozása, a csuklók átszegezése, a halott Krisztus levétele a keresztről) a „Názáreti Jézus” című filmben. Annál is inkább, mert a film nem ezzel végződik! A zárójelenetben a feltámadott Krisztus újra

találkozik kételkedő tanítványaival szó szerint idézve János és Máté evangéliumát: „...Én az Atyától jöttem, és eljöttem a világba; de most elhagyom a világot, és az Atyához megyek” (Jn 16,28), „...és íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig” (Mt 28,20). Egyébként ha csak a címszerepet játszó filmszínész jutott Krisztus-hitre — amint az köztudott —, már nem hiába készült el ez a film.

d. A „megszelídített látvány”-ról: P. Tillich is megkísérelte az esztétikát bevonnai a „teológiai-kör”-be „Rendszeres teológiájában”, bár figyelmeztet, hogy külön interdiszciplinárisan kellene kifejteni. Így lehet, hogy az általa megfogalmazott esztétikai kifejezési kategóriák (mint. Pl. Realizmus, naturalizmus, expresszionizmus stb.) nem teljeseek, de mint ő is megállapítja, a művészi kifejezést csakis meghatározottan, a maga stílusában kell és lehet megítélni. A kor, a kultúra, a szuverén intellektus (alkotó és befogadó) kapcsolatában, korrelációjában: „Csak azok a stílusok jutnak el a vallásos művészethez, melyek ki tudják fejezni a Lelki Jelenlét eksztatikus jellegét...”⁷ Így és ez lehet szép, borzalmas, érthetetlen, absztrakt, naturális... stb. A lényeg a művész alkotása és befogadója „kilépés önmagunkból”- élménye, mely tartalom és forma egységében válhat egyszerre „szentté” vagy kiüresedve profánná, démonikussá, bűnössé.

6. Két helyreigazítás, pontosítás a között képekkel kapcsolatban. Nem tudom kinek a figyelmét kerülte el — a szerzőt vagy esetleg a szerkesztőt —, ám mind a két nép kísérő felirata korrigálást igényel.

a. A gúnyrajz nem Pompejiben található, hanem Rómában a Palatinus domb lejtőjén, a Domus Flavia palota melletti Antiquarium del Palatino (palatinusi ásatások) múzeumban. Szakértők szerint a III. századból való falfirka (mely a reánk maradt legrégebbi keresztábrázolás) arra enged következtetni, hogy az egykor innen nem messze álló Pedagogiumban (császári apródok iskolája) tanuló fiatal rabszolgák egyike ezzel akarta keresztyén vallású társát kigúnyolni.⁸ Egyébként Pompejiben is találtak falfirkákat, de azok gladiátorokat ábrázolnak.⁹

b. A másik képpel kapcsolatban is pontosítanunk kell, hiszen a IV. Századból való ókeresztyén szarkofág nem a vatikáni múzeumban (Musei Vaticani), hanem a lateráni múzeumban (Museo Laterano) van kiállítva.¹⁰ Csak zárójelben teszzen hozzá, hogy a koncepció középtengelyben található, Krisztus keresztségét és monogramját ábrázoló részlet díszítette a Lelkipásztor 1992-es évfolyam valamennyi számának címlapját.

7. Végül egy stilisztikai megjegyzés. Elgondolkodtatott a szerző által is ironikusnak tartott két kijelentés Istenről: „...a hívő Jézus keresztségét az isteni dramaturgia olyan *trükkjének* kezdje látni, ...” illetve Kálvin nézete alapján levonva a következtetést: „...Isten olyan *jó dogmatikus*,...” Mi célt szolgál az ilyen fogalmazás? Nem tudom. Ehhez hasonló hangnemen egy ilyen, igencsak nehéz és komoly témát körüljáró teológiai előadásban szerintem nem helyénvaló. Esetleg (?) megengedhető abban a „Szubjektív Teológiai Értelmezőszótárban”, melyből a Lelkipásztor 1997/2. és 3. számaiban kaphattunk ízelítőt.

Befejezésül megköszönöm az érdekes dolgozatot, mely egész biztos sokakat ösztönöz arra, hogy újra végiggondolják, mit is jelent számunkra Krisztus keresztsége.

Blázy Árpád

⁷ Paul Tillich: Rendszeres teológia, Osiris. Budapest, 1996. 513.

⁸ Ürögdi György: Róma, harmadik, javított kiadás, Panoráma 1980. 65. V. ö.: Die Geschichte des Christentums / Handbuch, R. Brockhaus Verlag Wuppertal und Zürich, 1992. 76., és Kis Bibliai Atlasz, Kairosz-Piemme, 1991. 64.

⁹ Castiglione László: Pompeji Herculaneum, Gondolat. Magyar Helikon, Budapest. 1979. 156., 164.

¹⁰ Clifford M. Jones: New Testament Illustrations, Cambridge at the University Press, 1966. 145. V. ö. Jutta Seibert: A keresztény művészet lexikona, Corvina, 1994. 65.

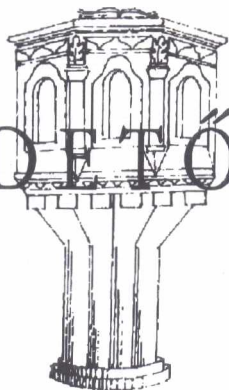
³ Dietrich Bonhoeffer: Etika, Budapest 1983. 55.

⁴ Eberhard Jünger: Gott als Geheimnis der Welt, 4. Kiadás, Tübingen, J.C.B. Mohr, 1982. 298–302.

⁵ Jünger i.m. 497.

⁶ Michel Deneken: Isten a pokol mélyén, a teodiceától a keresztről való beszéd, In: Mérleg 94/4. 382.

AZ IGEHIRTETŐ MŰHELYE

Szentháromság ünnepe utáni 19.

vasárnap

Exegézis 2Thessz 3,6–9 alapján

A levél tulajdonképpen mondanivalója már lezárult. A 16–18. versek köszöntése és áldása már közvetlenül az 5. verset követően elhangozhatott volna, itt azonban még egy váratlan, ám igen komoly figyelmeztetés található: „Mert halljuk, hogy némelyek haszontalan dolgokat művelnek” (11. vers). Talán éppen most érkeztek meg azok a hírek, melyek a levélíróra arra készítetik, hogy azokra válaszként már az első levélben is érintett kérdéseket még egyszer, most már nagyobb nyomattal tárgyalja. Az is lehetséges azonban, hogy Jézus három szolgálja (lásd 1,1) e hírekről már a levél írásának kezdetekor értesült, s annak kifejtése csak azért került a levél végére, hogy a kérdés ezzel még inkább hangsúlyt nyerjen.

Az eddigiek során a gyülekezet egészéről volt szó. Ez a probléma viszont elsősorban csupán „némelyeket” érint és csak közvetve az egész gyülekezetet. Mindenesetre az a megfogalmazás, amit itt találunk, az egész gyülekezetet felelősséggel ruházza fel. A levél nem azt mondja, hogy „némelyek közületek”, hanem ez: „némelyek közöttetek” (lásd 11. vers). Az Újszövetség számára a „gyülekezet” soha sem csupán keresztyének sokaságát jelenti. A „gyülekezet” egy test, melyben egy beteg tag azonnal megkárosítja a többi is.

A gyülekezeti életre vonatkozó intéseknél már 1Thessz 5,14-ben is szerepelnek az ún. „tétlenek”, akiket rendre kell utasítani. A 7. versben szereplő (ατακτω) ige nem egyszerűen tétlenkedést jelent, sokkal inkább valamilyen rendel(kez)éstől való eltérést, egy bizonyos rend elhagyását. A görög idealisztikus gondolkodás kapcsolódik itt össze az istengyermekség méltóságának félreértésével. Egyesek, mint Isten „örökösei” túlságosan jelentéktelennek, alantasnak tartották az olyan időtöltést, mint amilyen a kétkezi, fizikai munka.

Pál ezzel szemben Kol 3,3-ban kifejti: a mi életünk Krisztussal együtt el van rejtve Istenben, s meg is kell maradnunk ebben az elrejtettségben. A dicsőségben való kinyilatkoztatott lét majd csak a parúziával jön el. A „tétlenek” éppen ebből az elrejtettségéből akartak kitörni, nyilvánosan érvényre juttatva az új élet dicsőségét. Az apostol határozottan kimondja: földi életünkben a kenyer és a munka isteni rend alapján elválaszthatatlanul

egybe van kötve. Ha pedig a gyülekezet alapítói, mi Krisztus követői, alávetik magukat ennek a törvénynek akkor a gyülekezetben sem élhet senki „tétlenül”.

„Nem azért, mintha nem volna meg a jogunk erre” – Pál hasonlóképpen érvel 1Kor 9,3–14-ben és 2Kor 11,7–10-ben is. az apostol magatartása példaértékű a görög világ számára, Jézus követőinek azonban lehetőségű van arra, hogy más körülmények között igehirdetői szolgálataikban egyszerre megtalálják azt az élethivatást is, amely megélhetést biztosít a számukra.

Smidéliusz András

Igehirdetést segítő gondolatok

Fontosak a Szentháromság ünnepe utáni vasárnapok mert a mindennapi életben akarnak eligazítani. Erre példa a kijelölt perikópa, melyben az apostol a saját példájával tanít, nem dolgozni, hanem a rendre. Nem csupán beszél, hanem maga is beáll abba a rendbe, melyben élni kell, kellene.

Keveset mondanánk, ha csak a munkáról beszélnénk. Kár, hogy a 3. parancsolatot lerövidítettük és ezzel az egész értelmét megváltoztattuk. II. Móz. 20,8–10-et érdemes újra olvasni, ott egy egészséges ritmusról, életrendről van szó: „Hat napon át dolgozz, és végezd minden munkádat...” A munka parancsa és az ünnepnap megszentelése azonos súlyú a szövegben. A hétköznapi tiszta élet és az igaz istentisztelet a prófétáknál is azonos hangsúllyal jelenik meg. Érdemes Mt 5,23 és Mk-t is ide gondolni: Rendezetlen kapcsolatokból nem szabad istentiszteletre menekülni! „Hagyd ott az áldozati ajándékodat!” — parancsolja Jézus.

Istentisztelet és munka harmóniáját, rendjét, ritmusát hirdeti az Ó- és az Újszövetség. Ezt a rendet kell nekünk is hirdetni és példát adni!

A mai életünkben ez a ritmus teljesen fölborult. Ha egyszer nyugodt körülmények között vizsgálják majd történések korunkat, akkor nem csak a halálra üldözötteket, kínzottakat fogják emlegetni, hanem azokat is akik a szó szoros értelmében „halálra” dolgozták magukat. Megdöbbentő emlékem volt, amikor gyóni gyülekezetemben az LVSZ-vendégeket vasárnap délután körbevittem a faluban, s néhány családhoz bekopogtunk. A német püspök kikérdezte: mivel foglalkoznak a háziak? A válaszukat hallva a nyugati vendégeknek egyöntetű véleménye volt, hogy a világon sehol nem dolgoznak ennyit az emberek!

Miközben dolgozni tanítottuk az embereket, elfelejtettük a helyes ritmust tanítani!

Külön kell szólni arról a veszélyről, hogy az emberiség egyre inkább városalakóvá lesz, s ezzel együtt jár, hogy az

élet, a természet, a teremtettség ritmusától egyre jobban eltávolodunk. Ki az, aki a nappal kel és nyugszik, pedig ez lenne a természetes?

A pihenést soha nem pótolhatják a nyugtatók, altatók; az ünnepet nem lehet büntetlenül elhagyni! Ez nem csupán egyházi ünnepekre vonatkozik, hanem elfelejtett házassági évfordulókra, meg nem tartott születés- és névnapokra is.

Kicsit kívülállóként figyelve társadalmunkat, egyházunkat, megdöbbenünk, mennyire nem tudunk már ünnepelni, mennyire elhagytuk a munka és az ünnepek természetes ritmusát.

Rossz lenne, ha félreértenénk a 6. verset és a kiközösítést, az egyházfegyelmézést olvasnánk ki belőle. A helyes rend ajándéka olyan ritmus, rend, amiben jó élni. A munka- és istentisztelet jó rendjét kell, kellene meghirdetni ezen a vasárnapon!

A szombatnap megszégése Jézusnál nem valamiféle „polgárpukkasztó” magatartás, hanem a szeretet által vezérelt rend! Oltári igénk így nagyon jól kiegészíti a páli sorokat.

Szószerző felé

Az igehirdetés scopusa: A szeretet által diktált életritmus!

Bevezetésben idézném az egykori slágerszöveget: „Jöjj tapsolj ma velem, de ritmusa legyen”. Az apostol így hív minket is:

– Példával 9.v. A példát igazán nem becsüljük, pedig gyerekeinket talán csak példával neveljük. Akarva-akaratlanul utánoznak minket. Akkor is, amikor nem akarjuk!

Itt szólnék a helyes életritmusról, amelybe beletartozik

- a munka
- az istentisztelet
- a családi ünnepek helyes ritmusa.

Jézus megtartotta az ünnepeket!

– Krisztus nevében! Nem erőltetve, de tudva, hogy erre szükség van. A krisztusi türelmes tanításról kellene itt szólni.

Pál apostol jogairól önként lemond azért, hogy a helyes ritmust megtaníthassa a gyülekezeteknek! (9.v.)

– Ennek a szeretet által vezényelt életritmusnak Európában tradíciója, hagyománya van.

Ezt a hagyományt kell továbbadni!

Kertész Géza

2,11; 55,6; Ézs 19,16; 33,14 stb.) az Isten előtt álló ember lelkiállapotát írja le. Lk 2,9 (itt csak (φοβος) az örömteli esemény első következménye) Mk 16,8 (az angyal örömhírére (τρομος και εξτασις) fogja el az asszonyokat) is ide tartozik.

Másik kérdésünk: bár tudjuk, hogy „az ember hit által igazul meg, a törvény cselekvésétől függetlenül” (Róm 3,28), a hívők mégis miért maguk munkálják (κατεργαζομαι) üdvösségüket? Erre a legkönnyebb azt mondani, hogy későbbi betoldás (v. ö. Cserhádi Sándor: Pál apostolnak a filippibeliekhez írt levele, Bp., 1976. 110 kk).

Van azonban egy fontos párhuzam mai igénkhez, mégpedig 1Kor 2,1–6. Itt is ugyanazzal a „félelemmel és remegéssel” (εω φοβω και εω τρομω) találkozunk. A megfeszített Jézus hirdetése, az Ő közelsége, élete, halála és feltámadása először ezzel is eltölt, vagy először ezzel tölt el, amint az előbb utaltunk rá. Tegyük még hozzá, hogy Pál fogságból, bizonytalan élethelyzetben írja e levelet. Bármennyire is igaz, hogy neki az élet Krisztus és a meghalás nyereség (1,21), ennek belátásához félelmen és remegésen át vezet az út.

Isten oly sokat tett a filippibeliekért — mindazt, amiről a Krisztus-himnusz szól -, kegyelme az ő életükben is látható (1,3kk), ezért nem lehetnek tétlenek. Nem úgy, hogy ki-ki, a többitől elszigetelten, vagy a többi rovására munkálja a saját üdvösségét, hanem a gyülekezet közöségében, a testvérek szolgálatában, a kívülállókra is kiterjedően. Isten kegyelme erre indítja őket (v. ö. Róm 12). Isten szabad, üdvözítő kegyelme, amelynek az emberi igyekezet nem feltétele, nem a lustaságot, tétlenséget munkálja. Éppen ellenkezőleg: Isten félelmetes, de annál boldogítóbb jelenlétében élnek, ld. különösen is 4,4–9! „A kvietizmus, a pelagianizmus, a szünergizmus egyaránt tévelygés, és meggátolja Isten üdvözítő munkáját közöttünk.” (Cserhádi: i. m. 112. o.)

A mondat, illetve rövid, de annál gazdagabb textusunk végén nehéz lefordítani a (υπερ της εδοκιας)-t — nincsen utána birtokos. Az (ευδοκια) jelentheti az emberi jóakaratot (Lk 2,14; Róm 10,1; Fil 1,15). Viszont ha Isten munkálja az akarást és a cselekvést, akkor nyilván nem az emberek jótetszése céljából, hanem a saját jótetszése, feltétel nélküli kegyelme okán teszi. Isten megremegtető, de annál boldogítóbb kegyelme munkálja a gyülekezet munkájában is az üdvösséget. A gyülekezet tehát él és hat.

Dr. Szentpétery Péter

Szentháromság ünnepe utáni 20.

vasárnap

Fil 2,12b–13

Igénk a levél híres Krisztus-himnusa után következik. A 12. vers első szava — bár textusunk „csak” a „félelemmel és rettegéssel/remegéssel” kezdődik: (ωστε). Megmagyarázom tehát, hogy a gyülekezet számára követendő magatartás a (κυριος Ιησους Χριστος) megaláztatásából és megdicsőüléséből származik. A kegyelem teológusának szájából furcsán hangozhat: (μετα φοβου και τρομου). Pedig ez az Ószövetségben állandósult szó pár (2Móz 15,16; Zsolt

Igihirdetést segítő gondolatok

Fil 2,12b–13

Azt gondolom, hogy Pál apostol szavaira úgy reagál a mai ember, ahogyan Willi Butollo: A szorongás-erő című könyvében lejegyezte az ember „jelszavát”. A következőket írja: „Remek dolog lenne a mennyrországba jutni, de talán akad valaki, aki felvisz engem oda. Egyébként pedig muszáj már ma arrafelé törekednem?” Az apostoli intésre, a figyelmeztetésre, tulajdonképpen a féltésre valami ilyesmi az ember válasza. Jó lenne a mennyrországba kerülni, tisztában vagyunk azonban azzal, hogy akkor már ma arrafelé kellene indulni, s az embernek

ilyen dolgokhoz nincs nagy kedve. Nincs kedve, mert csak a vágy szintjén, csak az elérhetetlenség, a képtelenség szintjén vagyunk az üdvösséget illetően. Nincsen kedve az embernek, mert ez a munka pontosan azzal jár, amit Pál apostol ír: „Félelemmel és rettegéssel”. Egy olyan életvezetésre szólít a kijelölt igeszakasz, amelyben ott kell, hogy legyen a félelem. Tulajdonképpen állandó készségi állapotban kell lennünk!

Ebben az állapotban tényleg elkerülhetetlen a rettegés. Ez azonban egy olyan kellemetlen érzés, amit inkább szeretnénk elkerülni. A félelem — hiszen — felőrli az embert, az idegeit, felmorzsolhatja az életet. Ismerős lehet ez a fajta félelem, s nem egyszer nyújtottuk kezünket az Isten felé, félelmünkben, ijedtségünkben, megrémülve valamitől. Szörnyű az ilyen félelemérzet.

A félelemnek, a rettegésnek van azonban egy másik fajtája is, az, amiről szó van a textusban is. Az, ami felé a mai ember szívét, bensejét terelni kell, az, amit nagyon régen még „tanítottak”, az istenfélelem. Egy 1928-as iskolai rend- és illemszabályzat pontjai között olvastam: Féld az Istent, imádkozzál, és dolgozzál! Félelem és félelem között van különbség! A félelemnek van nagyon pozitív eredménye is. (Félünk, hogy megáznak az esőben és felkészülünk a rossz időjárásra, elrakjuk táskánkba az esernyőt.) Rejtőzik a rettegésben segítő, ösztönző erő; lehet egy ÉLETFENNTARTÓ ÉRZÉS! Sok vesztélytől meg tudja óvni az embert, elővigyázatossá, ELŐRELÁTÓ-vá teheti. Erre kellene eljutni, arra, hogy ne vakmerően, könnyelműen fogjunk hozzá dolgainkhoz, hanem számoljunk a következményekkel is, az üdvösség szemszögéből tegyük dolgainkat, mondjuk ki szavainkat, nyilvánítsuk ki érzéseinket, hitünket.

Előrelátóvá mi magunk tudunk válni. Mi magunk döntünk, hogy mi az, ami befolyásolja, mi az, ami hat a cselekedeteinkre, és persze a lelkünkre, a hitünkre. Van-e valami, ami figyelmeztet, ami irányít bennünket, mi magunk tudjuk azt, hogy megszólal-e egy vészjelző, és ha megszólal akkor hogyan reagálunk rá. Magunk is munkáljuk üdvösségünket, építjük vagy romboljuk. Közelebb kerülünk hozzá vagy inkább távolabb. A vészjelző csodálatosan vezetgeti az embert. Ez Isten fantasztikus ajándéka számunkra. Kérdés, hogy szól-e? Hogyan szólal meg? Halkan? Van ereje, hangja? Hangadó az életünkben? Esetleg van más, aminek nagyobb a hangja, amire jobban hallgatunk? Elnyomja talán valami más? Rajtunk áll vagy bukik a saját üdvösségünk. Az Isten már mindent megtett. Még azt is, amit meg sem érdemeltünk. Keresztekét láthatunk szemünkkel, jeleznek valamit, üzennek valamit nekünk. Füleinkkel hallhatjuk a vészcsengőt, szívünkkel megérezhetjük, megízlelhetjük az eljövendő ország örömét, térdeinkkel leborulhatunk az Isten elé, valaki elé, akinek egyedül a legnagyobb hálával tartozunk. És aki a legnagyobb hatással tud lenni életünkre, no és természetesen az üdvösségünkre. Meggyőződhet az ember Isten felfoghatatlan hatalmáról. A középkorban mondták, hogy az ember „capax Dei”, olyan a kapacitása, hogy magába tudja fogadni Istent. Vannak, akik szerint manapság „incapax Dei” az ember, nincs kapacitása az Istenre. Azt kellene inkább — véleményem szerint — mondanunk, hogy nem Istenre szánjuk a kapacitásunkat. Hiába munkálja bennünk Ő az üdvösséget, a jót, hiába jelezget nekünk, a szabadságot, a lehetőségeket nem az üdvösségünk fényébe helyezve éljük meg. Isten pedig megszólaltatja a vészcsengőt. Adjon meg, szólaltasson meg bennünk olyan hangot, amely a Vele való összhangra ösztönöz, indít el. Az Isten

jótetszése szerint pedig meg is adja ezt a hangot, s ez el lehet indulni az üdvösség felé. Isten „kifinomítja” félelmeinket, félelmeinket biztonságérzettel párosítja, s az állandó készségi állapotunkban a félelem mellett biztonságban is vagyunk. Az örök Isten kezében vagyunk. Örökké?

Ferenczy Andre

Szentháromság ünnepe utáni 21.

vasárnap

Jk 1,2-4 exegézise

Az ige kulcsszava a kísértés (*peirazmosz*), ami korán sem szűkíthető le erkölcsi területre, még kevésbé csak a hatodik parancsolatra hanem alapvetően a hit próbatételét, hit és hitetlenség harcát jelenti. 1,3 ezt expressis verbis „a hit próbájának” is nevezi. Ez pedig összhangban áll a vasárnap Agenda szerinti témájával: A hit harcában! Az ógyházi evangélium a kapernaumi királyi tisztviselő gyermekének meggyógyításáról szól, amelynek tengelye ez a mondat: „Hitt az ember a szónak, amelyet Jézus mondott neki, (Jn 4,50). Ugyancsak a hit és hitetlenség próbája szerepel a vasárnap egyik másik evangéliumában: „hitetlen nemzedék...” (Mk 9,19).

A vasárnap oltári igéje ugyancsak a kísértésről szól, a Miatyánk 6. kérése alapján (Mt 6,13).

A kísértés tehát alapvetően a hit és a hitetlenség harcát jelenti. Így érti Luther is a *temptatio—meditatio—oratio* hármas egységének első tagját is, ami valakinek a teológussá válását alakítja.

A kísértésnek a bibliai elbeszélésekben három alanya lehet: Isten, a Sátán, valamint maga az ember, amikor ti. Isten kísérti. A hit harcának kísértése, próbatétele mindig Istentől ered. Ennek alapigéje 1 Móz 22,1-9, Ábrahám hitének próbatétele, ahol a LXX fordítása szerint *ho theon eperiadzen ton Abraam*. (Jn 4 említett ógyházi evangéliuma sok szempontból az Ábrahám-történet antitípusaként olvasható: mindkét esetben apa és fia viszonyáról, a gyermek esetleges haláláról van szó, és mindenkifelett a hitről és az engedelmességről.)

A kísértés hasonló értelmezése található az ószövetségi bölcsességi irodalomban. Sírák fia (nálunk apokrif) könyvében ezt olvassuk:

„Fiam, ha Istennek szeretnél szolgálni, készülj fel igen sok megpróbáltatásra, (...) a kísértés napján ne kapkodj el semmit, ragaszkodj az Úrhoz és ne tágíts tőle.”
(2,2-3)

Ábrahámnak a kísértés idején tanúsított példája a rabbinikus irodalomban is megmutatkozik: „Tíz kísértéssel kísértetett meg atyánk, Ábrahám, és mindegyik próbát kiállta, hogy tanúságot tegyen Isten iránti szeretetének nagyságáról”. David bűnesetével kapcsolatban pedig ezt írja egy midrás: „Mert nincs ember, akit Isten meg ne kísértett volna”.

A kísértéssel kapcsolatban Pál nyújtja a leginkább vizsgálató tanítást: „Isten pedig hűséges és nem hagy titeket erőtlön felül kísérteni, sőt a kísértéssel együtt el fogja készíteni a szabadulás útját is, hogy el bírjátok azt viselni.” (1Kor 10,13) A Jakab-levél folytatásában hasonló vigasz csendül fel: „Boldog ember az, aki a kísértés idején kitart” (1,12), annál meglepőbb, hogy a következő vers azokkal vitatkozik, akik szerint a kísértés Istentől

ered. Mindezt nehéz összhangba hozni a Biblia egyéb, fent részben már vázolt tanításával.

Alapigénkhez nagyon hasonlít 1Pt1,6, amely ujjongásról (Jk1,2 „teljes öröm”-ről) és megpróbált hitről (Jk 1,3 „a hit próbájáról”) szól.

A próbatételről szóló tanításokat akkor értjük helyesen, ha azok mögött legfőbb kísértésként a hitetlenséget látjuk. Ez jut kifejezésre 2 Móz 17,7-ben is, ahol ezekkel a szavakkal kísértették Istent: „Közöttünk van-e az ÚR vagy sem?”

A kísértésnek ez a felvázolt legyőzhetősége, a hit ereje ad okot arra az öröme, amely ennek a sokszor komornak vélt levél legelején felcsendül: *passan haran ógészaszthe*, vagyis csupa örömeinek vegyéték, teljes örömeinek tartásatok. A teljességre való törekvés érezhető ki 2,4-ből is: a kísértés próbáját kiállt ember *teleiosz*, vagyis „tökéletes”, céljának megfelelő és *holoklérosz*, azaz kerek egész. Az ilyen módon véghezvitt cselekedetek is „tökéletesek”, céljuknak megfelelők (4.v.).

Mindebből is látszik, hogy a hit — amely a kísértés fő kérdése — és a cselekedetek elválaszthatatlanok egymástól.

Fabiny Tamás

Szentháromság ünnepe utáni 22.

vasárnap

ApCsel 7,54–60 exegézise

Az előzmény: István elfogatása után nagy beszédet tart, amelyben a zsidó történelmet a választott nép gonoszságának a bemutatására használja. Apológia helyett vádbeszéd ez: a zsidók megölték a prófétákat, köztük a legnagyobbat, Krisztust is.

A tömeget érzékenyen érinti a vád, s mint az Úr beszédeiben az Isten országából kizártak: őrjöngenek, s fogukat csikorgatják. Lukács a tragédiát csak a tényekre szorítkozva közli: a feszültség kirobban, s végül gyilkosságba torkollik.

Ekkor Istvánnak isteni „elragadtatása” van, hite látással lesz: szemtől-szembe láthatja Isten dicsőségét, s Jézust állni (Apostoli Hitvallás: „ott ül”) Isten jobbján. Méghozzá az „Emberfia” címet használja az Úrra, amit csak Krisztus használt magára. István még a legközelebbi tanítványoknál is közelebb áll Jézushoz.

A zsidók számára a vértanú mondatai, mint az Úr önkinyilatkoztatása, blaszfémia. Ezért, hogy ne hallhassák „szent füleik” az istenkáromlást, bedugják azokat, sőt kiáltozással is elnyomják a tanúságtevő hangját. Az összetartani szinte sose képes tömeg most bezzeg egy szívvel-lélekkel (ομοθυμαδον), közösségileg elhatárolódik Istvántól: az illet ki kell vetni maguk közül, a városon kívül meg kell kövezni! A római hatóságtól ugyan engedélyt kellett volna kérniük a kivégzésre, de mivel a Rómába visszahívott Pilátusnak (Kr. u. 36.) nincs utódja, nincs kitől. Vagy csak egyszerűen áthágták a törvényt, s az ősi módszerhez folyamodtak; elvégre a kövezésnél senki se tudja „egy illetéktelen hóhérra” rábizonyítani, hogy éppen ő dobta a végzetes, halált hozó követ. Ez a fajta kivégzés egyébként úgy történt, hogy az áldozatot lelékték egy 3 méter magas sziklákról, majd sorban a tanúk addig dobálták (a szívére célozva) kővel, míg az

meg nem halt.

Féktelen dühükben viszont álszent módon még a tisztaság betartására is van gondjuk: ruháikat, hogy az el ne „koszolódjék”, kényesen és törvénytisztelően (!) lerakják egy ifjú elé. Lukács pedig nem titkolja el, nem szépítget: ez a fiú az a Saul, akiből Pál lesz, akinek megtérésével foglalkozik a következő fejezet, s akinek előéletéből ez a véres esemény is egy szomorú példa.

István a Jézus-követés első mártírja, aki nemcsak életével, beszédével, tetteivel, de halálával is bizonyágot tesz. Ő az, aki Jézus prófétái tisztét először megértette, és ezért Urától két ajándékban is részesül:

1. Ő halhat meg először Jézusért. „Boldog az, aki Jézusba vetett hitéért hal meg!” — vallja Luther. A keresztény hagyomány pedig a gyülekezetek hitének erősítésére megőrzi a mártírok példáját.

2. Úgy halhat meg, mint Jézus. Mint Ő is imádkozik. Utolsó mondatai pedig visszhangozzák a golgotai szavakat: „Uram, vedd magadhoz lelkemet!” — „Atyám, a te kezébe teszem le lelkemet!” „Ne számítsd fel nekik a bűnt!” „Bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!”

Alapigénk végén István, mint Jézus, csendesen meghal; elpihen, elalszik = (κοιμαομαι).

Gabnai Sándor
teológus hallgató

Igehirdetést segítő gondolatok

ApCsel 7,54–60

A szöveg alapján két irányba is indulhatunk: 1. Bizonyágtétel — mártíromság 2. Megbocsátani a megbocsáthatatlant. A vasárnap jellegéből adódóan, és az oltári igéhez kapcsolódóan (Mk 11,24–26) a második irányt javaslom választani. (Az első is érdekes, izgalmas és végiggondolásra méltó téma.)

Meditáció

Kételtű szörny

Szorítsd magadhoz. Nem számít kit, nem számít mit, utána úgyis eltaszítod magadtól.

Eltaszítod úgyis, hogy azután magadhoz ölelj bárkit-bármit, kételtű szörny, beteljesítve bukásod fokozatait.

Pilinszky János

Pilinszky sorait olvasva nem tudom, mit mondhatnék az emberről. Mit mondhatnék rólam, Rólad. Szeretünk és gyűlölünk, életünk tele van ilyen és ehhez hasonló érzelm-ellentétekkel. Vágyunk arra, hogy szeressenek, hogy elfogadjanak, és a legcsekélyebb mértékben sem fogadjuk el a kritikát, az „észrevételt”. Hát még a bántást, az „arcul-ütést”, a belénk-rúgást! Ki az az őrült, aki rámosolyog arra, aki elgáncsolta őt, aki lelkében vagy testében megsebezte őt, aki ellenség. „Elég” azt szeretni, aki miniket is szeret, miért forgácsoljuk el energiáinkat feleslegesen olyanokra, akiktől nem várunk, nem várhatunk viszonzást. Hol hát az igazság? Az igazság bajnokaiként

lépünk fel és az igazságra hivatkozva magyarázzuk meg gyűlöletünket.

Ha István ma élne, illetve ma halna meg így, vagy örülként, vagy csodabogárként, szentként kezelnénk őt, talán úgy, mint Gandhit. Csak a hősköztől, csak a nagy emberektől várható el, hogy így viselkedjenek, hogy így megbocsássonak. Nem várható el senkitől, hogy megbocsásson gyilkosainak. Mert ez megbocsáthatatlan! — emberileg. Erre nincs erőnk, erre nincs elég szeretetünk, emiatt le kellene mondanunk igazságunkról, igazságérzetünk csorbulna. Hiszen István is kimondja az igazságot: gyilkosok vagytok! (7,52) Miért mondja hát ezt: „Uram, ne ródd fel nekik ezt a bűnt!” Miért bocsát meg, miért oldozza fel őket bűnük alól? Legalább ezt mondaná: „Én megbocsátok... De majd az Isten megadja kellő büntetéseket!” István azonban azt kéri, hogy az Úr is feledje el mindazt, amit vele szemben elkövettek. Nem a revans elodázásáról van szó, hanem valóban a megbocsátásról. Miért? Hogyan?

Azt hiszem, a magyarázat ott van, hogy István valóban az égen túl is lát. „Ő azonban Szentlélekkel telve az égbe függesztette tekintetét, és látta az Isten dicsőségét és Jézust, amint az Isten jobbra felől áll.” (7,55) Amikor Jézus minket tanít — bocsásson meg — és maga is példát ad a kereszten, nem hőskönek, nagy embereknek szól tanítása, hanem nekünk, hús-vér, hétköznapi embereknek, akiket meghatároz Pilinszky helyzetértékelése.

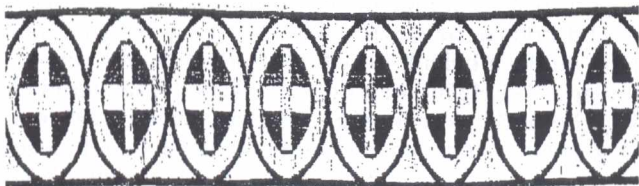
Bocs, bocsánat — hamar elmondjuk olyan helyzetben, amelyben nem is igazán bántottak meg, amely nem érintett érzékenyen. De amikor tényleges áldozatok vagyunk, amikor elvettek tőlünk valamit, becsületet, értéket, igazat, akkor sokkal nehezebb kimondani, és komolyan is gondolni. István tudja ezt, tudja, hogy túl kell látni hétköznapi, kicsinyes vágyainkon, gondjainkon, és azt az Istent kell meglátni, aki a legnagyobb áldozatot hozta meg azért, hogy kimondja: „Ember, megbocsátok!” Fiát adta értünk! Igen, a megbocsátás mindig áldozattal jár együtt, tudni kell vállalni az áldozatot. Ezt azonban csak így lehet, Istenre tekintve, a Szentlélek vezetésével járt életúton. Önmagunkban csak „kételtű szörnyek” maradunk, akik ölelünk és eltaszítunk, szeretünk és gyűlölünk, de csakis magunkból kiindulva, önző módon.

Vázlatlehetőség

1. Ember és ember — szeretve és gyűlölvé
2. Megbocsátani?! Hol marad az igazság?
3. Megbocsátani a megbocsáthatatlant — égen túl is látni!

Ének: 365, 474

Aradi András

Reformáció ünnepe

Gal 3,7–14

A textus jól illik a reformáció ünnepéhez. Luther mondta: „A Galatákhoz írt levél az én levélíróm, akivel bizalmas viszonyban vagyok. Ő az én Bóra Katám.”¹ Arra mindenesetre ügyelnünk kell, hogy most egy szándékosan „kivágott” résszel (perikopa!) van dolgunk, nem a levél egész mondanivalóját kell keresnünk. Fontosnak látszik hogy a textusban többször ismétlődő szavak találunk, és ez meghatározza a mondanivalót is.

1. Amit itt találunk, az *evangélium*. „proeüangelizato” (7), a „tén epangelian” (14), valamint az „eülogia” (8, 9, 14) erről tanúskodnak.

2. A másik dolog — és ebben talán a perikopa **központi mondanivalóját** találhatjuk meg — az, hogy az evangélium, áldás a *mienk*. Különös hangsúly esik arra, hogy az „Ábrahám fiai” a népek, a pogányok (ta ethné 14), és a többesszám első személyű ige: „megkapjuk” (labómen 14). Nem véletlen, hogy Luther is saját levélkéjének tartotta ezt a kis iratot, és mindenkinek aki olvassa szabad neki szóló igének tartani.

3. Mi, evangélikusok azért is sajátunknak tarthatjuk ezt az igét, mert tele van a *Reformációban újra hangossá vált szavakkal*: hit (7, 8, 9, 11, 13, 14), cselekedet (11, 12), törvény (10, 11, 12, 13), Krisztus áldozata és az általa nyert áldás (13, 14). Szabad úgy értenünk ezeknek a szavaknak ismétlődését, hogy az ókori irodalmi stílusnak megfelelően azt fejezi ki, hogy valami nagyon fontos dologról van szó.

4. Érdekes közelebbről megvizsgálni az *őszövetség idézeteket* is. Pál, az Íráson nevelkedett zsidó teológus Jézus Krisztus megismerésével az Írásnak más, jobb igazabb megismerésére jutott (szabad így értenünk Gal 3,7–11-et!), ezért érdemes arra figyelni, hogyan idézi az Őszövetséget.² Elsősorban 1Móz 12,3 idézett mondatát nézzük meg. A héber szöveg azt mondja: „megáldattál benned a föld minden nemzetsége”.³ Pál nem a LXX-idézi, ahol a nemzetség fordítása „haj fülaj”, hanem — talán saját kifejezését használva — „ta ethné”-t ír. Ezt a kifejezést ő szinte mindig a nem zsidókra érti. Luther a Galata-kommentárban megjegyzi, hogy a zsidók persze saját népükre értették ezt az ígéretet, Pál azonban éppen ezért használja a „pogányok” kifejezést, mert Ábrahám hitét és hitből való megigazulását említi az Írás (1Móz 15,6), és ezzel Mózes törvényét megelőzve szól arról, hogy az kedves Isten előtt, azé az áldás, aki hisz. — A másik idézet Hab 2,4. Itt meg az az érdekes, hogy Pál a héber textust idézi, nem a LXX-t.⁴ Így általános, tétel szerű a kijelentés és párhuzamos Róm 1,17-tel. 5Móz 21,23 idézése azért fontos, mert azt igazolja, hogy Jézus magára vette a törvény átkát „értünk”.

A gazdag tartalmú textusból még sok minden érdekes és fontos lehet, de talán ez is elég anyagot ad az elmélkedéshez.

Muntag Andor

¹ Epistola ad Galatas ist mein Epistelchen, der ich mir vertrawt hab. Er ist mein Keth von Bor. WTR 146.

² LUTHER valahol ezt a kijelentést tette: wenn ich jung waere und wollte ein hoher theologe werden, wollte ich Paulum mit dem alten testament conferiren.

³ vönibrókú böké kol-mispöhót háadámá

⁴ A héber: vöcaddiq beenúnátó jihje. A LXXX: ho de dikajosz ek piszteósz mu dzészetaj.

Igehirdetést segítő gondolatok

Gal 3,7–14

Mivel a Reformáció ünnepe az idén péntekre esik, ezért feltételezem, hogy gyülekezeteink többségében a reformációi istentiszteleten a vallásos, egyházas emberek lesznek jelen. (A gyülekezettől eltávolodott szekularizált emberek — ha eljönnek — inkább a vasárnapi, illetve nagyünnepi istentiszteleten jelennek meg.) Így elsősorban a hívő, vallásos, egyházhoz kötődő embereket kell megszólítanunk, akik rendszeres templombalátogatók, igehallgatók. Ha így van, akkor ez az íge nagyon fontos mondanivalót hordoz, hiszen a vallásos ember (függetlenül attól, hogy újjászületett-e vagy sem) egyik legnagyobb kísértése a törvényeskedés. Ezalól mi, lelkészek sem vagyunk kivételek, hiszen másképp hogyan fordulhatna elő, hogy a szolgálatban „megkérgesedett kezű” idős szolgatársak oly gyakran panaszkodnak amiatt, hogy fognak Isten elé állni, hiszen nem tettek érte eleget, s másképp hogyan fordulhatna elő, hogy mi, fiatalok, pedig olyan sokszor esünk az ítékezés bűnébe: a másik nem tesz/tett eleget Isten országáért.

A törvényező magatartásnak ez a két veszélye van:

1. Üdvbizonyosság helyett újra és újra bizonytalanságba kerülés, teljesítménykényszer. A „tettem-e eleget” kérdés, amire mindig „nem” a válasz, (hiszen soha nem tehetünk eleget az üdvösségünkért), és ez egyre nagyobb kétségbeesésbe dönthet. Sajnos a végeredmény lehet egy közömbösség is: „ha úgysem tudok eleget tenni, akkor minden mindegy”.

2. A másik veszély: ítélező magatartás a többiek felé: „Így él és ilyeneket tesz? Hogy is nevezheti magát hívőnek?” (Bevallom, nekem is támadnak ilyen gondolataim: „Ha tényleg megtért, miért nem jön mindig istentiszteletre és bibliórára?” stb.)

Néhány példát szeretnék hozni az általunk pászorolt gyülekezetekből:

a) Biblióráan lelkesen beszélek arról, hogy örömmel kell fogadni a miniszoknyás lányokat, hosszú hajú, fülbevalós fiúkat a gyülekezetben, hiszen ők lesznek a jövőben Isten népe. Mire egy idős testvér megjegyzi: „Én pedig úgy gondolom, hogy Jézus most is csak azt a keskeny utat adja, mint régen, és másképpen nem lehet keresztyén életet élni.” Mondja ezt annak ellenére, hogy pozitív példát is adtam: egy ifjúsági közösségben, bár nem állítottak fel szabályokat az öltözködéssel, hajviseléssel kapcsolatban, mégis egy idő elteltével változások történtek. A törvényeskedés eltávolította volna őket a gyülekezettől, a belülről fakadó indíttatás viszont hatásos volt.

b) Egyik hívő házaspár (a felnőtt ifjúság tagjai voltak évekig) házassága válságba került, el is váltak, a harmadik is feltűnt a láthatáron. Mivel istentagadókká nem váltak, s a Bibliát is tovább olvasták, a válás után néhány hónappal (különösen az asszonynál) jelentkezett egy erős félelem Isten ítéletétől és a pokoltól a házasságtörés és a válás miatt. Azóta próbálná visszaállítani szét-tört házasságát, azonban erre az erőltetésre csak azt lehet mondani, hogy újra csak boldogtalanok lennének

egymás mellett. Miért? Mert törvény által akar igaz lenni Isten előtt, ugyanakkor a másik a hibásabb a szemében, és ezentúl is túlzott elvárásai vannak férjével szemben: változzon meg ő, viszonyuljon másképp. Sajnos hiányzik a bűnbánat, az igaz hit és megtérés — ami szerintem a kegyelem elfogadását jelenti: Isten kegyelme vezesse lépéseimet a helyes úton.

c) Igen nehéz helyzetben van az a fiatalasszony, aki 12 évi hívő élet után sem tud üdvbizonyosságra jutni, mert alkotott egy képet arról, hogy milyennek kell lennie egy hívő embernek, és ennek sem ő nem tud megfelelni, sem senki más a gyülekezetben. (Talán csak a régi lelkésze és barátja, akitől először hallott az evangéliumról.) Ebből egy súlyos ítélező magatartás következik: megkérdőjelezi a felügyelő hitét, mert egyszer figyelmeztette valamire, egy tanítónő hitét, mert az összeszedett magának néhány szelet kenyeret az iskolai ebédlőből stb. Férje szenved tőle a legtöbbet, mert ő még csak egy éve tért meg, de felesége tökéletességet vár el tőle egyébként ne nevezze magát hívőnek.

E három példát azért írtam, mert talán használható a prédikációban (kevésbé veszélyes „idegen” példát mondani). De gondolom, más gyülekezetekben is előfordul a törvénykezés és az ebből fakadó üdvbizonytalanság és a testvérek feletti ítékezés problémája. Így a reformáció ünnepén is a legfontosabb az evangélium hirdetése, még akkor is, ha többnyire nem a kívülállókat által is látogatott ünnepről van szó. Az evangélium pedig most így fogalmazódik meg textusunk végén: „Krisztus megváltott minket a törvény átkától, úgy, hogy átokká lett értünk...” Jézus pontosan azért szenvedett és halt meg a kereszten, mert cselekedeteink nem elégségesek Isten előtt, mert a törvény kimondja ránk az örök halált. Jézus Krisztus viszont, ha hittel elfogadjuk Urunknak és Megváltónknak, kimondja ránk az örök életet.

Legyünk megértőek híveink felé, hiszen velünk is előfordul, hogy belezavarodunk abba a komplementer igazságba, hogy hit által igazulunk meg, de Isten cselekedeteink alapján ítéel meg. Ezért, ha már ezerszer elmagyaráztuk is gyülekezetünknek, újra és újra meg kell ezt tennünk: a sorrend nem felcserélendő. Senki ne várjon üdvösséget cselekedeteiért, de előbb fogadja el azt ingyen, hit által, Isten kegyelméből — és azután ez az elfogadott kegyelem fog a jó cselekvésére ösztönözni.

Ha valaki szívesen fűszerezi alkalomadtán prédikációját humorral, annak a következőt ajánlom, ami kifejezi, hogy az üdvösséget nem lehet megvásárolni holmi jócselekedetekkel:

A fősvény meghal és kopogtat a mennyország ajtaján. Szent Péter kinyitja az ajtót és megkérdi:

– Mit akarsz?

– Be akarok menni.

– Cselekedtél-e valami jót életedben?

– Igen, adtam egy koldusnak egy krajcárt.

– Azután?

– Pár év múlva megint adtam egy koldusnak egy krajcárt.

– Hát még mi jót tettél?

– Néhány nappal ezelőtt is adtam egy krajcárt.

Szent Péter nem tudja eldönteni, beengedje-e a fősvényt vagy sem. Jelenti a dolgot az Úrnak, aki végighallgatja, majd így dönt:

– Add vissza neki a három krajcárját, és menjen a pokolba!

Baranka Mária és Baranka György

Igehirdetés a Magyar Rádióban

1997. július 27-én

2Thessz 3,1-5

Keresztyén gyülekezet! Kedves Testvéreim itt, a vönöcki evangélikus templomban és a rádiókészülékek mellett határainkon innen és túl!

Honnan jön az erő, amely megtart és végigvisz az úton? Az az erő, amely *végig* elvisz. Amely nemcsak a kezdés lendületét biztosítja, hanem *elegendő* erőt ad a befejezéshez is. Az erő, amely átsegít a hegyeken, amiket a világ rak torlaszul elénk irigységekből, sértettségekből, dühökből. Az erő, amely áttemel a szakadékokon, amiket magunk vájunk irigységünkkel, sértettségünkkel, dühünkkel, két kezünkkel magunk vájunk a lelkünkben. Honnan jön az erő, amely segít nagy kérdéseinkkel szembenézni? Az erő, amely megóv a mindentudás gög-jétől, vagy az okosság fáradt legyintésétől. Honnan jön az erő az elhagyatottság és becsapottság érzésének, a betegség és öregség tehetetlenségének, a halál félelmének elbírásához? Honnan jön az erő a siker derűs és alázatos elviseléshez? Honnan jön az erő, amely veszteségeink, gyászaink gödréből a napvilágra húz, megint járni, örülni tanít? Honnan jön az erő örömeink szétosztásához, tehát megszaporításához?

Egy asszonnyal beszélgettem nemrégiben. Mégcsak 63 éves, de munkaképessége betegségei miatt nagyon korlátozott. Négy gyermeke van, de mind messzire kerültek, nagyon elfoglaltak is — csak ritkán találkoznak. Unokáihoz sincs igazán türelme, bármennyire szívesen gyönyörködne bennük: fárasztja már a lármájuk, és bosszantja a testének tehetetlensége is: nem bírja már a kisgyermek tempóját. Azt mondta: „Templomos asszony vagyok, de bizony sokat morogtam magamban ezek miatt Isten ellen. Úgy éreztem, szebb öregséget érdemeltem volna, nem ilyen nyavalygását és nyavalygósát. Dühített minden tévé-reklám, ahol egészségtől kicsattanó, pirosposzsgás és fehérhajú idős párokat mutogattak, gőzölgő levesek és csupa siker gyerekek társaságában. Mintha csak az én bosszantásomra találták volna ki ezeket, hogy naponta szemembe vágják elesett-ségemet és elégedetlenségemet.

Tudtam, persze hogy tudtam azt is, hogy ezzel a békéltetéssel csak elriasztom gyermekeimet és unokáimat a hittől. Pedig mennyire szeretném ha rátalálnának Istenre. Egyik fiam és menyem kárörömmel szóvá is tette néha, hogy lám, a sokat emlegetett Krisztus-hit csak ennyire jó. Sokat szenvedtem ettől is, és vártam valamilyen megszabadítást.

És valóban úgy van, hogy a hosszasan zörgetőnek megnyitják. Mert megtaláltam a békességre nyíló kaput. A szülőfalumban, egy rokonom temetésén. Az öreg pap nagyon egyszerű szavakkal beszélt a ravatalnál arról, hogy a hit békessége, miként a végső nyugalom is, csak küzdelemben adatik meg az embernek. Meg kell birkózni érte lelkünk sötét árnyaival. Ha csak várjuk a bé-

két, az elkerül bennünket. Meg kell küzdenünk érte... azt is mondta, hogy a hívő nyugalma a bokszolóé, akin csorog ugyan a veríték, de látja az ellenfelet, és tudja, hogy győzhet felette. Hogy a hívő békessége a futóé, aki kapkodja ugyan a levegőt, de látja a célt maga előtt.

Őt hallgatva értettem meg - tette hozzá az asszony - hogy az a nagy megerősítés, amire annyira vártam, apró mindennapi megerősödésekből áll. Hogy küzdhetek békéltetésem ellen Isten erejével és az imádság kardjával. Hogy nemcsak akkor vagyok hasznos a családomnak, ha ételt teszek az asztalra, vagy mosok rájuk, hanem akkor is, ha imádkozom értük. Ha kopogtatok értük a mennyek ajtaján.

A testem beteg és gyenge, elkaptam időnap előtt. De ha a lelkem most erős és békés tud maradni, nagy szolgálatot tehetek a gyermekeimnek. Talán nagyobb, mint eddig egész életemben.

„Imádkozzatok értünk, hogy terjedjen az Úr igéje” — kéri az apostol. Figyeljük meg: nem egyszerűen azt kéri, hogy az *ige terjedéséért* imádkozzanak a fiatal theszsalonikai gyülekezetben. Azt kéri, hogy *értük*, az evangélium szolgálóiért könyörögjenek. Hogy őket is járja az általuk hirdetett örömhír ereje. Hogy ők is meg tudjanak küzdeni a farkasokkal odakint a világban, és meg tudjanak küzdeni saját sárkányaikkal itt bent, a lélek mélyén. Hogy őket is melengesse az örömhír melege, hanem gonosz szelek fújnak. Hogy ki ne égjenek, miközben a tüzet viszik. Hogy el ne tántorodjanak, miközben másokat erősítenek. Hogy ne csak mutassák az utat, hanem maguk is végig tudjanak menni az úton.

Imádkozzatok értünk, testvéreim, mert szükségünk van erre! Erősít, ha tudjuk, hogy gondoltok ránk. Hogy megadassék nekünk is a bokszoló nyugalma és a futó békessége.

Ismertetek egy levelet, amely megérteti, hogy a Ige szolgájának miért annyira fontos, hogy könyörögjen érte. A beszámolót a Győr melletti Tényőn született, és közel 50 éve Indiában szolgáló szalézi szerzetes, Varga Bertalan írta paptársának 1983-ban. Egyetlen vagyont egy kerékpár volt, amellyel a magyarországnyi nagyszámú missziós területét járta. Így ír: „Már 47 éve vagyok Indiában. Még írok magyarul, de beszélni már nem tudnék, mert a magyar szavak alig jönnek az ajkamba. Inkább idegen szavak jönnek, amelyeket naponta használok, leginkább a hindi.”

Levele felidézte bennem a szép magyar tavaszt. „Itt tavasz nincs, virágos mező sincs. Itt ez a legrosszabb és legnehezebb időszak. Minden kiszárad... Csak a nagy fák zöldek, a cserjék... elfonnyadnak. Ilyenek az emberek is, szárazak, virágtalanok. Én csak élek, s teszek, amit tudok, de már érzem, hogy nem sokáig mehetek. Még megyek a kerékpáron..., de nehéz fásasztó. Sok munka volna, de az én időm már elmúlt — megkezdtem a 78-dik évemet. Csak imát kérek, hogy el ne csüggedjek egészen, hogy kitartsak mindvégig az Úr Jézus mellett.

Nem felejtettem el hazámat. Nem tudtam visszatérni egyszer sem, pedig szerettem volna viszontlátni csak egyszer is... De szépek is voltak a pilisi hegyek Dunántúl, a Duna... Ez már mind elmúlt, és nem jövök vissza többé... Imáit kérem, hogy az Úr Jézus legyen irgalmas szegény lelkemnek, ha számadásra hív” — írja az öreg hittérítő.

Igen, könyörögjetelek értünk és magatokért, hogy a föld sója ízét ne veszítse, hogy a lélek mélyén gyűjtött lámpás ki ne aludjék. Hogy a száraz és virágtalan emberek valahogyan életre kapjanak — itt közöttünk is. „Imádkozzatok értünk, hogy terjedjen az Úr igéje.” De ne csak szélteben, ahogyan terjedt Jeruzsálemtől Rómáig, aztán Esztergomig és tovább és a székely hegyekig. Ne csak szélteben terjedjen Wittenbergtől Sárvárig, Kassáig, vagy Brassóig és a Barcaságig. Ne csak Európától Indiáig, Kínáig és Afrikáig jusson el; vagy éppenséggel visszafelé: az alázatot ismerő Indiától a hitehagyott Európáig. De terjedjen az Élet igéje a lélek mélységében is, verjen mély gyökeret bennünk, hogy gyümölcsözni is tudjon.

Az Öröm üzenete győzze le ellenségeit: a sötétség és a pusztítás lovagjait. Ahogyan mégiscsak legyőzte a Nérókat, a Batu kánokat és a Szulejmánokat, a Hitlereket és a Sztálinokat. De győzze le a belső sötétséget is bennünk, az Istennel való meghasonlottságot, a hitehagyottságot, a magambafordulást, a gögőt, a csüggedést. Hogy jobb emberek legyünk, ne csak az utcai találkozások alkalmával, hanem a konyhában és a gyerekszobában is, a munkaasztal mellett és az istállóban is. Mert meg van írva: „Az igaz törődik még állatjának kívánságával is, de a bűnösnek még az irtalma is kegyetlen.”

Terjedjen az Istenfiú Szava, aki istállóban született, aki a szegény ács házában nevelkedett, aki otthontalanul kóborolt, akit a keresztre kiszögeztek. Terjedjen, mert erőt tud adni a munkanélkülinek a mégis-kitartáshoz, a kuporgató, napjait és pénzét számlálgató nyugdíjasnak a mégis-örömhöz, az erdélyi, a felvidéki, a kárpátaljai, a vajdasági szorongatott magyarnak a mégis-magyarsághoz, a megmaradáshoz. Mert ahogyan erőt és tartást adott Mikszáth vagy Móra, Nyírő József vagy tamási Áron szegényeinek, erőt és tartást tud adni a mai-aknak is.

Isten hűsége megerősít. Megőrizz, ha hűségét nem pusztán a jósorsunkban kérjük számon, hanem egyszülött Fiának keresztjében ismerjük fel. Mert ott láthatjuk meg, hogy Isten nemcsak életünk magaslatain van velünk, hanem a porban, a bűnben, a halál végső árvaságában, a gödörben is velünk van. Az evangélium, ez a furcsa mennyei üzenet, azt is tudatja velünk, hogy mielőtt az Atyával egylényegű Fiú emberként szólni kezdett hozzánk, maga is évtizedekig tanulta, mi az: embernek lenni. Gyalulta a fát naponként a poros műhelyben. Mi nagyra neveljük a gyermekeinket, de Isten az övét kicsinyre.

De Pál nemcsak Isten hűségében bízunk. Bizalma van a thesszalonikaiakban is. Mert Isten hűsége az embert is megbízhatóvá teszi. Nem varázsütésre, nem máról-holnapra, könnyedén, de lassan hajlítja az embert, ahogyan megformálta Pál ragaszkodását is. Erre a mennyek által fomált földi hűségre olyan példát igyekeztem találni a mai rádiós ige hirdetésben, amely közös múltunk miatt egyaránt szól a Kemenesaljához és a Barcasághoz, az alföldek, a mezőségek, a Kárpátok magyarjaihoz.

Zágoni Mikes Kelemen, II. Rákóczi Ferenc fejedelmünk apródja írja kedves nénjének utolsó levelében: „Akik ebben az országban az öreg Rákóczival jöttünk, azok közül csak én maradtam. Mennyi változáson mentem már által, de az Istennek gondviselése mindenkor velem volt, és vagyon mindnyájunkkal. Egész prédikációt csinálhatnék a siralom völgyében levő, változó éle-

tünkről... Mit rendel az Úr felőlem? Az ő kezében vagyok. Hanem azt tudom, hogy a pomak porrá kell lenni...

Az első leveletem amidőn nénémnek írtam, huszonhét esztendő voltam, ezt pedig hatvankilencedikben írom. Ebből kiveszek 17 esztendőt, a többi a haszontalan bujdosásban töltöttem. A haszontalant nem kellett volna mondanom: mert az Isten rendeltetésiben nincs haszontalanság, mert ő mindent a maga dicsőségére rendel. Arra kell tehát vigyáznunk, hogy mi is arra fordítsuk, és úgy minden irántunk való rendelése üdvösségünkre válik. Ne kívánjunk tehát egyebet az Isten akaratjánál. Kérjük az üdvösséges életet, a jó halált és az üdvösséget. És azután megszűnünk a kéréstől, mind a bűntől, mind a bujdosástól, mind a telhetetlen kívánságtól.”

Valóban nem kellett volna haszontalanságra gondolnia. 52 éven át élte a bujdosók életét, mert szerezte az ő Rákócziját. Hűsége hűségre tanít. És leveleiben a hazavágyódás halk fájdalma mellett ott bújkál a pajkos-ság, a gyengédség, a derű. Megmutatván nekünk azt is, milyen lehet a lélek, ha Krisztus állhatatossága megerősíti.

Korunk azt sugallja, hogy gépeinkkel uraljuk a földet. Bizonyos mértékig ez igaz is. Én magam is örülök annak, ha gyermekemet a modern eszközökkel, minél kevesebb fájdalommal tudják meggyógyítani. De lelkészként a keresztelesek, az esketések, a temetések között élve, a születés, a szerelem, a halál csarnokaiban levett cipővel járva, mégiscsak tudom, és másoknál talán erősebben tudom, hogy valójában mégsem urai, hanem vándorai vagyunk a földnek. A legerősebb kőházban is csupán sátorlakók vagyunk. De az Ige megtanít arra, hogy „ha földi sátorunk összeomlik is, van Istentől készített hajlékunk, nem kézzel csinált, hanem örökkévaló mennyei házunk”.

És járhatjuk vándorlásunk esztendeit, azzal a remény-nyel és erővel, ami a Krisztus követeként vándorló apostolé is volt:

„meg vagyok győződve arról, hogy sem halál, sem élet,
sem angyalok, sem fejedelmek, sem jelenvalók, sem eljövendők,
sem hatalmak, sem magasság, sem mélység,
sem semmiféle más teremtmény nem választhat el
minket
az Isten szeretetétől, amely megjelent Jézus
Krisztusban,
a mi Urunkban. ÁMEN.”

Imádkozzunk a zsoltáriróval:

„Uram, szereteted az égig ér,
hűséged a fellegekig.
Igazságod olyan, mint a hatalmas hegyek,
ítéleteid, mint a nagy mélység.
Embert és állatot te tartasz meg, Uram.”
(36. Zsoltár)

Kovácsné Tóth Márta

Igehirdetés lelkésziktató istentiszteleten

Mt 10,7–10, 16

Budahegyvidék, 1997. június 28.

„Ne szerezzetek...”

Ünnepelő Gyülekezet! Kedves Testvérek!

Lelkésziktató istentiszteletünkön ige hirdetésem bevezető mondatai legyenek az emlékezésé. Mezőberényben az idei évben első elemistáknak tanítottam hittant. Élmény volt megfigyelni: aki a tanév elején még nem tudott írni, olvasni, fél év elteltével örömmel rőtta a betűket és olvasta a leckéket. Ceruza, toll a kézben, nyitva a füzet, a tankönyv a padon. Ezt látva, többször elgondoltam: Milyen furcsa lenne, ha a gyerekek az iskolában csak néznék, ahogy a tanító a táblán írja egymás mellé a betűket, maguk azonban soha nem vennének íróeszközt a kezükbe és soha nem tanulnának meg írni. Ilyenkor nyáron szemünkbe ötlük: a kis fecskék is, egy ideig csak a fészekből nézegetik az anyamadarat. Amikor azonban megnő, megerősödik a szárnyuk, maguk is kirepülnek a fészekből.

Jézus, amikor elérkezettnek látta az időt, hogy tanítványait munkába állítsa, kiküldte a tizenkettőt: menjenek és hirdessék az evangéliumot, gyógyítsák a betegeket és ördögöket űzzenek ki. Eddig szüntelenül csak vele mentek, szem- és fültanúi voltak mindannak, amit tett, szólt, cselekedett. Ők maguk azonban még nem csináltak semmit. A „fészekben” éltek. Most, mesterük szavát hallva, elindulnak, mint bárányok a farkasok közé. Nem az eleve győzelemre rendelték és hivatottak magabiztos tudatával, de vállalva az áldozatot is magában rejtő sorsot, a mártíromságot is, ahogy sok tanítvány a római arénákban valóban farkasok, ragadozók martalékává lett. Így vált azonban az ő vérük magvetéssé, melyből a világkeresztyénség fája nőtt ki. Méltán írhatta le Tertullianus karthágói egyházatya: semen est sanguis christianorum. (A keresztyének vére magvetés.)

A homo hominem lupus, ember embernek farkasa világában, társadalmában báránynak lenni — ez a mi küldetésünk, követve Őt, az Isten Bárányát, aki maga is azért jött, hogy életét áldozza fel, és adja váltságul sokakért. Ő mondja az induló tanítványoknak: Ne szerezzetek! Milyen népszerűtlenül hangzik e felszólítás éppen ma, amikor félve a lecsúszástól, elszegényedéstől, anyagi ellehetetlenüléstől az amúgy békés természetű, báránytürelmű ember is szerezni, birtokolni akar és irigylit azt, akinek ez sikerül. Amikor talán nem pontosan, s szó szerint az a dolgunk, ami az első tizenkettőnek volt, de mégis, általunk is, folytatódnia kell Jézus szolgálatának, az evangélium terjedésének. Amikor nem vethetjük el az élelem, a ruházat a megélhetés gondját, ahogy azt első követőitől kívánta Jézus, de életre szólóan meg kell tanulnunk: földi, evilági gondok–bajok rabjai nem lehetünk.

Carpe diem! Ragadd meg a napot! Csábítóan hangzik ma a horatiusi mondat. Erre sarkall a sok reklám, ezt a

tempót diktálják nekünk társadalmi szinten: Carpe diem! Ragadd meg, vedd meg, használd ki, költsd el! Ki tud meddig teheted még, ki tudja, mi lesz holnap és lesz holnap egyáltalán!? A szegényen és egyszerűen evangéliumot hirdető tanítvány helyett talán az egyházat, gyülekezetet jól népszerűsítő, reklámozó, a világnak „eladó” menedzser-típusú lelkész az ideál, aki bármilyen is nyúl, az arannyá, ezüstté válik a kezében.

Ne szerezzetek! Szóal meg határozottan Jézus, amikor elindít a tanítványság útján a szolgálatba, a hétköznapi életbe. Szavait jelképesen is érthetjük: Ne rendezkedjétek be a földön, ne halmozzatok, ne vezessen félre benneteket az arany talmi csillogása, ne tántorítson meg az ezüst családok csilingelése. Nem garantálja ez semmire. Tanulságos a történet: Meglátogatott egy utazó kereskedő a múlt században Lengyelországban az egyik híres csodarabbit. Elcsodálkozott, hogy ez a híres ember milyen szerény körülmények között él. Egy szobája volt csupán, az tele könyvekkel, ezen túl azonban szinte semmi bútor nem volt a szobában. Kiszaladt a látogató száján a kérdés: hol vannak a bútorai? A rabbi visszakérdezett: és hol vannak az ön bútorai? Az én bútoraim? Kérdezte meglepődve az utazó. Hiszen én nem vagyok otthon, én utazó vagyok, most is úton vagyok... A bölcs rabbi erre csak annyit válaszolt: na látja, én is éppen így vagyok.

Az anyaghoz tapad az életünk, extra saruval, extra bottal, extra felsőruhával berendezkedünk a szolgálatra, elfelejtjük, hogy éppen úgy, mint az első tanítványok, mi is szüntelenül úton vagyunk, vándorok vagyunk ezen a földön és nincs itt maradandó városunk, hanem az eljövendő vendőt keressük. Egyszer és mindenkorra ki akarunk jözanítani Jézus az őt követőket, az egyház első tanítványait, tisztségviselőit: aki a szolgálat útján szerezni akar, hatalmat, dicsőséget, nagyságot akar, akár el is induljon. Neki még a fejét sem volt hova lehajtania. Hatalmátalán volt... Mennyei Atyjának és közvetlen környezetének szeretete, gondoskodása hordozta, tartotta a tanítványait, akik tűzbe mentek volna érte, a sokaságé, gyülekezeté, akik csüggték a beszédén, ige hirdetésén, asszonyoké, akik lábához telepedtek és úgy hallgatták, mint a szavát és az örök élet forrásvizéből kortyolták.

Krisztus tanítványaként minden nép tanítójává lenni ez a keresztyén tanítványság lényege. A benső szobánk csendjében erőt venni, töltekezni Isten lelkével, szellemével és indulni a nagyvilágba, kis- és nagyvárosba, az emberek közé. Gyógyítani ott, ahol betegség van, vigasztalni, életet hirdetni, elmúló hiteket feltámasztani ott, ahol gyász, halál van, rendet teremteni, „ördögöt űzni” ott, ahol megszállottság, zavarodottság, rendtelenség, káosz van. Nem pénzzel, nem evilági hatalommal, befolyással, ultramodern technikával: „csak” szeretettel, „csak” szolgálatkészséggel, lemondással, áldozattal, ahogy a költő, Dsida Jenő írja:

„...Menni kellene házról házra, városról városra, mint egy izzadt, fáradt, fanatikus csavargó. Csak két égő szememet, szakadozott ruhámat, porlepett bocskoromat hívni bizonyásgúl a szeretet nagy igazsága mellé.

És rekedt hangon, félig sírva, kiabálni minden ablak alatt:

Szakadt lelket foltozni, foltozni!
Tört szíveket drótozni, drótozni!"

(Menni kellene házról házra)

Az ilyen tanítványság jelent megújulást és csodát egyéni és gyülekezeti életünkben egyaránt. Ahogyan Isten szeretetével a káoszról kozmoszt teremtett, a sötétségből, a majdnem-semmiből rendet, rendezett, világos világot alkotott, úgy kell a magunk kicsiny káoszában, kaotikus, kusza életében teremtő szeretettel rendet csinálni, új értékeket teremteni. Hosszabb-rövidebb lelkészi szolgálat, keresztyén életfolytatás után, hányan sóhajtkák közülünk is a költővel, Ady Endrével: „Batyum a legsúlyosabb nincsen, utam a nagy nihil, a semmi...” Ebből a nihilből, semmiből az újra vállalt tanítványság útján valami lehet, cél, küldetés lehet, Istennel, szeretettel, szolgálattal, evangéliummal.

Küldetés! Az olimpikon Balczó Andrásról szóló filmnek is ez volt a címe. Megszállottnak tartották, de ő sportteljesítményével népét, nemzetét szolgálta és tanította. Ez volt az ő mártíromsága, lemondása és áldozata. Nem kapott sok pénzt, aranyat, ezüstöt teljesítményéért. Saruja, jó „nyugati” futócipője sem volt talán, sem lakása — éjszakánként az uszodában aludt. Juhként, galamb-lélekkel élt az akkori sportvezetés farkasai között — méltó volt mégis a maga kenyerére, az aranyéremre.

Ne szerezzetek, aranyat, ezüstöt! Lelkesek legyetek és értelmesek! Így lehettek aranyérmes, mégis győztes keresztyének, méltók Jézushoz és küldetésükhöz. Ilyen tanítványokat akart és akar ma is útba indítani Jézus: akik tudják, hogy a keresztyén élet nem más, mint lemondással járó küldetés.

Visszaemlékszem egy ifjúkori olvasmányomra, az amerikai író, Mark Twain regényére, a Koldus és királyfi-ra. Ugyanaz az arc, jelképesen ugyanaz a személy és íme, milyen gyorsan fordul a kocka: aki eddig „fönt” volt, a trón, a gazdagság, a hatalom magasában, a mélybe, a pizsokba kerül, s fordítva: a sötét külváros lakójának, a szurtos Tom Canty-nek élete egy perc alatt a fénybe röppen, hogy mindketten, koldus és királyfi, megtanulják: mit jelent valójában embernek lenni.

Luther nagy tudós volt, szellemi hatalmasság, halálos ágyán mégis így vallott: wir sind Betteer, dass ist wahr, koldusok vagyunk, ez bizonyos igaz. Szépen írja valaki: Az élete végéig kincset a felszínre hozó bányászfiú tudta, honnan indult el: kolduló barátként kezdte, s lám, koldusként fejezte be.

Mai tanítványok, amikor Jézus szavának engedelmességgel elindulunk és megyünk, hogy hirdessük a mennyek országának közeledtét, óh, de gyakran elfelejtjük, honnan — milyen távolról — indultunk el egykor. Keresztyén tanítványság, lelkészi szolgálat ma is ott kezdődik, ha ki tudjuk mondani: Koldusok vagyunk, ez bizonyos igaz. Csak így és ekkor vagyunk méltók a magunk kenyerére. Ámen.

Bácskai Károly

Hafenscher Károly igehirdetés kötetében (A nagy Fazekas) olvastuk:

Álmodom egy olyan egyházzól, ahol szeretik egymást az emberek. Vezetők és vezetők, vezetők és beosztottak, testvérek.

Álmodom egy olyan egyházzól amelyben az emberek komolyan veszik egymást. Előítéletek, skatulyák, címkék nélkül.

Álmodom egy egyházzól, ahol mindenki tudja a feladatát – nem a másikat. A sajátját, s azért él, azért ég.

Álmodom egy olyan egyházzól, ahol őszintén meg lehet beszélni mindent, mert nem választanak el sérelmeink, prekoncepcióink hátsó gondolataink falai.

Álmodom egy olyan egyházzól, ahol egyenletesebben viselik a terheket. Az egyik nem szakad meg, a másik nem lógatja a lábát, hanem együtt húzunk; s a csapatmunka nem csak beköszönő ígéret, hanem lehetőség és valóság.

Álmodom egy olyan egyházzól, ahol nincsenek csoport érdekek, csak egy érdek van: az egyház érdeke, Krisztus ügyének érdeke.

Álmodom egy egyházzól, ahol elesés után is lehet újrakezdeni, mert nem csak prédikálunk a megbocsátásról, hanem élünk is vele.

A zoltáros arról szól, hogy álmában ad eleget az Úr annak, akit szeret. Úgy hiszem, szeret, mert sokat adott, s ha mégis mindig nyugtalan és elégedetlen vagyok, akkor az azért van, mert negyven évesen is, s amíg még van később is álmodó, jobbról álmodozó gyerek szeretnék lenni. Isten gyermeke.

KÖNYVAJÁNLÓ

Megjelent KORZENSZKY RICHÁRD:

PÁTERNOSZTER c. könyve

A Pátermoszter c. könyv napló: minisztériumi éveinek idejéből, 1992 szeptemberben kezdi följegyezni élményeit, benyomásait, egészen az 1994-ben történt kormányváltásig.

Nem visszaemlékezés-kötet, hanem a történések egyidejű lejegyzése. Nem dokumentumgyűjtemény, hanem friss benyomások és élmények rögzítése. Helyt kap ebben az írásban több külföldi utazás leírása, részben Nyugat-Európa, részben felvidéki és erdélyi utak.

A napló – műfajának megfelelően – szubjektív. Nem arra törekszik, hogy a történéseket dokumentálja, hanem a friss benyomások és élmények kerüljenek papírra.

A sok utazás, előadás, tárgyalás során nagyon sok emberrel találkozik: érdekes körképet kap belőle az olvasó a rendszerváltás első éveinek történéseiről, az egyházak, az egyházi intézmények újraéledésének nehézségeiről.

Minisztériumi tevékenysége során nem csupán a katolikus egyház ügyeivel foglalkozott, hanem egyformán megjelenik a naplóban a többi történelmi egyház is: iskolaalapítások, intézményindítások előkészítései, tárgyalásai, megvalósulásai.

Württembergi Magyar Protestáns Gyülekezet

1947 - 1997

50 *éve*
Jahre

**„Mindenért hálát adjatok, mert ez az Isten akarata Jézus Krisztus által a ti javatokra.”
(1Thessz 5,18)**

Üdvözlét az Olvasónak!

Ötvenéves munkájára tekint vissza a Württembergi Magyar Protestáns Gyülekezet. Ami azt jelenti, hogy...

... szeretettel emlékeznek meg mindazokról, akik ebben a közösségben *hitük erősítését* és *magyarságuk kis szigetét* keresték és találták meg;

... köszönettel emlékeznek meg azokról, akik — *lelkészek és nem lelkészek* — ennek a gyülekezetnek a munkásai voltak. Köszöni fáradozásukat és önzetlen munkájukat;

... tisztelettel köszöni meg a *helyi német gyülekezeteknek*, hogy vendégül fogadták b... időről-időre és otthont nyújtottak neki. E különösen is áll a *Stuttgart-Bad Cannstatti*

Luthergemeinde-ra, amely a templomát a gyülekezeti házát immár 1975 óta minde ellenszolgáltatás nélkül rendelkezésre bocsátja; a *Württembergi Evangélikus Egyháznak*, hogy mindig gondoskodott magyarul tudó lelkészekről;

... *hálával köszöni meg Istennek*, hogy elűzetés és szétszóródás ellenére, ebben a gyülekezetben hangozhatott a Jézus Krisztus evangéliuma, hogy erősített, bátorított és vigasztalt vele sokakat.

Egyedül Neki legyen dicsőség és hálaadás!

Stuttgart, 1997
szeptember

Szeretettel kérjük Isten áldását az ünneplő
Württembergi Magyar Protestáns Gyülekezet életére